

Årsredovisning 2020

Denna titel kan laddas ner från: www.livsmedelsverket.se/bestall-ladda-ner-material/.

Citera gärna Livsmedelsverkets texter, men glöm inte att uppge källan. Bilder, fotografier och illustrationer är skyddade av upphovsrätten. Det innebär att du måste ha upphovsmannens tillstånd att använda dem.

© Livsmedelsverket, 2021.

Rekommenderad citering:

Livsmedelsverket. 2021. Årsredovisning 2020. Uppsala.

ISSN 1104-7089

Livsmedelsverket

Dag Hammarskjölds väg 56,

752 37 Uppsala

Tel. 018 17 55 00

livsmedelsverket@slv.se

www.livsmedelsverket.se

Omslag: Peter Cohen

Generaldirektören har ordet

År 2020 är ett år som kommer att gå till historien. Ett år som ställde stora krav på både samhälle och individer – och på oss som myndighet. När vi gick in i år 2020 var det få som anade att det skulle bli ett så annorlunda år, alltigenom präglat av en långdragen pandemi.

Covid-19-pandemin kom att påverka oss på Livsmedelsverket på flera sätt. Livsmedelsverkets experter gick tidigt igenom tillgänglig forskning och gjorde en riskvärdering av det nya coronaviruset och eventuella kopplingar till våra ansvarsområden – en vetenskaplig grund för de fortsatta insatserna. Därigenom kunde vi snabbt informera och stötta konsumenter, företag, kontrollmyndigheter och aktörer inom offentliga måltider. I detta arbete hade vi stor nytta av redan etablerade kontakter och upparbetade samarbeten – viktiga i vardagen och ovärderliga i kris.

Att verka i kris

En kris som denna ställer krav på lyhördhet, flexibilitet och snabba omprioriteringar. Samtidigt har Livsmedelsverket en samhällsviktig kärnverksamhet som inte kan sättas på paus och som måste fungera oavsett omvärlden. Våra laboratorier gör viktiga analyser och en fungerande livsmedelskontroll är en förutsättning för människors trygghet och hälsa, men också för mat på bordet. Under året fick vi ett kvitto på att dessa verksamheter kan leverera även under stark press.

Analys för effektivitet och goda resultat

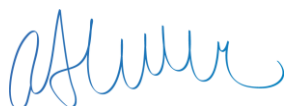
Det interna utvecklingsarbetet fortsatte under år 2020. För att få en bättre bild av hur vi kan få bäst utväxling på våra resurser har vi systematiskt analyserat arbetet inom våra tre huvudområden: hållbara matvanor, fortsatt säker mat och säkert dricksvatten samt insatserna mot livsmedelsfusk. Som ett resultat av analyserna ökar vi vårt fokus på hur vi på samhällsnivå kan bidra till en hållbar produktion och konsumtion av livsmedel. I det arbetet är vår vetenskapliga kompetens inom mat och miljö avgörande. I arbetet för säker mat sker nu en tydlig perspektivförskjutning, där inriktningen är att underlätta för företagen att göra rätt från början. Förebyggande insatser, samarbete och dialog med företag och andra intressenter är nyckeln till goda resultat och uppnådda mål.

Förtroende och samverkan - framgångsfaktorer

Förtroendet för Livsmedelsverket som en oberoende aktör med gedigen vetenskaplig kompetens är något som byggts upp och förvaltats under många år. Det förtroendet har varit värdefullt under det gångna året då behovet av korrekt, aktuell och bekräftad information varit stort.

Det finns värdefulla lärdomar att ta med sig in i 2021. Livsmedelsverket har samarbetat bra med andra myndigheter och med livsmedelsbranschen. Vi har haft gemensamma utmaningar och mål och vi har löst dem tillsammans. Just samarbete och dialog är vad som krävs för att nå framgång med samhällsutmaningar som t.ex. hållbar utveckling, och även när vi ska lösa många av våra uppdrag. De är ofta komplexa och olika intressen ställs mot varandra; då krävs både bred kunskap och nytänkande. Genom att samverka tidigt med olika typer av aktörer förstår vi behov och villkor, kan sätta gemensamma mål och tillsammans hitta innovativa lösningar.

2020 har varit ett krävande år, men vi går stärkta ur det. Under året har vi vässat vår förmåga att verka i kris och känner oss väl rustade att ta oss an det utökade uppdraget inom civilt försvar.

Annica Sohlström
Generaldirektör

Innehåll

Generaldirektören har ordet.....	3
RESULTATREDOVISNING	7
Målredovisning.....	8
Säkra livsmedel.....	8
Redlighet i livsmedelshanteringen	9
Hållbara matvanor.....	10
Ekonomisk översikt.....	12
Covid-19-pandemins påverkan på Livsmedelsverkets verksamhet	13
Utveckla regler	15
EU och det internationella arbetet	15
Föreskrifter.....	17
Utföra offentlig kontroll	17
Kontroll vid slakt.....	18
Kontroll av livsmedelsföretag.....	22
Gränskontroll.....	24
Livsmedelsverkets operativa kontroll av misstänkt matfusk	24
Leda livsmedelskontrollen.....	25
Sveriges nationella kontrollplan (NKP).....	25
Leda och samordna livsmedelskontrollen.....	26
Läget i kontrollen.....	32
Redlighet i livsmedelshanteringen	36
Stöd till livsmedelsföretag.....	39
Underlätta livsmedelsexport.....	42
Krisberedskap och civilt förvar	44
Nationella kontrollprogram.....	49
Nationellt referenslaboratorium och EURL.....	51
Verka för hållbara matvanor	53
Information och råd	53
Samordning för bra matvanor.....	61
Undersökningar av matvanor.....	61
Övrig åiterrapportering	64
Internt utvecklingsarbete.....	64
Innovation	64
Hållbarhet.....	66
Kompetensförsörjning.....	76
Kommunikation	77
Åiterrapporteringskrav och regeringsuppdrag	79
Uppdragsverksamhet	85

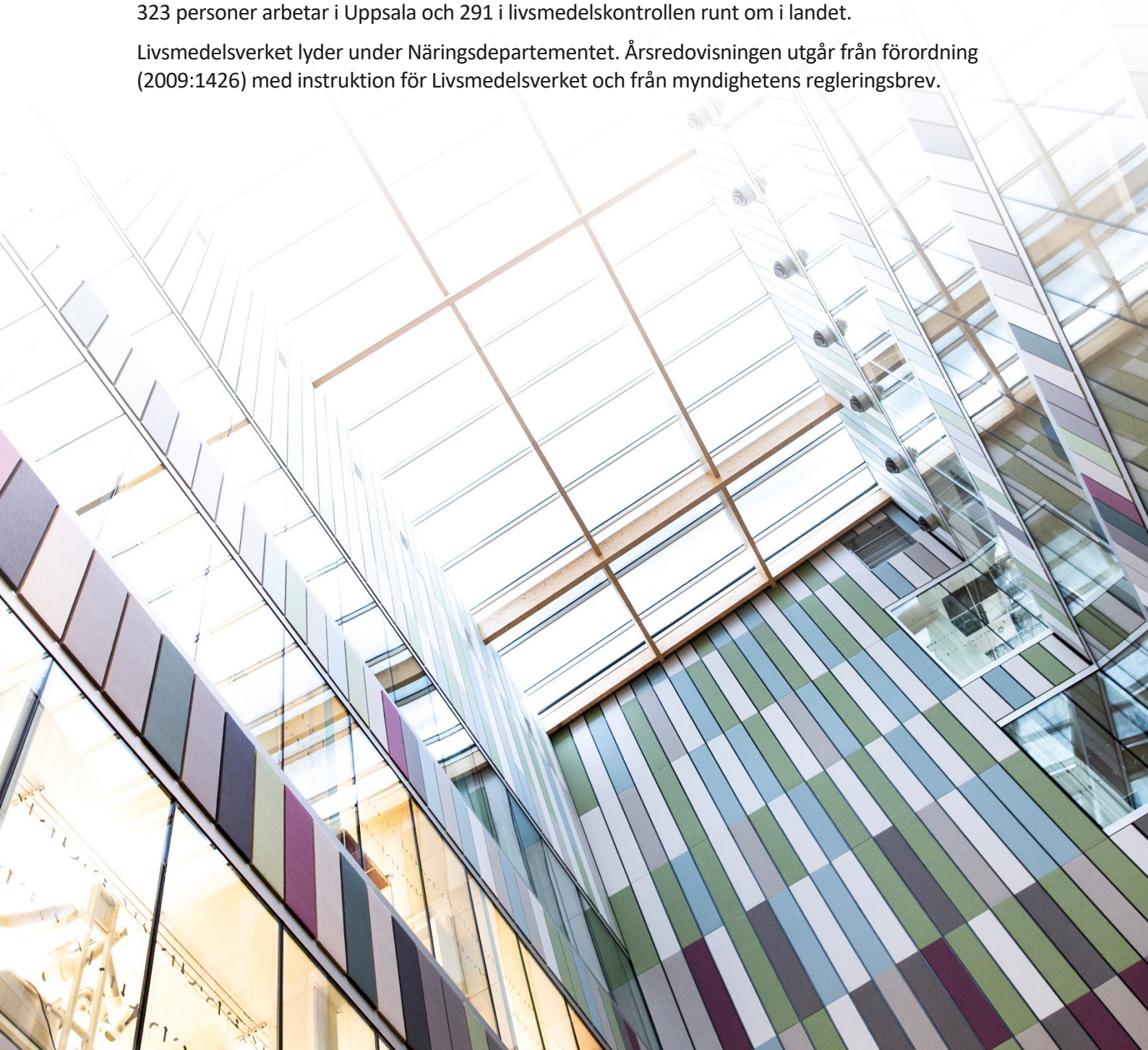
Avgiftsområden	87
Tilläggsupplysningar till resultatredovisningen.....	88
FINANSIELL REDOVISNING.....	89
Sammanställning över väsentliga uppgifter	90
Resultaträkning	91
Balansräkning	92
Anslagsredovisning.....	94
Tilläggsupplysningar	97
Ersättningar och andra förmåner.....	99
Noter	100
Fastställande av årsredovisning 2020	109

RESULTATREDOVISNING

Livsmedelsverket har som förvaltningsmyndighet för livsmedelsfrågor till uppgift att i konsumenternas intresse arbeta för säkra livsmedel, redlighet i livsmedelshandlingen och bra matvanor. Livsmedelsverkets målgrupper är konsumenter, kontrollmyndigheter, livsmedelsföretag och aktörer inom folkhälsan.

I Livsmedelsverkets uppdrag ingår bl.a. att verka för en riskbaserad, effektiv och likvärdig livsmedelskontroll, leda och samordna livsmedelskontrollen, bedriva undersökningar av livsmedel och matvanor, informera om gällande regelverk och kostråd och andra viktiga förhållanden på livsmedelsområdet, och att skapa goda förutsättningar för företagande i livsmedelssektorn. Livsmedelsverket samordnar också frågor som rör spädbarnsnutrition och främjar konsumenternas, särskilt barn och ungdomars, förutsättningar att göra medvetna val när det gäller hälsosam och säker mat. På Livsmedelsverket arbetar cirka 614 personer. Drygt 323 personer arbetar i Uppsala och 291 i livsmedelskontrollen runt om i landet.

Livsmedelsverket lyder under Näringsdepartementet. Årsredovisningen utgår från förordning (2009:1426) med instruktion för Livsmedelsverket och från myndighetens regleringsbrev.

Målredovisning

Med utgångspunkt i Livsmedelsverkets uppdrag tar myndigheten fram mål. I det följande redovisas myndighetens långsiktiga mål och bedömning av måluppfyllelsen för dessa.

Säkra livsmedel

Livsmedelsverkets långsiktiga mål är att Sverige ska ha fortsatt säker mat och säkert dricksvatten. Målet grundar sig i att vi i ett internationellt perspektiv har bra och säker mat och säkert dricksvatten i Sverige. Samtidigt förekommer problem med bakterier och virus som leder till matförgiftningar och personer med matallergier får i sig ämnen de inte tål. Svenskarnas hälsa påverkas också av kemiska föroreningar som kan orsaka sjukdomar på både kort och lång sikt. Nya kemikalier, klimatförändringar och en förändrad säkerhetspolitisk situation i världen leder till nya utmaningar.

Livsmedelsverket bidrar till målet om att Sverige ska ha fortsatt säker mat och säkert dricksvatten genom att ta fram och sprida vetenskapligt baserade kunskapsunderlag om kemiska och mikrobiologiska risker. Vi har också ett nära samarbete med livsmedelsföretagen och stödjer dem i frågor om tolkning och efterlevnad av livsmedelslagstiftningen. Vi arbetar också med regelutveckling, utövar kontroll, leder och samordnar kontrollmyndigheter samt fullgör våra uppgifter inom krisberedskap och civilt försvar.

Bedömning av måluppfyllelse

För att säkerställa en kontinuerlig utveckling av arbetet med säker mat och säkert dricksvatten har Livsmedelsverket under året arbetat fram en verksamhetslogik för målområdet och har även tydliggjort riskanalysens principer och dess koppling till verksamheten.

Resultatet från arbetet med verksamhetslogiken har tydliggjort vad Livsmedelsverket behöver utveckla för att på bästa sätt bidra till säkra livsmedel. Livsmedelsverket ska bl.a. förbättra datainsamlingen så att den bidrar på ett mer ändamålsenligt sätt till riskvärdering och val av riskhanteringsåtgärder. Vi ska förbättra riskvärderingen genom utvecklade system och arbetssätt för att identifiera nya risker och genom att oftare värdera risker i relation tillvarandra. Vi behöver också arbeta mer effektivt med kända risker för att skapa större beredskap att ta hand om nya faror. Vilken åtgärd som väljs ska i ökad utsträckning drivas av kunskap om vad som ger bästa effekt. Vi avser också att utveckla och förbättra utvärderingar om olika hanteringsåtgärders effekt. Genom detta står Livsmedelsverket för kunskap om såväl risker som hanteringsåtgärders effekt. Denna kunskap ligger till grund för dialogen med företagen, regelutvecklingen i EU och nationellt samt utvecklingen av kontrollen.

Under året har arbetssättet enligt riskanalysens principer utvecklats inom myndigheten och roller, ansvar och arbetsgången har tydliggjorts. En webbaserad föreläsning om riskanalysens principer har tagits fram och ett arbete har därefter inletts med att analysera och bedöma hur Livsmedelsverket ska bli bättre på att tydliggöra och dokumentera vilka vetenskapliga underlag, vilken beprövad erfarenhet och andra legitima faktorer som beaktats innan beslut om åtgärd fattas.

Antalet nationella utbrott och fall var lägre 2020 än tidigare år. Orsaken är svår att fastställa, men skulle i viss mån kunna bero på att sjukvården under året fokuserat på undersökningar och provtagning relaterat till covid-19 snarare än magtarminfektioner. Den ökade hygien i och med pandemin och att färre äter ute på restaurang kan också ha påverkat. Under 2020 har endast tre allergiärenden inkommit till Livsmedelsverket, vilket är färre än de senaste tre åren. Det kan bero på att Livsmedelsverket 2018

förtydligade rådet att allergiker kan behöva undvika livsmedel med märkningen ”kan innehålla spår av” samt genomförde åtgärder inom företagsrådgivning och livsmedelskontroll kring märkning.

För att uppnå målet om säkra livsmedel är det avgörande att företagen både förstår och tar sitt ansvar. Livsmedelsverket arbetar därför förebyggande tillsammans med företag, en perspektivförskjutning som innebär ökat fokus direkt på företagen och deras ansvar. Genom en ökad dialog med branschorganisationer och företag om risker i olika verksamheter ökar kunskapen hos både oss och företagen, och adekvata åtgärder för säkra livsmedel kan tas fram. En utvecklad dialog förbättrar ändamålsenligheten i kommande regelverk och förståelsen för gällande regler. Likaså leder förbättrad dialog i samband med kontroll till att öka förståelsen för reglernas syfte och betydelse för säker mat och säkert dricksvatten. Viljan och förmågan att göra rätt från början ökar.

Det av Livsmedelsverket initierade konceptet ”God kontrollsed” är livsmedelskontrollens bidrag till att underlätta för livsmedelsföretagen att leverera säkra livsmedel. God kontrollsed skapar förutsättningar för en mer likvärdig kontroll i landet samt fokuserar på det som företagen upplever som positivt och befästa de delar som fungerar bra.

Livsmedelsverkets egen kontroll bidrar till att uppfylla målet om säkra livsmedel. Under året har både likriktning och effektivitet varit i fokus. För att åstadkomma större likriktning har ett antal indikatorer tagits fram och används nu för att följa verksamhetens utfall och vid behov vidta åtgärder som bidrar till målet om säkra livsmedel. Vidare har effektiviseringar fört med sig att timtaxan för utförd kontroll har sänkts med fyra procent. Utveckling av kontroll på distans har också visat sig vara lovande, men kräver ytterligare utvecklingsinsatser, inklusive internationellt samarbete.

Sammantaget bedömer vi att målet om säker mat och säkert dricksvatten är uppfyllt.

Redlighet i livsmedelshanteringen

Livsmedelsverkets långsiktiga mål är att ha koll på och motarbeta fuskarna. Konsumenter har rätt att få korrekt information om livsmedels innehåll och ursprung. Livsmedelsfusk undergräver tilliten till livsmedelsföretagen; det skadar marknadsförutsättningarna och därmed konkurrensen i livsmedelsbranschen. I de fall livsmedelsfusket är storskaligt och organiserat kan det också leda till mer otrygga samhällen. Okunskap om märkningsregler, slarv och medvetet fusk kan även utgöra allvarliga hälsorisker. För både konsumenter och företag är det därför högst angeläget att märkningen är korrekt och att fuskets motarbetas.

Livsmedelsverkets arbete mot livsmedelsfusket bygger på en fungerande och strukturerad omvärldsbevakning samt på ett samarbete med livsmedelsbranschen och myndigheter – nationellt och internationellt. Vi verkar för att öka kontrollmyndigheternas förmåga att upptäcka och hantera fusk samt genomför och bidrar operativt till att fuskkontroller utförs och att det görs med rätt metoder. Livsmedelsverket arbetar vidare förebyggande tillsammans med företag och branschföreträdare om frågor som har betydelse för en redlig livsmedelshantering med syftet att underlätta för dem att göra rätt.

Bedömning av måluppfyllelse

Livsmedelsfusket är storskaligt, gränsöverskridande och komplext. Fusket varierar i omfattning och över tid, likaså varierar varuslag och fuskets geografiska ursprung. Livsmedelsverket har fått en något bättre bild av fuskets omfattning och utbredning i Sverige, jämfört med tidigare år.

Livsmedelsverket har under året initierat arbetssätt för att i framtiden kunna arbeta mot fuskets på ett mer riktat och systematiskt sätt. Vi har genomfört en s.k. verksamhetslogik för arbetet med livsmedelsfusk. En verksamhetslogik är kort uttryckt en metod för att beskriva en effektkedja. Med denna

som grund kommer myndigheten i framtiden att bättre kunna rikta sina insatser mot de aktiviteter som har bäst förutsättningar att ge effekt.

Livsmedelsverket har tagit fram en modell för att göra omvärldsbevakning och analys av livsmedelsfusk i Sverige. Verket kommer nu årligen att genomföra en sådan bevakning och analys i syfte att identifiera de delar av livsmedelskedjan, livsmedelskategorier och specifika livsmedel som har blivit eller potentiellt sett kan bli föremål för livsmedelsfusk. Härigenom skapas möjlighet för kontrollmyndigheterna att rikta sina insatser så att kontrollen på ett effektivare sätt kan upptäcka och motverka mer livsmedelsfusk.

Under hösten 2020 inleddes ett samarbete med en grupp kommuner tillsammans med Sveriges kommuner och regioner (SKR) i syfte att höja nivån på livsmedelskontrollen avseende livsmedelsfusk.

Livsmedelsverket har vidare inlett ett utvecklingsarbete för att förbättra tipsfunktionen mot livsmedelsfusk så att den på sikt kan bli ett viktigt verktyg i arbetet med att motverka fusk.

Sammantaget bedömer vi att målet om fusk inte är uppfyllt.

Hållbara matvanor

Livsmedelsverkets långsiktiga mål att de som äter sämst äter bättre. Bra matvanor är hållbara matvanor och inkluderar såväl näringsmässiga, mikrobiologiska, kemiska och allergena aspekter som miljö- och klimataspekter. Livsmedelskonsumtion har en avgörande påverkan på miljön och skillnader i matvanor mellan olika grupper är en bidragande orsak till olikheter i hälsa i Sverige.

Livsmedelsverket bidrar till att minska ohälsan och en miljömässigt hållbar livsmedelskonsumtion genom att ha vetenskapligt baserad kunskap om vad som är hållbart att äta, hur livsmedelskonsumtionen ser ut i olika befolkningsgrupper och vad maten innehåller samt genom att vara offensiva i att sprida denna kunskap. Livsmedelsbranschen får på så sätt stöd för utveckling och innovation av produktutbud. Kommuner och regioner får stöd i sitt miljö- och hälsofrämjande arbete. Medvetenhet skapas hos beslutsfattare för att skapa samhällliga förutsättningar för en hållbar livsmedelskonsumtion. På så sätt kan utbud, normer och förutsättningar för att äta hållbart förbättras och vi når även de som äter sämst.

Bedömning av måluppfyllelse

Även om matvanorna i Sverige har blivit något bättre så är ohälsosamma matvanor en av de största orsakerna till ohälsa och för tidig död i Sverige. Den pågående pandemin pekar tydligt på vikten av behovet att förebygga ohälsa och sjukdom, dels för att minska riskerna för riskgrupper med fetma, högt blodtryck och diabetes att drabbas hårt av covid-19 men även för att minska den totala belastningen på sjukvården. Flera av folkhälsosjukdomarna såsom högt blodtryck, hjärtkärlsjukdomar, fetma och övervikt är livsstilssjukdomar och där spelar hållbara matvanor en särskild roll i förebyggandet.

Hushållens konsumtion av livsmedel i Sverige står för ungefär en tredjedel av hushållens totala konsumtionsbaserade klimatpåverkan. Att nå en mer hållbar livsmedelskonsumtion utifrån hälsa och miljö skulle gynna både planeten och folkhälsan och är nödvändigt om Sverige ska nå målen i Agenda 2030 och Parisavtalet. Hälsa och matvanor är tydligt relaterat till socioekonomisk status och var man bor. Livsmedelsverkets senaste matvaneundersökning visar att ungdomar i Sverige behöver öka intaget av grönsaker, frukt och fullkorn och minska intaget av läsk och sötdryck. Var tredje flicka i högstadiet och gymnasiet visar tecken på järnbrist. Bland svenska flickor och pojkar är 21 procent överviktiga. Övervikt är vanligare bland barn till föräldrar med kortare utbildning och i

glesbygdsområden. Det innebär att barn i Sverige inte har jämlika förutsättningar till en god hälsa och att det är skillnad mellan flickors och pojkars förutsättningar till en god hälsa. Under 2020 har matvaneundersökningen Riksmaten småbarn startat vilket kommer att ge oss ny värdefull kunskap om matvanorna för hur småbarn ser ut.

De största förändringar som behöver ske i Sverige är att öka konsumtionen av hållbar producerade livsmedel från växtriket, såsom grova grönsaker, baljväxter, frukt, bär och fullkornsprodukter. Det behövs en minskad konsumtion av animalier, men en större andel miljösmarta produkter som miljömärkt kött och kött som gör miljönytta. Överkonsumtionen och matsvinnet behöver också minska.

EU-kommissionens Från jord till bord-strategi och planeringen inför FN Food Systems Summit 2021 är viktiga internationella initiativ där Livsmedelsverket har bidragit med underlag under året och där Sverige har möjlighet att bidra till hållbara livsmedelssystem globalt. Livsmedelsverkets pågående arbete med att ta fram mål för en hållbar livsmedelskonsumtion kommer att förbättra möjligheten att skapa samhällseliga förutsättningar för en hållbar livsmedelskonsumtion och är ett viktigt bidrag till omställningen av livsmedelssystemet.

Sammantaget bedömer vi att målet att de som äter sämst äter bättre inte är uppfyllt.

Ekonomisk översikt

Livsmedelsverkets totala kostnader 2020 uppgick till 665 280 tkr. Samtliga kostnader har fördelats på verksamhetsområdena.

Tabell 1: Livsmedelsverkets kostnader och intäkter 2018–2020 (tkr)

2020					
Verksamhetsområde	Intäkter av anslag	Intäkter utöver anslag	Kostnader	Uppbörd	Lämnade bidrag
Utveckla regler	23 582	2 225	25 785	0	0
Utföra offentlig kontroll	59 629	210 966	311 007	0	58 240
Leda livsmedelskontrollen	160 106	60 506	220 768	0	276
Verka för hållbara matvanor	89 840	17 906	107 721	0	200
Summa	333 157	291 602	665 280	0	58 716

2019					
Verksamhetsområde	Intäkter av anslag	Intäkter utöver anslag	Kostnader	Uppbörd	Lämnade bidrag
Utveckla regler	22 091	1 246	23 323	0	0
Utföra offentlig kontroll	122 231	147 093	272 934	0	0
Leda livsmedelskontrollen	142 868	72 335	214 661	0	0
Verka för hållbara matvanor	75 035	26 075	101 042	0	265
Summa	362 225	246 750	611 959	0	265

2018					
Verksamhetsområde	Intäkter av anslag	Intäkter utöver anslag	Kostnader	Uppbörd	Lämnade bidrag
Utveckla regler	20 896	1 646	22 523	0	0
Utföra offentlig kontroll	122 305	149 159	266 607	386	51 738
Leda livsmedelskontrollen	135 586	73 799	207 915	0	0
Verka för hållbara matvanor	78 488	23 366	101 849	0	265
Summa	357 276	247 971	598 894	386	52 003

Covid-19-pandemins påverkan på Livsmedelsverkets verksamhet

En stor del av Livsmedelsverkets verksamhetsområden har påverkats av den pågående pandemin. Spridningen av viruset utanför Kina konstaterades i januari 2020, och den 31 januari konstaterades det första svenska fallet. Redan i januari inkom de första frågorna till Livsmedelsverket om viruset. Innan månadens utgång färdigställde myndigheten en första riskvärdering som visade att coronaviruset inte smittar via mat eller dricksvatten. Information kring detta tillgängliggjordes skyndsamt via myndighetens webbplats. Den vetenskapliga kunskapsutvecklingen om viruset och hur det smittar och sprids har följts under året och informationen uppdaterats löpande. Omfattande informations- och kommunikationsinsatser riktade mot konsumenter, företag och offentlig verksamhet har under året genomförts i olika kanaler.

Livsmedelsverkets fokus under pandemin har varit att säkerställa den samhällsviktiga verksamheten i så hög grad som möjligt. Det gäller myndighetens laborativa verksamhet där kontrollprogrammen, som innefattar provtagning av exempelvis salmonella, dioxin och rests substanser ingår. Denna verksamhet har kunnat genomföras enligt plan, Myndigheten har också stöttat andra aktörer med utrustning och personal. I slutet av mars signalerade Uppsala kommun brist på skyddsutrustning. Livsmedelsverket bistod då med vinylhandskar, munskydd och engångsoveraller. Vidare har personal lånats ut till Folkhälsomyndigheten och Akademiska sjukhuset i Uppsala.

En annan samhällsviktig verksamhet är myndighetens kontrollverksamhet där fokus har legat på att upprätthålla slakt-, gräns- och exportkontroller. Målsättningen har varit att dessa kontroller inte ska utgöra en hindrande faktor i livsmedelsförsörjningen. Bland de åtgärder som vidtagits har varit att skriva avtal med externa organisationer för att säkerställa kontinuitet i veterinärbemanningen samt framtagandet av en prioriteringsordning av anläggningar, i händelse av bristfällig bemanning. Vid de tillfällen då det funnits risk för underbemanning har detta kunnat avhjälpas, dels med omfördelning av interna resurser, dels genom att skjuta upp en del av kontrollens verksamhet. Tack vare detta har kontrollverksamheten sammantaget, med viss ansträngning, klarat målet att inte vara en gränssättande faktor i livsmedelsförsörjningen.

Myndigheten har ännu inte en fullständig bild av hur pandemin har påverkat livsmedelskontrollen i Sverige under 2020, men det finns viss information som tyder på att påverkan har varit stor. Exempelvis har en enkät till kommunerna visat att 65 procent av de svarande angett att livsmedelskontrollen har påverkats, bland annat på grund av att man utfört trängselkontroller på exempelvis restauranger istället för livsmedelskontroller.

Livsmedelsverket har stöttat den kommunala kontrollen. Vi har genomfört webinarier riktade till kommunala kontrollmyndigheter med budskapet att livsmedelskontroll är samhällsviktig verksamhet som måste fortsätta men som kan behöva anpassas. Exempelvis avråddes kontrollmyndigheter från att bedriva kontroll på äldreboenden eller andra verksamheter där man kan komma i kontakt med riskgrupper. Råd om hur man utför kontroll på distans har förmedlats. Myndigheten har stöttat och svarat på frågor från kommuner och regioner kopplat till offentliga måltider. Vidare har Livsmedelsverket prioriterat att ha en fortlöpande dialog med branschorganisationerna för att fånga upp behov, delge dem relevant information samt involvera dem. Exempelvis vad gäller anpassningar av råd om hur livsmedelskontrollen bör bedrivas. Även länsstyrelsernas revisioner av de kommunala kontrollmyndig-

heterna har påverkats, och knappt en tredjedel av de planerade revisionerna har genomförts. De utblivna revisionerna innebär på sikt sämre underlag för förbättringsarbeten samt framtida stöd- och ledningsinsatser.

Livsmedelsverket fortsätter med många av de extraordinära arbetsuppgifter som är en följd av pandemin. Det rör sig t.ex. om att besvara begäran om lägesbilder från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), samverka med myndigheter, näringsliv och dricksvattenproducenter, samt att vid behov låna ut personal och utrustning. Internt har myndigheten hittills hunnit genomföra en utvärdering för att fånga upp viktiga erfarenheter samt utveckla arbetet och fokuserar nu på det viktiga arbetet med att säkerställa arbetsmiljön för den personal som under en lång period har jobbat på distans.

Utveckla regler

Nästan alla regler om livsmedel är utarbetade inom EU, och gäller för hela EU. I Sverige gäller dock även nationella regler om livsmedel i form av lagar, förordningar och Livsmedelsverkets föreskrifter. Det är bemyndiganden i nationella förordningar som ger Livsmedelsverket rätt att meddela föreskrifter. Livsmedelsverkets arbete med att utveckla regler innefattar därför både förhandlingsarbete inom EU och framtagandet av Livsmedelsverkets föreskrifter. Förhandlingsarbete inom EU sker med stöd av resultat från risk- och nyttovärderingar samt undersökningar. I många fall medför nya EU-regler att nya föreskrifter måste antas eller att befintliga föreskrifter måste anpassas utifrån de nya reglerna.

Tabell 2: Utveckla regler, intäkter och kostnader (tkr)

Utveckla regler, intäkter och kostnader	2020	2019	2018
Intäkter utöver anslag	2 225	1 246	1 646
Kostnader	25 785	23 323	22 523
Andel av Livsmedelsverkets kostnader (procent)	4	4	4
Antal årsarbetskrafter inkl. stödverksamheten	25	23	21

EU och det internationella arbetet

Hela EU har i stort sett en gemensam lagstiftning för att livsmedel ska vara säkra och hanteringen gynna konsumenternas intresse. Livsmedelsverket stödjer regeringen i EU-samarbetet och i annan internationell samverkan om livsmedel. Exempelvis tar Livsmedelsverket fram vetenskapliga underlag inför förhandlingar om regelutveckling och lagstiftning inom EU, liksom inför beslut om råd, föreskrifter och kontrollåtgärder. Myndigheten företräder också Sverige i den ständiga kommittén för växter, djur, livsmedel och foder.

Tabell 3: EU-möten där Livsmedelsverket deltagit

Antal/år	2020	2019	2018
EU-möten	154	139	186

EU-kommissionen presenterade i maj 2020 Från jord till bordstrategin för ett rättvisare, hälsosammare och miljövänligare livsmedelssystem. Livsmedelsverket har bistått regeringen i arbetet med strategin inom sitt ansvarsområde, bl.a. i frågor kopplade till framsidesmärkning och djurskyddsmärkning av livsmedel. Myndigheten har lämnat förslag till svar på frågor inom ramen för kommande rådsdiskussioner. Livsmedelsverket har deltagit i förhandlingar om ändringar i förordning (EG) nr 852/2004 om livsmedelshygien. Genom ändringarna fastställs särskilda hygienkrav i fråga om hantering av allergener, donation av livsmedel samt företagskultur avseende livsmedelssäkerhet. Ändringarna har till viss del kopplingar till Från jord till bordstrategin. Med anledning av covid-19-pandemin gjordes ett kortare uppehåll i EU-möten under våren. Därefter hölls mötena digitalt.

Samråd och delaktighet i EU:s beslutsprocesser

Ett arbete med samrådsgrupper har startats som ett svar på livsmedelsbranschens önskemål om att Livsmedelsverket etablerar en mer strukturerad samverkan kring EU-lagstiftning, både inför ny lagstiftning och tillämpning/tolkning av befintliga regler. Den långsiktiga effekten Livsmedelsverket vill uppnå med detta arbete är att öka delaktigheten och möjligheterna till en konstruktiv dialog mellan berörda företag, myndigheter, intresseorganisationer och civilsamhälle i fråga om EU-regler på

livsmedelsområdet. I det följande benämns dessa intressenter aktörer/aktörerna. Genom ett digitalt runda bordssamtal som leddes av Livsmedelsverket och Vinnova hämtades aktörernas synpunkter in om vilka frågor de tycker är viktiga, hur de vill diskutera och samråda, och hur aktörerna tillsammans kan bidra med inspel i lagstiftningsprocessen.

Två pilotgrupper, livsmedelshygien respektive livsmedelsinformation/märkning, startades upp. Aktörerna bjöds in brett att delta vid uppstartsmöten, tillsammans med berörda experter från olika delar av Livsmedelsverket. Ett andra möte har genomförts i gruppen för märkning och livsmedelsinformation, för gruppen om livsmedelshygien planeras nästkommande möte i januari 2021. Under våren 2021 är planen att pilotgrupperna ska utvärderas, och beslut tas om vilka grupper som kommer att startas upp efter sommaren 2021.

Grupperna är tänkta att vara dynamiska utifrån pågående/kommande förhandlingar och aktörernas behov. Genom att hitta enkla och smidiga former för en samverkansplattform hoppas Livsmedelsverket att fler aktörer kan bidra. Arbetet med samrådsgrupperna förväntas öka aktörernas kännedom om regelutveckling i EU och ge dem en förstärkt möjlighet att komma med synpunkter som är viktiga i arbetet för underlag och förhandling. Livsmedelsverket bedömer att ett bättre och ömsesidigt informationsflöde kommer att bidra till positiva effekter för alla inblandade parter.

Som ett led i att öka transparensen och informera om regelutveckling som pågår i EU har information publicerats i november på Livsmedelsverkets externa webbplats ([Livsmedelsverkets arbete i EU](#)).

Livsmedelsverket har ett nära samarbete med den Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet (Efsa)

Livsmedelsverket är Sveriges kontaktpunkt till Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet (Efsa). Myndigheten ansvarar för samordningen med övriga berörda svenska myndigheter i kontakter med Efsa. Som Efsas kontaktpunkt i Sverige har Livsmedelsverket förberett godkännandet av nationella organisationer som bedöms ha kompetens att samverka med Efsa.

Livsmedelsverket bidrar även till den vetenskapliga grunden i Efsas arbete genom att myndighetens experter har möjlighet att delta i vetenskapliga paneler och deras arbetsgrupper. Yttranden och underlag från Efsa ligger till grund för de vetenskapligt grundade förslag till beslut som EU-kommissionen tar fram. Tre medarbetare vid Livsmedelsverket är invalda av Efsas styrelse: i Panelen för biologiska faror, Panelen för kontaminanter i livsmedelskedjan, respektive Panelen för växtskyddsmedel och dess resthalter.

Med anledning av att Storbritannien lämnar EU har Sverige och Livsmedelsverket fått i uppdrag att ta över ansvaret att genomföra en omfattande utvärdering av arbetet med säkerhetsbedömningen av verksamma ämnen i växtskyddsmedel. Som stöd till Efsa ska den medlemsstat som utvärderar sammanställa information om godkända användningar inom EU och presentera stödjande resthaltsdata.

Arbetet inom ramen för programmet för livsmedelsstandarder, Codex Alimentarius Commission

Codex Alimentarius är ett program för livsmedelsstandarder som bildades i början av 1960-talet av FN-organen FAO och WHO i syfte att ta fram internationella regler – standarder – för säkra livsmedel, redlighet i livsmedelshanteringen och frihandel med livsmedel på ett globalt plan. Det regelverk som standarderna samlats i kallas Codex Alimentarius. Codexreglerna är inte obligatoriska men ska vara riktmärke vid en handelstvist i Världshandelsorganisationen, WTO. Livsmedelsverket deltar i förhandlingsarbetet på uppdrag av regeringen.

Av de elva kommittéer inom Codex Alimentarius som skulle ha träffats under 2020 har bara två möten hållits enligt plan. Arbetet i arbetsgrupperna har fortsatt och förlängts. Däremot har tidsplanen för arbete med att ta fram Codex-standarder i stort sett stannat av. En följd blir att planerade Codexmöten

för första halvan av 2023, då Sverige har ordförandeskapet inom EU och ska garantera att samordnade förhandlingspositioner tas fram, inte är möjliga att förutse i nuläget.

Föreskrifter

Livsmedelsverket ger ut föreskrifter med syfte att få en enhetlig rättstillämpning av lagstiftningen. Under året har åtta föreskrifter antagits som upphäver eller ändrar befintliga föreskrifter.

Tabell 4: 2020 års föreskrifter

LIVSFS	Ändrar/omtryck	Ämne
2020:1	Upphäver LIVSFS 2004:3	Import, animaliska livsmedel
2020:2	Ändrar LIVSFS 2006:21	Avgifter, offentlig kontroll
2020:3	Ändrar LIVSFS 2005:21	Offentlig kontroll
2020:4	Ändrar LIVSFS 2003:18	Varustandarder, fruktjuice och fruktnektar
2020:5	Ändrar LIVSFS 2019:1	Livsmedel för särskilda grupper
2020:6	Upphäver LIVSFS 2008:2	Modersmjölksersättning och tillskottsnäring
2020:7	Ändrar LIVSFS 2019:4	Offentlig kontroll
2020:8	Ändrar LIVSFS 2014:4	Livsmedelsinformation

Utföra offentlig kontroll

Livsmedelsverket utför kontroll av livsmedelsföretag på knappt 1500 livsmedelsanläggningar, inklusive slakterier och vilthanteringsanläggningar. Myndigheten ansvarar också för gränskontrollen av främst animaliska livsmedel som förs in till Sverige från länder utanför EU. Kontrollen utförs i syfte att kontrollera om livsmedelslagstiftningen följs och om djur som slaktas är friska och behandlas väl. Kontrollen bidrar till att konsumenterna får säkra livsmedel och inte blir lurade.

Myndighetens operativa livsmedelskontroll är uppdelad på fyra avdelningar: Norra Sverige (54 medarbetare), Mellersta Sverige (88 medarbetare), Södra Sverige (67 medarbetare) samt Avdelning Kontroll av Livsmedelsföretag och Gränskontroll (40 medarbetare).

Tabell 5: Utföra offentlig kontroll, intäkter och kostnader (tkr)

Utföra offentlig kontroll, intäkter och kostnader	2020	2019	2018
Intäkter utöver anslag	210 996	147 093	149 159
Kostnader*	311 007	272 934	266 607
Andel av Livsmedelsverkets kostnader (procent)	45	45	45
Antal årsarbetskrafter inkl. stödverksamheten	277	298	304

I kostnader för 2020 ingår nedskrivning av avgiftsfordringar för 2017-2019. Nedskrivningar har gjorts med anledning av kammarrättens dom avseende överklaganden av Livsmedelsverkets avgiftsbeslut för den offentliga kontrollen vid slakteri och vilthanteringsanläggningar. I kostnader för 2020 ingår också kundförluster. Nedskrivningarna och kundförlusterna uppgår till en kostnad på 51 miljoner kronor. Därutöver ingår i kostnaderna som redovisas ovan uppdraget att modernisera köttkontrollen med 8,6 miljoner kronor för 2020 och med ca 15 miljoner kronor för åren 2019-2018.

Kontroll vid slakt

Livsmedelsverkets officiella veterinärer och assistenter utför offentliga kontroller i samband med slakt. Kontrollerna omfattar kontroll av dokument, besiktning av levande djur före slakt och besiktning av kött efter slakt. Vid besiktning före slakt kontrollerar officiella veterinärer att djuren inte visar tecken på sjukdomar eller andra tillstånd som kan påverka människors eller djurs hälsa negativt. Veterinärerna kontrollerar att djuren är tillräckligt rena inför slakt och att det inte finns tecken på djurskyddsbrister.

Besiktning efter slakt innebär att alla slaktkroppar med tillhörande biprodukter (bl.a. inre organ) granskas av Livsmedelsverkets personal. I vissa fall syns djurskyddsbrister först efter slakt. Vid fjäderfäslakterier bistår företagsanställda assistenter med särskild utbildning de officiella veterinärerna vid besiktning efter slakt. Kontroll vid slakt omfattar även provtagning och övervakning av kontrollmärkning av slaktkroppar.

Tabell 6: Kontroll vid slakt

Antal/år	2020	2019	2018
Slakterier och vilthanteringsanläggningar			
- Mindre än 1 000 ton slaktad vikt per år	170	177	172
- 1 000 till 10 000 ton slaktad vikt per år	21	21	20
- Mer än 10 000 ton slaktad vikt per år	13	13	14
Summa aktiva anläggningar under året	204	211	206
Kontroll i samband med slakt			
- Planerade kontrolltimmar	197 464	200 248	198 371
- Utförda kontrolltimmar**	198 483	212 926	209 290
- Andel utförd kontrolltid av planerad tid (procent)	101	106	106
Antal kontrollerade slaktkroppar (tusental)			
- tamboskap	3314	3 275	3 351
- fjäderfä	115221	110 956	105 777
- renar	41	56	46
- vilt	77	94	82
Kostnader, löpande pris (öre/kg besiktigat kött)***	33,42	36,82	35,83
Kostnader* (tkr)	249 337	220 039	214 586

Källa: Livsmedelsverkets och Jordbruksverkets slaktstatistik.

* Inklusive särskilda anslagsmedel för att sänka kontrollavgiften för slakterier och vilthanteringsanläggningar motsvarande 34 mkr. Kostnaden för uppdraget att modernisera köttkontrollen ingår med 8,6 mkr 2020 och ca 15 mkr 2019-2018. 2020 ingår nedskrivning av avgiftsfordringar 2017-2019 avseende kammarrättens dom samt kundförlust 2020, motsvarande en kostnad på 45,3 miljoner kronor (resterande del redovisas i kostnaden för kontroll av livsmedelsföretag). Även övriga kostnader finansierade av förvaltningsanslag motsvarande 4,2 mkr framför allt avseende arbete med nytt avgiftssystem för kontrollen.

** Korrigerad redovisning av utförda kontrolltimmar för timanställda 2018 och 2019. Antalet utförda kontrolltimmar har korrigerats ned från 219 327 för 2018 och 221 321 för 2019.

*** Kostnaderna för uppdraget att modernisera köttkontrollen samt nedskrivning av avgifterna på grund av kammarrättens dom, och kundförluster 2020 är exkluderade ur kostnaden.

Antalet slakterier och vilthanteringsanläggningar med över 1 000 ton slaktad vikt per år har varit konstant under den senaste treårsperioden. Däremot har antalet mindre anläggningar (under 1000 ton slaktad vikt per år) minskat sedan 2019. Antalet kontrollerade slaktkroppar har ökat för tamboskap och fjäderfä, men minskat för ren och vilt jämfört med 2019.

Att antalet anläggningar har minskat stämmer överens med att de årligt beslutade kontrolltimmarna och de utförda kontrolltimmarna har minskat.

Ökade kostnader vid kontroller vid slakt beror på nedskrivning av avgiftsfordringar 2017-2019 avseende kammarrättens dom samt kundförlust 2020, motsvarande en kostnad på 45,3 miljoner kronor (resterande del redovisas i kostnaden för kontroll av livsmedelsföretag). För modernisering av köttkontrollen har 8,6 miljoner kronor i anslagsmedel använts 2020, vilket medför en kostnadsminskning från 2019 och 2018 då hela anslaget motsvarande 15 miljoner kronor användes respektive år.

Om man bortser från kostnaden för nedskrivningar och kundförluster, projektet för moderniseringen av köttkontrollen samt övriga kostnader finansierade av förvaltningsanslaget motsvarande 4,2 miljoner kronor uppgår kostnaden för kontroller vid slakt till 191,2 miljoner kronor och för 2019 vad motsvarande kostnad 205 miljoner kronor. Därmed har kostnaden minskat vilket beror på effektiviseringar inom köttkontrollen. Löpande priset (öre/kg) har minskat med tio procent från 2019 till 2020, vilket beror på minskade kostnader på grund av effektiviseringsarbete, men det beror också på ökad slaktvikt.

Modernisering och effektivisering av köttkontrollen

Under perioden 2018-2020 har Livsmedelsverket haft ett uppdrag att effektivisera och modernisera den offentliga kontrollen på slakterier och vilthanteringsanläggningar. Målsättningen med utvecklingsarbetet var att minska kostnaderna för den offentliga kontrollen vid slakterier och vilthanteringsanläggningar, stärka kommunikationen med företagen och öka Livsmedelsverkets förmåga att driva moderniseringsfrågor på EU-nivå.

Under uppdragets avslutande år har Livsmedelsverket testat och/eller implementerat en mängd olika nya arbetsätt i verksamheten. Livsmedelsverket använder från och med 2020 en ny modell för styrning av köttkontrollen som ger bättre förutsättningar för uppföljning av verksamheten och bättre underlag för att utveckla kontrollen i önskvärd riktning. Flera åtgärder har genomförts för att förenkla och standardisera kontrollarbetet vid slakterierna, t.ex. genom att testa nya kontrollmetoder, genom att förbättra digitala stödverktyg och genom att ta fram mallar för beslut och informationsutbyte. Livsmedelsverket har i dialog med slakterier och branschorganisationer tagit fram en kommunikationsstrategi som syftar till att stärka dialogen i likvärdighetsarbetet och således förtroendet för Livsmedelsverket. För att öka likvärdigheten i kontrollen har också den interna kommunikationen stärkts.

I utvecklingsarbetet har Livsmedelsverket strävat efter att ta till vara de möjligheter som nya EU regler ger till att modernisera köttkontrollen. På basis av en riskanalys har besiktningen efter slakt av nötkreatur moderniserats på ett sätt som minskar personalbehovet och förbättrar arbetsmiljön vid stora slakterier. För kontrollen avseende fågelkött har ett nytt arbetsätt tagits fram. Det nya arbetsättet, som nu testas men ännu inte har lanserats, innebär att endast stickprovskontroller ska utföras före och efter slakt och att företagen ska besiktiga köttet i form av egenkontroll.

En särskild satsning har gjorts för att underlätta för små slakterier och vilthanteringsanläggningar i glesbygden. Vetenskapliga studier som har genomförts i samarbete med Sveriges lantbruksuniversitet visade att tillförlitligheten vid distansbesiktning efter slakt med hjälp av mobiltelefon var lika god som vid besiktning på plats. Livsmedelsverket planerar för ett fortsatt utvecklingsarbete där fler medlemsländer involveras och fler studier genomförs för att kunna få tillstånd de regeländringar som krävs för att metoden ska få användas i praktiken. I drift skulle en sådan teknik göra att Livsmedelsverket skulle kunna möta de små anläggningarnas behov av service i högre grad samtidigt som köttkontrollen skulle bli mer kostnadseffektiv.

Covid-19-pandemin har gjort att utvecklingsarbetet i vissa delar har försenats eller att aktiviteter inte kunnat genomföras som planerat. Det har varit nödvändigt att göra omprioriteringar i verksamheten

för att förbereda och hantera konsekvenserna vid ett scenario med hög sjukfrånvaro inom köttkontrollen. Vissa aktiviteter har inte kunnat genomföras då många slakterier inte varit tillgängliga för besök. Kompletterande studier om distanskontroll och arrangerandet av ett nordiskt seminarium om framtidens köttkontroll är exempel på aktiviteter som inte har varit möjliga att genomföra.

Effekterna av de genomförda moderniseringsåtgärderna kommer att utvärderas för verksamhetsåret 2021 och rapporteras till regeringen under våren 2022.

Nytt avgiftssystem för kontrollen på slakterier och vilthanteringsanläggningar

Livsmedelsverket har ett uppdrag att utreda och införa ett nytt avgiftssystem för den offentliga kontrollen på slakterier och vilthanteringsanläggningar.

Ett temporärt avgiftssystem som är förenligt med den nya kontrollförordningen har införts fr.o.m. den 1 januari 2020. I enlighet med beslut av regeringen den 8 oktober 2020 har Livsmedelsverket fått förlängd tid för att utreda och införa övriga delar av det nya avgiftssystemet. Föreskrifter om det nya avgiftssystemet ska färdigställas senast den 1 juli 2021 och tillämpas i kontrollen från den 1 januari 2022.

Livsmedelsverket har under 2020 arbetat med att utreda hur ett långsiktigt avgiftssystem för kontrollen vid slakterier och vilthanteringsanläggningar ska utformas. Arbetet sker i samarbete med berörda aktörer i form av en referensgrupp bestående av representanter för slakterier och vilthanteringsanläggningar. Samarbetet innebär att berörda aktörer bidrar med sina erfarenheter, specifika kunskaper och förslag och har därmed möjligheten att påverka utformningen av det nya avgiftssystemet, vilket skapar förutsättningar för ett avgiftssystem av högre kvalitet och större acceptans.

I uppdraget framgår att avgiftssystemet ska vara utformat så att det bidrar till konkurrenskraftiga villkor för slakterinäringen, underlättar för småskalig slakt samt ger förutsättningar för effektiv slakt och kontroll. Det nya avgiftssystemet ska vara lätt att förstå och använda samt vara förutsägbart i fråga om företagets kostnader för kontrollen.

Avgiftssystemet kan bidra till konkurrenskraftiga villkor. Det är därför viktigt att systemet bidrar till att kostnaderna för kontrollen hålls nere genom effektiviseringar hos både Livsmedelsverket och företagen. Avgiftssystemet utformas för att i största möjliga mån bidra till effektiviseringar. Detta görs t.ex. genom att utforma systemet så att det är lätt att använda och förvalta, så att hanteringen av avgiftssystemet och avgifter internt inom Livsmedelsverket blir kostnadseffektiv. Dessutom utformas avgiftssystemet så att avgifterna speglar Livsmedelsverkets kostnader för kontrollen så att det finns en koppling mellan vad ett företag gör för att minska kostnaderna för kontrollen och företagets avgift. Det ger ett incitament för effektiv kontroll.

Avgiftssystemet utformas så att det underlättar för slakterier och vilthanteringsanläggningar med liten produktion. Kontrollförordningen (EU) nr 625/2017 artikel 79.3 punkt a) ger möjlighet att på objektiva och icke-diskriminerande grunder, minska beloppet för avgifterna med beaktande av intressena hos aktörer med liten produktion. Avgiftssystem kommer enligt ovan givna möjlighet att innehålla ett stöd för slakterier och vilthanteringsanläggningar med liten produktion, med möjligheten till olika stödnivåer beroende av produktionens storlek.

I arbetet med avgiftssystemet görs hela tiden avvägningar mellan ett enkelt avgiftssystem och exakthet samt rättvisa ur alla aspekter.

Överklagade beslut om avgifter

Under 2017 överklagades ett stort antal av Livsmedelsverkets beslut om avgifter för offentlig kontroll vid slakterier. Orsaken var bl.a. en höjning av myndighetens timtaxa för offentlig kontroll.

Förvaltningsrätten i Uppsala avslog bolagens överklaganden i maj 2018 och bolagen överklagade därefter till Kammarrätten i Stockholm.

Den 23 oktober 2020 meddelade Kammarrätten i Stockholm dom avseende överklaganden av Livsmedelsverkets avgiftsbeslut för den offentliga kontrollen vid slakteri och vilthanteringsanläggningar (målnummer 5065-18 m.fl.). Med stöd av ett principiellt avgörande i EU-domstolen i de förenade målen C-477/18 och C-478/18 bedömde kammarrätten att delar av de administrativa kostnader som legat till grund för avgiften för 2017 inte är förenliga med lagstiftningen och ärendet återförvisades till Livsmedelsverket för förnyad handläggning. Förutom de mål kammarrätten avgjort avseende 2017 års avgifter ligger motsvarande ärenden i förvaltningsrätten för åren 2018-2020. För åren 2018-2019 hade Livsmedelsverket samma avgiftssystem som 2017.

Mot bakgrund av detta har Livsmedelsverket gjort bedömningen att myndigheten med stöd av försiktighetsprincipen och i enlighet med 4 kap. 2 § förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag för 2020 behöver göra en nedskrivning av fordringar motsvarande 51,5 miljoner kronor. Nedsättningen har sin grund både i avgiftsjusteringar för åren 2017-2019 samt kundförluster med anledning av konkurser. Livsmedelsverket väljer att behandla åren 2018-2019 på samma sätt som 2017 då samma lagstiftning gäller och kontrollavgiften är också konstruerad på samma sätt för samtliga år.

EU:s nya kontrollförordning 2017/625 har medfört att avgiftssystemet behövs anpassas för att vara förenligt med den nya lagstiftningen. Livsmedelsverket har infört ett temporärt avgiftssystem som är förenligt med nya kontrollförordningen från den 1 januari 2020. Livsmedelsverket kommer således inte att göra någon nedskrivning av fordringar för 2020.

Nedsättning av avgifter för köttkontroll

Livsmedelsverket har för 2020 tilldelats 107 237 000 kronor i särskilda anslagsmedel för att sänka kontrollavgiften för slakterier och vilthanteringsanläggningar. Totalt har 104 329 000 kronor använts.

EU:s nya kontrollförordning har medfört att avgiftssystemet har behövs anpassas för att vara förenligt med den nya lagstiftningen. Livsmedelsverket har infört ett temporärt avgiftssystem som är förenligt med nya kontrollförordningen från den 1 januari 2020.

Alla slakterier och vilthanteringsanläggningar har möjlighet att ansöka om stöd för att minska kontrollavgiften med syftet att förebygga, kontrollera och utrota djursjukdomar. Det är även möjligt för sådana slakterier och vilthanteringsanläggningar som har en liten produktion att ansöka om stöd för att minska kontrollavgiften. Sammanlagt har 58 042 000 kronor gått till stöd för minskning av kontrollavgifter hos slakterier och vilthanteringsanläggningar, varav 5 997 000 kronor avsåg stöd för avgifter inom de nationella provtagningsprogrammen (se avsnittet leda Livsmedelskontrollen). Åtta mindre slakterier och vilthanteringsanläggningar med en liten produktion upp till 5000 ton slakt/vilthantering har under året fått täckning för godkännandeavgifter med sammanlagt 198 000 kronor.

Anslaget för nedsättning har också använts för att täcka kostnader som uppstått i anslutning till offentlig kontroll. Här ingår exempelvis kostnader för annan offentlig verksamhet, kostnader för djurskyddsärenden vid slakteri- och vilthanteringsanläggningar samt en del administrativt stöd inom område Kontroll. Den del av myndighetens kostnader för kontrollen som inte får ingå i avgifterna i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/625, har kostnadsförts på anslaget för nedsättning. Sammanlagt har Livsmedelsverket använt 46 089 000 kronor för dessa ändamål.

Kontroll av livsmedelsföretag

Livsmedelsverket kontrollerar livsmedelsanläggningar i alla delar av produktionsledet för att säkerställa att företagen producerar säker mat som är rätt märkt. På slakterier utförs även kontroller för att verifiera att djurskyddsbestämmelserna följs.

Det finns tre typer av kontroller: riskbaserade kontroller, särskilda kontroller på slakterier, vilthanteringsanläggningar och styckningsanläggningar; samt djurskyddskontroller på slakterier. Varje anläggning tilldelas ett antal rutinkontroller per år baserat på produktionsvolym, erfarenhetsklassning och verksamhetstyp. Om det konstateras avvikelser vid en rutinkontroll är företaget skyldigt att åtgärda bristen inom en viss uppföljningstid. Ett företag som vill påbörja ny verksamhet på en anläggning måste först godkännas eller registreras av Livsmedelsverket.

Tabell 7: Kontroll av livsmedelsföretag*

Antal	2020	2019	2018
Anläggningar under Livsmedelsverkets kontroll	1 494	1 474	1 448
Kontroll av livsmedelsföretagare			
- Årligt beslutade kontrolltimmar (rutinkontroll)	26 212	25 258	24 851
- Utförda kontrolltimmar (rutinkontroll)**	22 401	21 680	21 905
Andel utförd kontrolltid av beslutad tid (rutinkontroll)	85	86	88
Genomförda kontroller	8 364	8 510	8 855
- varav rutinkontroller	5 633	5 474	5 721
- varav uppföljande kontroller	2 208	2 576	2 751
- varav händelsestyrda kontroller	433	363	286
- varav besiktning av anläggning	90	97	97
Registrerade avvikelser i kontrollen***	3 499	3 972	4 127
Avvikelse som följts upp ***	3 163	3 694	3 808
Beslut om sanktioner	102	151	137
Kostnader (tkr)****	48 450	40 396	40 150

* Tabellen omfattar alla kontroller som Livsmedelsverket utför (inspektioner och revisioner av livsmedelsföretag, godkännandeprövningar samt kontroll av djurskydd och animaliska biprodukter som rapporteras till Jordbruksverket). Kontroll av olagliga verksamheter ingår inte. Antal anläggningar och genomförda kontroller bygger på rensad data.

** Fr.o.m. 2019 visar siffrorna den faktiskt avräknade tiden i kontrollplaneringsverktyget i stället för den redovisade tiden för en mer rättvisande bild. Siffrorna är korrigerade även för 2018.

*** Fr.o.m. 2019 redovisas enbart kontroller som har hunnit rapporteras. Skillnaden mot tidigare beräkningsmetod ger en skillnad på drygt 100 avvikelser som följts upp.

**** Inklusive särskilda anslagsmedel för att sänka kontrollavgiften för slakterier och vilthanteringsanläggningar motsvarande 3,5 miljoner kronor. För 2020 ingår nedskrivning av avgiftsfordringar 2017-2019 avseende kammarrättens dom samt kundförlust 2020, motsvarande en kostnad på 5 miljoner kronor (resterande del redovisas i kostnaden för kontroll vid slakt).

Antalet beslutade kontrolltimmar har ökat något jämfört med 2019, vilket hänger ihop med att antalet anläggningar har blivit fler. Antalet genomförda kontroller har dock minskat totalt. Det kan bero på svårigheter att hinna med att utföra kontroller och att det därför planeras in färre antal kontroller med fler kontrolltimmar per anläggningsbesök. Detta som en direkt följd av en ovanligt hög sjukfrånvaro under pandemin både bland kontrollpersonal och på de livsmedelsanläggningar vi besöker.

Andelen utförd kontrolltid av beslutad tid har minskat med en procentenhet sedan förra året, vilket troligtvis också beror på ett mer ansträngt läge under pandemin.

Av genomförda kontroller har rutinkontroller ökat något sedan 2019 medan uppföljande kontroller har minskat, vilket kan bero på att man har prioriterat ordinarie kontroller (uppföljningar går utanför den årliga planerade kontrolltiden). Det speglas i antalet avvikelser som har följts upp jämfört med registrerade avvikelser i kontrollen, där kan man se att andelen avvikelser som har följts upp har minskat något sedan föregående år. Att antalet uppföljande kontroller har minskat hänger även ihop med att antalet registrerade avvikelser har minskat och att behovet att utföra uppföljningar följaktligen minskar. Skillnaden mellan beslutade timmar och genomförda timmar ser större ut än den är. Orsaken till detta är att i de beslutade timmarna finns även timmar för salmonellaprovtag inräknade och dessa timmar finns i många fall inte med i kontrollplaneringsverktyget.

Antalet händelsestyrda kontroller har ökat sedan föregående år vilket kan bero på ett minskat totalantal kontroller. Behovet att utföra en händelsestyrd kontroll och rapportera upptäckta avvikelser kan öka om möjligheterna att konstatera och följa upp avvikelser under andra kontrolltillfällen minskar.

Tabell 8: Kontroller av säker mat och redlig hantering*

Antal/år	2020	2019	2018
Genomförda kontroller för säker mat och redlig hantering	6 560	6 759	7 174
- varav rutin/planerade kontroller	4 496	4 348	4 556
- varav uppföljande kontroller	1 788	2 178	2 357
- varav händelsestyrda kontroller	186	139	166
- varav platsbesök för besiktning av anläggning	90	94	95
Rapporteringspunkter utan avvikelse för säker mat och redlig hantering	20 650	20 743	22 102
Rapporteringspunkter utan avvikelse för säker mat och redlig hantering	18 032	17 682	18 874
Andel rapporteringspunkter utan avvikelse för säker mat och redlig hantering (procent)	87	85	85

* Tabellen omfattar inte kontroll av djurskydd, animaliska biprodukter och TSE lagstiftning.

** En kontroll består av flera rapporteringspunkter. Antalet rapporteringspunkter inkluderar punkter från det föregående året om ärendet inte avslutades under det året.

Att antalet genomförda kontroller för säker mat och redlig hantering har minskat beror troligtvis på pandemin och svårigheterna att hinna med att utföra kontroller generellt. Precis som för tabell 7 verkar planerade rutinkontroller ha prioriterats före uppföljningar och behovet att utföra händelsestyrda kontroller har därmed ökat.

Andelen rapporteringspunkter utan avvikelse för säker mat och redlig hantering har ökat, vilket kan bero på ett minskat antal kontroller och minskat antal kontrollerade rapporteringspunkter. Möjligheterna att konstatera eventuella avvikelser minskar därmed, men det kan också bero på att företagen har blivit bättre på att följa lagstiftningen.

Gränskontroll

Livsmedelsverket kontrollerar att mat som importeras från länder utanför EU är säker och uppfyller kraven i EU-lagstiftningen för folk- och djurhälsa. Vid myndighetens sex gränskontrollstationer genomförs kontroller av livsmedel av animaliskt ursprung, vissa vegetabiliska livsmedel, ekologiska livsmedel och köksredskap.

Tabell 9: Gränskontroll av livsmedel

Prestationer/år	2020	2019	2018
Antal genomförda och avslutade kontroller	6 703	7 385	7 669
Kostnad per kontroll (kr)	1 931	1 680	1 540
Kostnader (tkr)	12 945	12 397	11 800

* De ökade kostnaderna per sändning beror på fasta kostnader som inte påverkas på kort sikt vid tillfällig nedgång av antal sändningar.

Importen har påverkats av pandemin. Tydligast blev pandemins påverkan på det minskade antalet kontrollerade sändningar på Arlanda flygplats, men även i Helsingborgs hamn och Norviks hamn. Däremot har antalet kontrollerade importsändningar varit oförändrat vid gränskontrollstationen i Göteborgs hamn. Antalet gränskontrollerade sändningar med ekologiska livsmedel har ökat under 2020 jämfört med 2019.

Av årets importkontroller utgjorde 46 procent kontroll av ekologiska livsmedel, 34 procent kontroll av animaliska livsmedel, 19 procent kontroll av vegetabiliska livsmedel och 0,3 procent kontroll av köksredskap. 357 sändningar har provtagits i samband med kontrollen. Under året avvisades 72 sändningar, vilket motsvarar 1,0 procent av alla kontroller. Av de avvisade sändningarna var 31 animaliesändningar, 33 vegetabiliesändningar, tre sändningar med köksredskap och fem sändningar av ekologiska livsmedel.

Exempel på avvisade vegetabiliska livsmedel är torkad frukt från Turkiet p.g.a. för höga halter av mögelgifter och kryddor från Etiopien p.g.a. avsaknad av korrekta dokument. Andra exempel på produkter som avvisats är köksredskap i polyamid från Kina samt livsmedel av animaliskt ursprung som importerats från länder som inte är godkända för export av det animaliska innehållet i livsmedlet. Varje år förekommer även avvisningar p.g.a. att temperaturen i frysta och kyllda livsmedel inte varit rätt under transporten.

Livsmedelsverkets operativa kontroll av misstänkt matfusk

Livsmedelsverket utför, utöver den planerade kontrollen, särskilda kontrollinsatser för att förhindra misstänkta livsmedelsbrott. Dessa kontroller sker vanligtvis efter tips om misstänkt livsmedelsfusk från livsmedelsföretag, andra myndigheter och konsumenter, som en följd av omvärldsbevakning, eller efter upptäckter i den planerade kontrollen. Kontroller av misstänkt livsmedelsfusk genomförs i samarbete med bl.a. kommunala kontrollmyndigheter, länsstyrelser eller polis.

Under 2020 mottog Livsmedelsverket sammanlagt 68 tips om misstänkt livsmedelsfusk. Dessa tips ledde till 40 kontrollärenden, som i sin tur resulterade i att flera fall av allvarliga avvikelser från livsmedelslagstiftningen upptäcktes. Som en följd av detta fattade Livsmedelsverket tio beslut om saluförbud och i ett fall åtalsanmälde livsmedelsverksamheten i fråga.

Under 2020 har Livsmedelsverket utvecklat arbetssättet för dessa kontroller genom att ta fram nya rutiner i syfte att uppnå ett mer rättssäkert och enhetligt sätt bedriva arbetet mot livsmedelsfusk. Alla ärenden och tips leder inte till att kontroll genomförs.

Leda livsmedelskontrollen

Livsmedelsverket verkar för en effektiv och likvärdig livsmedelskontroll i hela landet. Den svenska livsmedelskontrollens mål är att konsumenterna får säkra livsmedel, att de inte blir lurade om vad maten innehåller och att informationen om maten är enkel att förstå. Kontrollen bidrar också till att motverka snedvriden konkurrens som kan uppstå vid livsmedelsfusk samt främja Sveriges möjligheter att exportera livsmedel.

I Sverige finns cirka 36 000 primärproducenter, 90 000 livsmedelsanläggningar och drygt 5 500 dricksvattenanläggningar. De flesta av anläggningarna får kontroll som utförs av kommunala myndigheter. Länsstyrelserna ansvarar för att stödja, samordna och följa upp kommunernas kontroll inom länet samt för att utföra livsmedelskontrollen i primärproduktionen. Livsmedelsverket har det övergripande ansvaret för livsmedelskontrollen.

Tabell 10: Leda livsmedelskontrollen, intäkter och kostnader (tkr)

Intäkter och kostnader	2020	2019	2018
Intäkter utöver anslag	60 506	72 335	73 799
Kostnader	220 768	214 661	207 915
Andel av Livsmedelsverkets kostnader (procent)	35	35	35
Antal årsarbetskrafter inkl. stödverksamheten	189	192	180

Sveriges nationella kontrollplan (NKP)

Alla medlemsstater i EU ska ha en flerårig nationell kontrollplan. Den offentliga kontrollen i livsmedelkedjan som genomförs i landet ska, enligt artikel 109 i förordning EU 2017/625 om offentlig kontroll av livsmedel, utgå från den nationella kontrollplanen. I Sveriges nationella kontrollplan för livsmedel (NKP), som är gemensam för alla landets kontrollmyndigheter, anges gemensamma mål för livsmedelkedjan och riktlinjer för kvalitetssäkring och utveckling. De övergripande målen för livsmedelkedjan är fastställda av generaldirektörerna för Livsmedelsverket, Statens jordbruksverk och Sveriges veterinäranstalt (SVA), och gäller samtliga myndigheter i livsmedelkedjan.

NKP har fyra fokusområden:

- Säkert dricksvatten
- Mikrobiologiska risker
- Kemiska risker
- Säkerställa information i livsmedelkedjan

Inom fokusområdena sätts operativa mål som handlar om att utföra särskilda kontroller på utpekade typer av anläggningar. För målperioden 2020-2022 finns 21 mål som berör olika typer av livsmedelsanläggningar.

Resultaten för målperioden 2017-2019 som hade 17 mål, visar att ca 31 000 anläggningar har blivit kontrollerade utifrån ett eller flera av målen. Inom ramen för målkontrollerna har 2 700 avvikelser konstaterats. Måluppfyllelse beskrivs som antal kontrollerade anläggningar i förhållande till målsättningen. För tio av de 17 målen uppnåddes målsättningen rörande antal anläggningar som skulle kontrolleras. Ytterligare fyra av målen nådde 80 procent eller högre måluppfyllelse. Fem av målen hade avvikelser vid mer än var femte kontroll. Resultaten från den första målperioden har beaktats vid

framtagandet av målen för perioden 2020-2022. Exempelvis behöver företagares information om ingredienser bli bättre, liksom hantering för att förebygga förekomst av listeria i livsmedel.

Leda och samordna livsmedelskontrollen

Som ett led i Livsmedelsverkets arbete med att leda och samordna livsmedelskontrollen genomförs varje år ett antal insatser i syfte att höja kompetensen, främja ett enhetligt arbetssätt och skapa förutsättningar för en likvärdig kontroll. Livsmedelsverket anordnar t.ex. utbildningar och bistår med rådgivning och information.

Tabell 11: Leda och samordna livsmedelskontrollen

Antal/år	2020	2019	2018
Möten inom Nätverk i kontrollen	8	21	27
Frågor på Livstecknet	755	727	720
Artiklar i Kontrollwiki	72	82	134
Deltagare i kurser och e-utbildningar	2767	1 149*	1 121
Fysiska kurser	0	6	2
Tillgängliga e-utbildningar	27	25	12
Kostnader (tkr)	83 786	84 994	80 990

*När det gäller data för 2019 är vissa uppgifter, t.ex. "tillgängliga e-utbildningar", inte jämförbara med uppgifter för 2020, beroende på att olika definitioner har använts vid sammanställning.

Under 2020 har sju nya e-utbildningar tagits fram och lanserats. Utbildningarna syftar till att höja kompetensen för såväl handläggare inom livsmedelskontrollen som för företag inom specifika områden inom livsmedelskontrollen. Livsmedelsverket har även tagit fram två webinarier med information om hur kontrollen kan anpassas under covid-19-pandemin.

Inom ramen för arbetet med god kontrollsed har nio halvdagsutbildningar i form av webinarier hållits under hösten 2020. Fokus för dessa har varit kontrollprocessen och målsättningen har varit att kontrollen ska få ett mer enhetligt arbetssätt.

Under 2020 har fokus varit att tillgänglighetsanpassa innehållet i Kontrollwiki så att alla, oavsett funktionsvariation, ska kunna ta del av informationen. De flesta vägledningar, kontrollhandböcker och instruktioner har nu lagts in i Kontrollwiki och fokus ligger på att hålla sidorna uppdaterade. Detta är viktigt då företagen och kontrollmyndigheterna ska kunna ta del av Livsmedelsverkets aktuella tolkning av livsmedelslagstiftningen.

Webbplatsen Livstecknet är Livsmedelsverkets digitala mötesplats för kontrollmyndigheter. På Livstecknet finns arbetsrum för kontrollprojekt och regional samverkan samt forum där inspektörer och andra kan ställa frågor till Livsmedelsverket. Redan besvarade frågor kan sökas, vilket utnyttjas flitigt. Cirka 22 procent av frågorna handlar liksom tidigare år om märkning och information. Andra vanliga frågor gäller registrering och godkännande av livsmedelsanläggningar, kontroll av kött och dricksvatten samt allmänna kontrollfrågor.

Underlätta för företagen genom likvärdig kontroll

Under 2020 har Livsmedelsverket fortsatt arbetet med att implementera god kontrollsed i Sveriges livsmedelskontroll. Genom god kontrollsed skapas en mer likvärdig kontroll som utförs på bästa sätt. God kontrollsed är ett sätt att samla kontrollen kring det som företagen upplever som positivt och befästa de delar som fungerar bra. Livsmedelsverket planerade en utbildningsturné i hela Sverige

under 2020. Turnén ställdes dock in p.g.a. covid-19-pandemin och i stället har webinarier genomförts för nästan 450 deltagare från Sveriges livsmedelskontrollmyndigheter.

Inom ramen för projektet God kontrollsed och för att underlätta kommunikationen av kontrollresultat med företag har en ny mall för kontrollrapport tagits fram. Mallen används av en stor andel av kommunala kontrollmyndigheter och bidrar till att öka likvärdigheten i kontrollen.

En del i arbetet med god kontrollsed är att säkerställa att kontrollen blir mer riskbaserad och där arbetet utförs enhetligt, vilket bidrar till att företagen upplever kontrollen som mer likvärdig. Livsmedelsverket har under 2020 arbetat med framtagandet av en ny riskklassningsmodell av företag i leden efter primärproduktionen som ska införas 2023. Synpunkter har inhämtats både från kontrollmyndigheter samt från branschorganisationer och företag.

Livsmedelsverket har sett över hur Sverige i högre grad kan utnyttja flexibiliteten i hygienlagstiftningen och införa nationella regler som underlättar för företag som tillverkar traditionella produkter, företag som vill använda traditionella tillverkningsmetoder och underlätta för företag som är verksamma i områden med särskilda geografiska förutsättningar. Under hösten skickade Livsmedelsverket ett förslag på remiss om nationella regler om tillverkning av mjölkprodukter vid fäbodan. Förslaget innebär att obehandlad mjölk som används vid framställning på fäbodan av ost inte ska behöva uppfylla kriterierna i EU-lagstiftningen avseende antal bakterier och somatiskt celltal. Detsamma gäller mjölkprodukter som erhållits i samband med tillverkning av sådan ost som används för framställning på fäbodan av fäbodsmör och meseprodukter. Syftet med den föreslagna bestämmelsen är att möjliggöra för livsmedelsföretag att kunna tillverka de aktuella mjölkprodukterna på fäbodan där det i dag inte är möjligt att fullt ut följa förordningens krav.

Utöver detta har information om flexibiliteten i EU-lagstiftningen publicerats på Livsmedelsverkets webbplats och en enkät har skickats ut till branschorganisationer för att samla företagens behov av flexiblare regler inom ramen för hygienlagstiftningen. Resultatet av enkäten kommer att sammanställas i början av 2021.

Gemensamma kontrollprojekt stärker kontrollen

Livsmedelsverket leder samordnade kontrollprojekt i samverkan med kontrollmyndigheter i syfte att öka effektiviteten i kontrollen och utveckla kompetensen.

Ett samordnat kontrollprojekt på dricksvatten har avslutats och rapporterats under 2020. I projektet kontrollerades att undersökningsprogram och dricksvattenkvaliteten följer kraven i Livsmedelsverkets föreskrifter om dricksvatten. Projektet har koppling till livsmedelskontrollens samtliga tre operativa mål för dricksvatten.

Sammanlagt genomfördes 75 kontroller i projektet. Kontrollerna fördelades på 18 kontrollmyndigheter i 12 län från Norrbotten i norr till Skåne i söder. Projektet omfattade ett fåtal av alla registrerade dricksvattenanläggningar i landet.

Under 2020 planerade Livsmedelsverket att även genomföra ett kontrollprojekt med utgångspunkt i det för livsmedelskontrollen operativa målet ”Gränshandel kött”. P.g.a. covid-19-pandemin har emellertid projektet skjutits upp.

Revision i livsmedelskontrollen

Livsmedelsverket genomför revisioner av den livsmedelskontroll som utförs av Livsmedelsverket, länsstyrelserna och Försvarsinspektören för hälsa och miljö. Syftet med en revision är att utvärdera om myndigheten har en planerad verksamhet, om planerna följs samt om målen i den EU-förordning som reglerar offentlig livsmedelskontroll nås. Revisionerna bidrar också till att ständigt förbättra livsmedelskontrollen.

Tabell 12: Livsmedelsverkets genomförda revisioner i livsmedelskontrollen samt verifiering av att åtgärder är utförda enligt åtgärdsplan

Antal	2020	2019	2018
Länsstyrelser	2	4	4
Livsmedelsverket	1	1	1
Försvarsinspektören för hälsa och miljö	0	1	0
Totalt antal revisioner	3	6	5
Verifiering av åtgärdsplaner	7	8	11

Livsmedelsverket verifierar att de reviderade myndigheterna genomför åtgärder enligt åtgärdsplanerna. När det gäller kommunerna utför Livsmedelsverket endast verifiering om en länsstyrelse gör ett överlämnande till Livsmedelsverket och verkets revisorer ser att det finns behov av ytterligare verifiering. Detta kan ske om allvarliga avvikelser inte har åtgärdats av kommunen. Under 2019 överlämnades ärenden gällande sju kommuner från länsstyrelsen till Livsmedelsverket.

Livsmedelsverket samordnar revisionerna i livsmedelskontrollen, bl.a. genom att ta fram revisionsprogram, stödja länsstyrelserna i bedömningar och hantera en sakkunnigpool från vilken länsstyrelserna kan hämta sakkunniga till skuggkontroller. Livsmedelsverket leder Samrådsgruppen för revision i livsmedelskedjan. Under 2020 har gruppen på uppdrag av generaldirektörerna vid Statens jordbruksverk och Livsmedelsverket, genomfört, en utredning om Sveriges revisionssystem. Syftet med uppdraget var att se över frågor om bemyndigande, avtal, organisation och finansiering, samt föreslå förbättringar i systemet. Utredningen har hittills resulterat i att Livsmedelsverket lämnat in en hemställan till Näringsdepartementet gällande ett utökat bemyndigande att utföra revision av statliga myndigheter och att samordna revisionssystemet. Livsmedelsverket informerade också i hemställan om att myndigheten, i enlighet med utredningsresultaten, avser att ta betalt för revisioner av länsstyrelser och Försvarsinspektören för hälsa och miljö från och med 2021. Detta under förutsättning att dessa myndigheter fortsatt önskar få revision utförd av Livsmedelsverket.

Se även Analys av revisionsresultat i livsmedelskontrollen på sidan 35.

Revisionens effekt

Revisionsresultatet från 2019 visar att revisorerna i nästan samtliga fall begärde in en åtgärdsplan från den myndighet som reviderats. Sju länsstyrelser och Livsmedelsverket genomförde uppföljande revisioner under 2019, det vill säga att myndigheterna följt upp att åtgärder verkligen genomförts enligt åtgärdsplan. Vid uppföljningarna hade över hälften av de reviderade myndigheterna inte genomfört sina åtgärdsplaner fullt ut. Det visar att revisionerna inte automatiskt har effekt, att uppföljning av att åtgärder genomförts behövs och att det ibland är nödvändigt med ytterligare insatser.

Smittskyddssamordning

Livsmedelsverket har ett övergripande ansvar för beredskap vid livsmedelsburna smittor och för att Sverige har effektiva system för att förebygga, identifiera och bekämpa utbrott av livsmedelsburna smittor. Ett fortlöpande utbyte av information om livsmedelsburna utbrott sker inom ramen för

Samverkansgruppen för Utredning och Bevakning av Utbrott (SUBU), som Folkhälsomyndigheten och Livsmedelsverket driver. Därutöver deltar Livsmedelsverket i tillfälliga arbetsgrupper med Folkhälsomyndigheten, berörda länsstyrelser, kommuner och smittskyddsenheter vid utbrott av nationella eller regionala livsmedelsburna sjukdomar. De nationella och regionala utbrotten är en mindre del av alla livsmedelsburna utbrott i Sverige. De flesta utbrott är lokala och hanteras av berörd kommun. Vid nationella och regionala utbrott kan Livsmedelsverket samordna lokala myndigheters spårning av livsmedel och i vissa fall även analysera prov av livsmedel.

Tabell 13: Nationella och regionala utbrotsutredningar

Smittämne	Utbrott 2020	Fall 2020	Utbrott 2019	Fall 2019	Utbrott 2018	Fall 2018	Misstänkta smittkällor
Campylobacter*	1	100			1	100	Kyckling.
Cryptosporidium parvum			2	187			Grönsaksjuice och okänd smittkälla.
Ehec	1	7			3	134	Nötfärs och okänd smittkälla.
Hepatit A	1	9	1	11	1	20	Dadlar, frysta jordgubbar, frysta hallon
Listeria monocytogenes	2	6	2	9	3	16	Frost majs, färdigrätter och okänd smittkälla
Salmonella	3	11	6	155	4	110	Nötfärs, tomater, kräfter och okänd smittkälla
Yersinia enterocolitica			2	67			Spenat och okänd smittkälla
Totalt antal utbrott och fall	8	133	13	378	12	380	

Källa: Folkhälsomyndigheten och SUBU. Tabellen omfattar inte lokala utbrott, utan bara nationella och regionala.
* Antalet fall är uppskattningar beräknade från avvikelser från den normala säsongsvariationen av campylobacterios.

Antalet nationella utbrott och fall var lägre 2020 än tidigare år. Orsaken är svår att fastställa, men skulle i viss mån kunna bero på att sjukvården under året fokuserat på undersökningar och provtagning relaterat till covid-19 snarare än magtarminfektioner. En annan orsak skulle kunna vara att covid-19-pandemin har bidragit till att människor under 2020 har fokuserat ovanligt mycket på handhygien och på att hålla avstånd till andra människor.

Analysstöd vid allergiärenden och matförgiftnings- och dricksvattenutredningar

Livsmedelsverket ger analysstöd vid allvarliga allergiska reaktioner och matförgiftnings- och dricksvattenutredningar i Sverige på nationell, regional och lokal nivå samt tar fram vetenskapliga underlag som stöd för livsmedelskontrollen.

Allergiärenden

Antalet allergiärenden som inkommer till Livsmedelsverket fortsätter att sjunka. Under 2020 har tre allergiärenden inkommit. Det är färre än de senaste tre åren (sju ärenden 2019; elva ärenden 2018; femton ärenden 2017). Det kan delvis bero på att Livsmedelsverket 2018 förtydligade rådet att allergiker kan behöva undvika livsmedel med märkningen ”kan innehålla spår av” samt genomförde åtgärder inom företagsrådgivning och livsmedelskontroll kring märkning. Allergiärenden inkommer

Livsmedelsverket via sjukvården eller kommunernas inspektörer. Många kommuner har avtal med kommersiella laboratorier vilket också kan bidra till minskat antal ärenden till Livsmedelsverket.

Totalt har fem prover analyserats och analyserna har rört mjölkprotein (kasein), ägg, jordnöt och gluten. Vid ett tillfälle har mjölkprotein påvisats vid analys.

Matförgiftningsutredningar

Varje år rapporteras 2 000–3 000 personer ha drabbats av misstänkta matförgiftningar. Det verkliga antalet som insjuknar är troligen väsentligt högre. Underrapporteringen beror sannolikt på att många som blir matförgiftade inte anmäler om de bara är lindrigt sjuka eller inte sätter sjukdomen i samband med en måltid. Livsmedelsverket utför mikrobiologiska analyser som oftast beställs av den kommunala myndigheten i samband med utbrotsutredningar. Framför allt utförs laboratorieanalyser när analysmetodiken inte finns vid andra livsmedelslaboratorier i Sverige samt vid vissa utredningar som har regional eller nationell spridning, men även vid mindre lokala utbrotsutredningar. Under 2020 har Livsmedelsverket bidragit med analysstöd vid 15 matförgiftningsutredningar, vilket är ungefär lika många som tidigare år. De flesta utredningar har handlat om norovirus (vinterkräksjukan) där analyser har utförts i framför allt av ostron, både inhemska och importerade, men även andra provtyper. Livsmedelsverket har även deltagit i utredningar vid utbrott av *Listeria monocytogenes*, hepatit A, shiga-toxinproducerande *E. coli*, *Salmonella* och stafylokockenterotoxin i olika typer av livsmedel.

Riskvärderingsstöd till livsmedelskontrollen

Som ett led i att stödja ett enhetligt och riskbaserat arbetssätt i kontrollen och att skapa förutsättningar för en likvärdig kontroll tar Livsmedelsverket fram riskvärderingsunderlag och vetenskapliga kunskapssammanställningar, t.ex. vid identifierade hygienproblem eller kvalitetsanmärkningar som överträdelser av gränsvärden. Dessa vetenskapliga underlag tas fram som stöd för livsmedelskontrollen på nationell, regional och lokal nivå.

Riskvärdering av rester av bekämpningsmedel vid fynd av halter över gränsvärdet

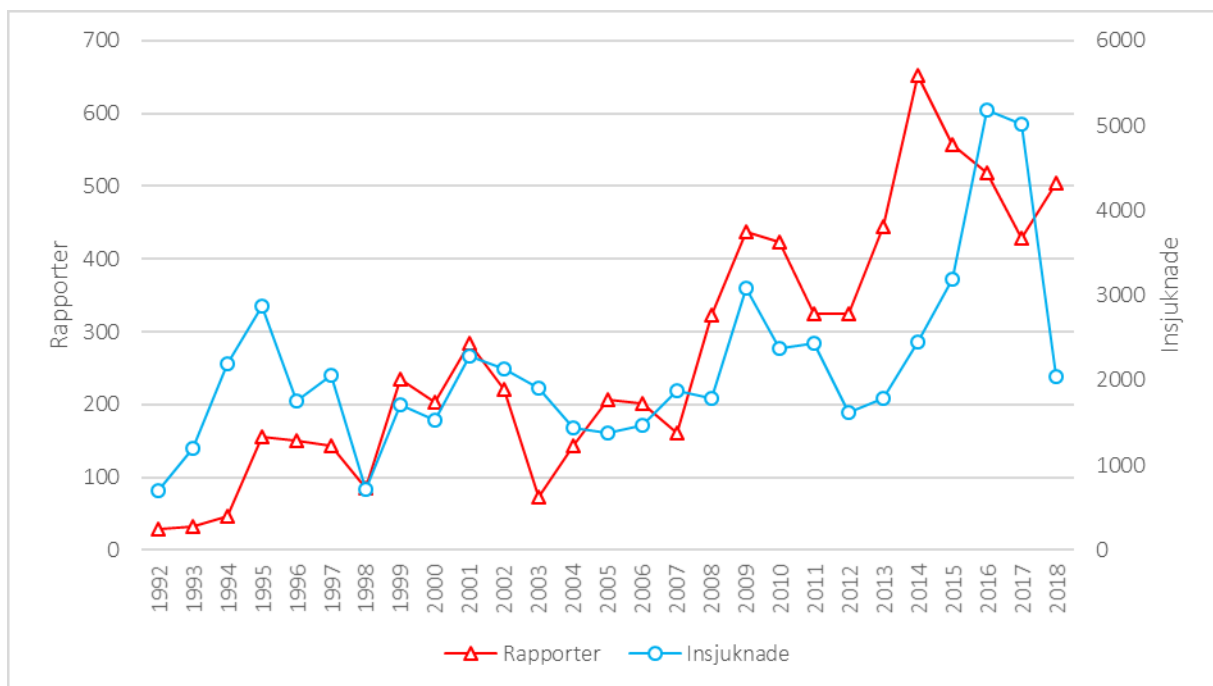
Under året har 17 fynd av resthalter av bekämpningsmedel över gränsvärdet som krävt en riskvärdering gjorts i livsmedelskontrollen. I de flesta fall har det rört fynd i kryddor (exempelvis chili) och andra livsmedel som svenska konsumenter konsumerar lite av, och därmed har det inte bedömts utgöra en allvarlig hälsorisk. Undantag var fynd av oxamyl i morot som ledde till ett s.k. RASFF-ärende, dvs. en varning genom EUs Rapid Alert System for Food and Feed om att livsmedlet i fråga utgör en risk för människors hälsa. Därutöver har flera fynd gjorts av etylenoxid i sesamfrön från Indien, som bedömts kunna innebära en allvarlig hälsorisk och därför hanterats på EU-nivå med en förstärkt kontroll.

Analys av matförgiftningar över tid

De kommunala kontrollmyndigheterna ska i samarbete med smittskyddsläkare, länsstyrelse och Folkhälsomyndigheten genomföra epidemiologiska utredningar av livsmedelsburna utbrott och rapportera resultaten till Livsmedelsverket. Livsmedelsverket har under året slutförts en summering och analys livsmedelsburna utbrott för perioden 2008-2018. Dessa återkommande rapporter är en viktig källa till kunskap om antal smittade, tidstrender och orsaker till matförgiftningar och används i Livsmedelsverkets riskvärderingar samt som underlag för prioritering av Livsmedelsverkets olika hanteringsåtgärder.

I genomsnitt inkom 365 rapporter om matförgiftning per år, eller 2 814 sjukdomsfall per år. Det är en ökning jämfört med den förra sammanställningen som gjordes för åren 2003-2007. Ökningen beror

bl.a. på att fler kommuner rapporterar till Livsmedelsverket. Ökningen av antalet sjukdomsfall förklaras också delvis av större utbrott vissa år, inte minst det landsomfattande utbrottet av campylobacterios 2016-2017, vilket orsakades av svenskt kycklingkött.

Figur. Antal rapporter och rapporterade sjukdomsfall orsakade av matförgiftning 1992-2018.

I 80 procent av rapporterna om matförgiftning, eller för en tredjedel av sjukdomsfallen, är smittämnet okänt. I de fall smittämnet är känt så är matförgiftningar orsakade av norovirus (vinterkräksjukviruset) vanligast – en tredjedel av alla sjukdomsfall. Norovirus smittar framförallt när personer som är smittade hanterar mat som serveras till andra. Därför är det vanligt att mat som inte upphettas efter tillredning orsakar utbrott, t.ex. smörgåsbord och salladsbufféer.

Näst vanligast var matförgiftningar orsakade av campylobacter. Campylobacter smittar oftast via kycklingkött men det förekommer också smitta rån kött från andra djurslag samt via opastöriserad mjölk. Vanligen rapporteras i genomsnitt några tiotal sjukdomsfall per år, men i utbrottet 2016-2017 rapporterades fler än 5 000 sjukdomsfall under loppet av ett år. I och med detta har campylobacterios gått om salmonellos som den vanligast rapporterade bakteriella matförgiftningen.

Utredningarna av de rapporterade matförgiftningarna visar att det som ofta orsakar smittspridningen är otillräckliga hygienrutiner, dålig handhygien eller att maten inte hålls vid rätt temperatur. Många matförgiftningar skulle alltså ha kunna undvikas med enkla åtgärder. Underrapporteringen är fortfarande hög. Bara cirka en av hundra anmäler till kommunernas livsmedelskontroll när de misstänker att de blivit matförgiftade. Om fler gjorde det skulle myndigheterna lättare kunna spåra orsaken till matförgiftning och hindra att fler blir sjuka. Delar av resultaten i sammanställningen har börjat användas i framtagandet av fördjupat smittskyddsunderlag för att beräkna sjukdomsördan av matförgiftningar.

Läget i kontrollen

I många avseenden fungerar kontrollen bra och de flesta myndigheter sköter sitt kontrolluppdrag väl genom att utföra kontroll på ett riskbaserat vis i lämplig omfattning. Livsmedelsverket bedömer dock att det finns områden som behöver förbättras:

- Livsmedelskontrollen av primärproducenter saknar resurser och kompetens. Det har lett till att riskbaserad kontroll inte utförts i tillräcklig omfattning under 2019 och inte heller på rätt sätt.
- I leden efter primärproduktion och för dricksvattenanläggningar förekommer stora variationer mellan olika kontrollmyndigheter både i fråga om utförande, kompetens och förutsättningar för att utföra kontroll. Detta innebär att kontrollen inte är likvärdig inom Sverige.
- Planering är inte tillräckligt riskbaserad och kontrollen är inte alltid målstyrd.
- Det finns brister i uppföljning och utvärdering av kontrollen.
- Många myndigheter har brister i sin beredskapsplan.
- Arbetet mot livsmedelsfusk är inte tillräckligt effektivt.

Uppgifterna om resultat från utförd kontroll och revisioner tas fram efter sammanställningen av årsredovisningen och därför presenteras 2019 års siffror och resultat.

Länsstyrelsernas kontroll av primärproduktionen

Länsstyrelserna ansvarar för kontroll av livsmedel i primärproduktionen, dvs. livsmedel som produceras exempelvis via odling av spannmål, frukt och bär samt uppfödning av djur som går till slakt eller mjölkproduktion. Över tid har allt fler livsmedelsanläggningar i primärproduktionen registrerats. Det är en positiv utveckling, men livsmedelskontroll i primärproduktionen sker fortfarande inte i tillräcklig omfattning för att anses vara regelbunden. Kontrollfrekvensen totalt sett var 2,7 procent år 2019. Kontrollfrekvensen för planerad kontroll enligt (EG) nr 882/2004 (d.v.s. med riskbaserat urval) var 1,3 procent, vilket är en mycket låg frekvens.

Fortfarande genomförs inte tillräckligt många livsmedelskontroller inom de områden där företagen i primärproduktionen har störst möjlighet att påverka livsmedels säkerheten. Livsmedelsproduktion som av olika skäl kan innebära högre risker för konsumenter prioriterades inte tillräckligt. Kontrollen var därmed inte tillräckligt riskbaserad. För att förbättra detta har länsstyrelserna, Statens jordbruksverk och Livsmedelsverket under 2019 gemensamt tagit fram en modell för planering av den riskbaserade kontrollen av primärproducenter av livsmedel och foder. Modellen används fr.o.m. 2020. Den innebär att kontrollen ska styras mot anläggningar i de branscher som har högst prioritetklass, så att kontrollen blir mer riskbaserad på nationell nivå.

Kontroll i leden efter primärproduktionen

Varje år rapporterar kontrollmyndigheterna uppgifter om livsmedelskontrollen till Livsmedelsverket via Myndighetsrapporteringen. Livsmedelsverket räknas också som en kontrollmyndighet eftersom myndigheten kontrollerar större livsmedelsanläggningar för bl.a. kött, fisk och ägg.

Tabell 14: Kontroller vid livsmedelsanläggningar i leden efter primärproduktion*

Antal	2019	2018	2017
Kontroller	98 382	88 358	86 412

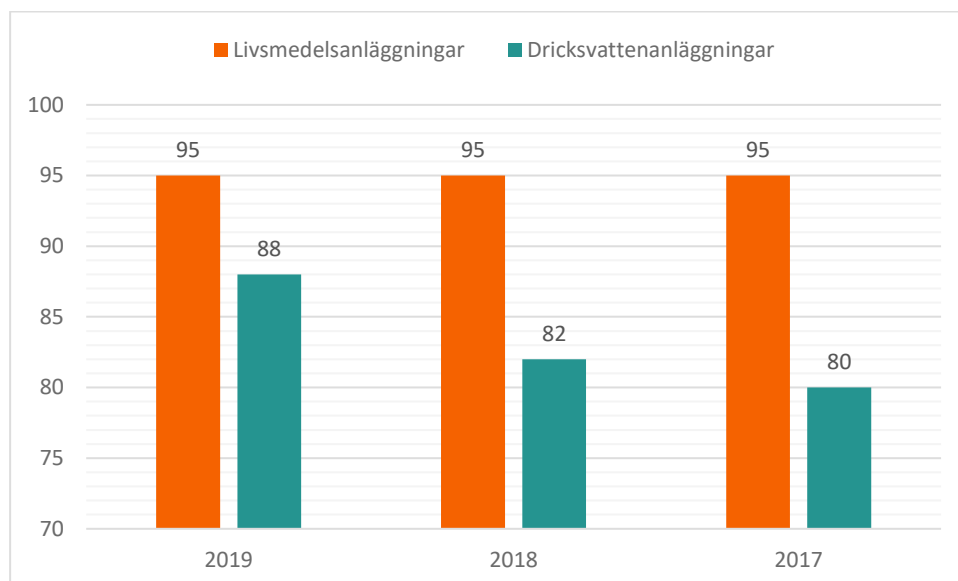
* 2020 års resultat behandlas efter att årsredovisningen färdigställts.

I förordning EU 2017/625 om offentlig kontroll av livsmedel finns bestämmelser om att sådan kontroll ska göras regelbundet och med lämplig riskbaserad frekvens. Som framgår av tabellen ovan har antalet kontroller i leden efter primärproduktionen ökat. År 2019 genomförde samtliga kontrollmyndigheter kontroll. Den genomsnittliga andelen av alla anläggningar som fick planerad kontroll var 63 procent, vilket visar på att det finns goda förutsättningar för en regelbunden kontroll av livsmedelsanläggningar i leden efter primärproduktion. Drygt åtta procent av kontrollmyndigheterna har fortfarande alltför låg andel kontrollerade anläggningar (<41 procent) för att kontrollen ska kunna anses vara regelbunden och utförd i tillräcklig omfattning. Antal myndigheter med för låg kontrollfrekvens har dock minskat sedan föregående år.

Kontroll av livsmedels- och dricksvattenanläggningar med hög risk

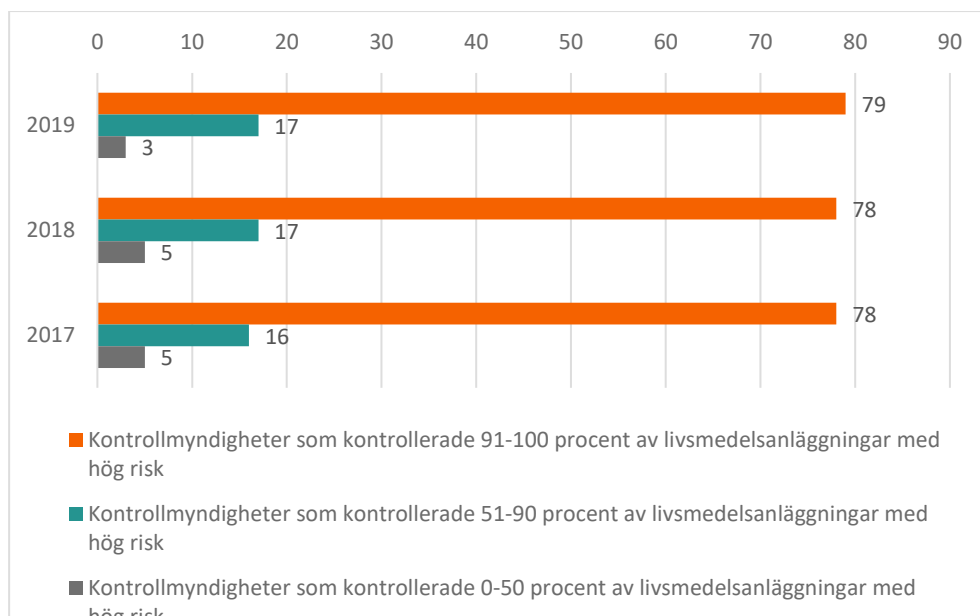
Liksom för primärproduktionen tilldelas anläggningar i leden efter primärproduktionen en riskklass som ska spegla i vilken utsträckning livsmedelsproduktionen innebär risker för konsumenten. Alla företag får en riskklassning som styr hur mycket kontroll företaget får. Anläggningar i riskklasserna 1–4 med en kontrolltid på fem timmar eller mer har den mest riskfyllda produktionen och ska kontrolleras årligen. Det kan t.ex. vara produktion vid stora slakterier, stora dricksvattenanläggningar och sjukhuskök.

På riks nivå fick 95 procent av livsmedelsanläggningarna med hög risk minst en kontroll under år 2019. Kontrollen av dricksvattenanläggningarna med hög risk fortsätter att öka och låg 2019 på 88 procent (82 procent 2018; 80 procent 2017). Livsmedelsverket hade operativa mål om dricksvattenkontroller under perioden 2017 till 2019, vilket kan ha bidragit till att fler dricksvattenanläggningar med hög risk kontrolleras.

Figur 1. Andelen livsmedels- och dricksvattenanläggningar med hög risk som kontrolleras årligen.

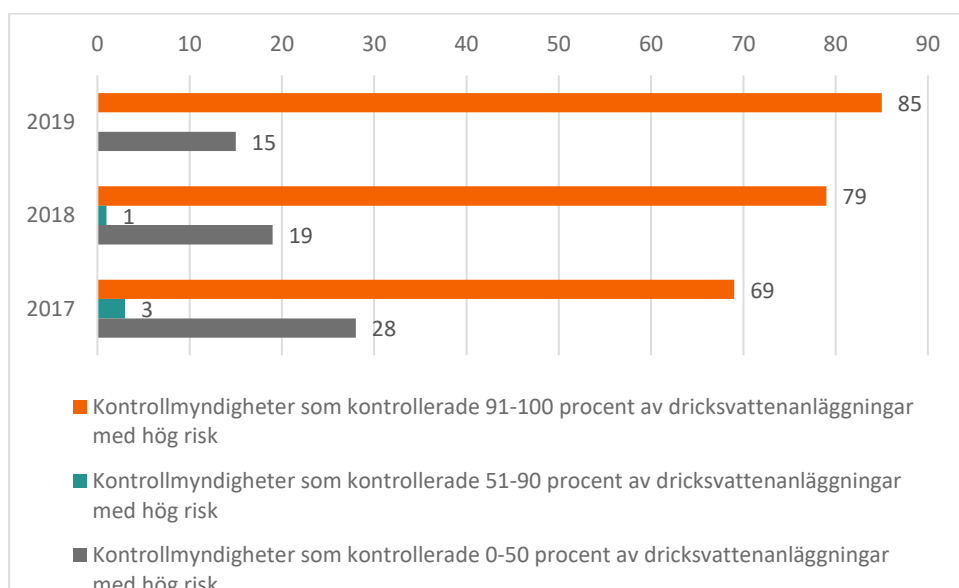
Mätningarna visar att det har skett förbättringar i kontrollen av de mest riskfyllda livsmedelsanläggningarna. Samtidigt finns det fortfarande myndigheter som inte kontrollerar i tillräcklig omfattning. År 2019 kontrollerade 79 procent av kontrollmyndigheterna mellan 91-100 procent av sina livsmedelsanläggningar. 17 procent av kontrollmyndigheterna kontrollerade mellan 51-90 procent av livsmedelsanläggningarna och 3 procent kontrollerade mindre än 50 procent. År 2018 visade motsvarande mätning 75, 20 respektive fem procent.

Figur 2. Kontroller av livsmedelsanläggningar med hög risk.

Resultaten bör tolkas med försiktighet eftersom beräknande andelar bygger på kontrollfrekvens per myndighet. Exempelvis får en kontrollmyndighet med två livsmedelsanläggningar med hög risk kontrollfrekvensen 50 procent om de inte kontrollerar en riskfylld anläggning. En kontrollmyndighet med 10 anläggningar som inte kontrollerar en anläggning får kontrollfrekvensen 90 procent.

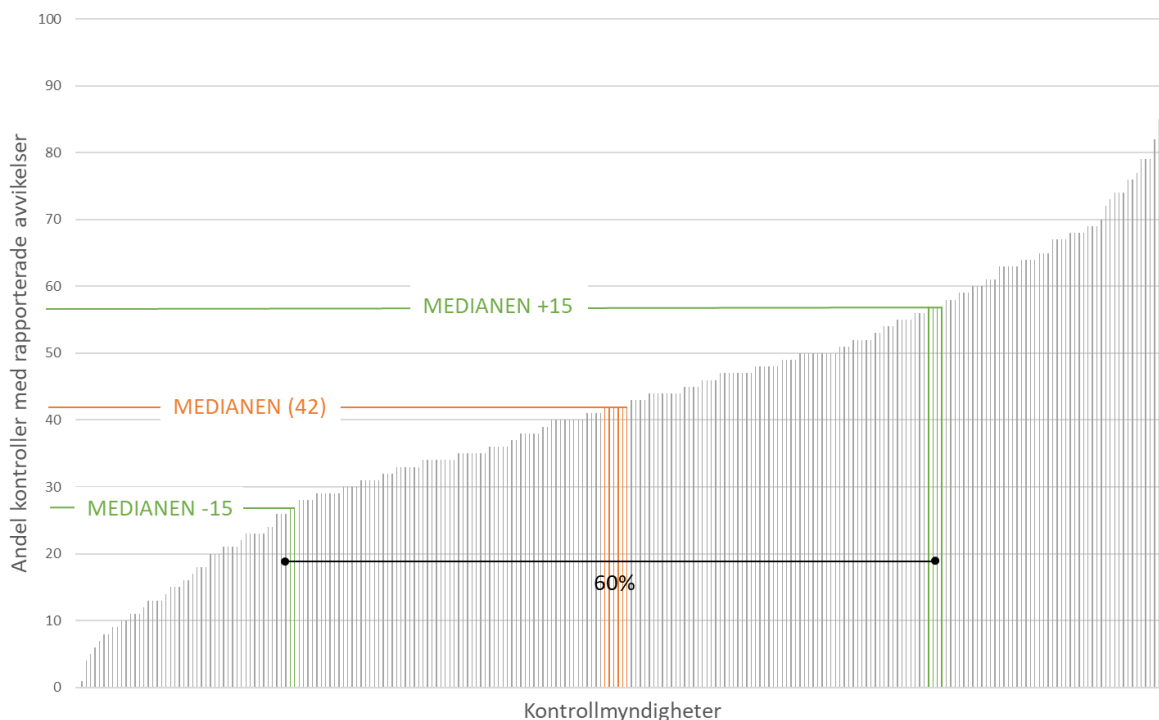
Det fanns också variationer mellan kontrollmyndigheter när det gäller kontrollen av dricksvattenanläggningar. 85 procent av kontrollmyndigheterna kontrollerade mellan 91-100 procent av sina dricksvattenanläggningar med hög risk. Ingen kontrollmyndighet kontrollerade mellan 50-90 procent av anläggningarna, utan resterande hade mindre än 50 procents kontrollfrekvens. År 2018 visade motsvarande mätning 79, 19 respektive 1 procent.

Figur 3. Kontroller av dricksvattenanläggningar med hög risk.

Andelen kontroller med registrerade avvikelser varierar av naturliga skäl mellan landets kontrollmyndigheter, då företagen som granskas skiljer sig åt. En mycket stor variation i hur stor andel av kontrollerna som har avvikelser kan dock tyda på bristande likvärdighet gentemot företag.

Livsmedelsverket följer årligen upp hur stor andel av livsmedelskontrollerna som har avvikelser. Mätningen utgår från den genomsnittliga andelen kontroller med avvikelser och därefter granskas hur många kontrollmyndigheter som har 15 procentenheter högre eller lägre avvikelser än genomsnittet. Ju större andel av kontrollmyndigheterna som ligger inom spannet, desto likvärdigare antas livsmedelskontrollen vara.

Figur 4. Andel genomförda kontroller per myndighet med registrerade avvikelser högre eller lägre än 15 procent från medianen.

2019 var 60 procent av kontrollmyndigheterna inom spannet. Mätningarna indikerar en ökning av likvärdighet de senaste åren när det gäller kontrollmyndigheternas hantering av avvikelser, eftersom andelen inom spannet ökat jämfört med tidigare år (54 procent 2018; 53 procent 2017; 52 procent 2016).

Analys av revisionsresultat i livsmedelskontrollen

Alla kontrollmyndigheter ska se till att bli reviderade enligt artikel 6 i förordning (EU) 2017/625. Revisionerna är en oberoende granskning av Sveriges livsmedelskontroll. De utförs av Livsmedelsverket och av länsstyrelserna och sker oftast på plats hos kontrollmyndigheten. Resultatet från revisionerna ger en bild av livsmedelskontrollen i Sverige och kan användas vid förbättringsarbeten och vid framtida stöd- och ledningsinsatser. Nedan nämns några resultat från de 51 ordinarie revisionerna som genomfördes 2019 av Livsmedelsverket, länsstyrelserna, Försvarsinspektören för hälsa och miljö, samt de kommunala kontrollmyndigheterna:

- en tredjedel av de reviderade kommunala kontrollmyndigheterna hade personalbrist och det fanns i bland svårigheter att rekrytera lämplig personal,

- en fjärdedel av samtliga reviderade kontrollmyndigheterna (både i primärproduktion och i leden efter primärproduktion) hade brister i planeringen av riskbaserad kontroll och vid val av kontrollmetoder, vilket medförde att fokus inte alltid var på områden med högst risk,
- personalen vid de reviderade kommunala kontrollmyndigheterna och vid länsstyrelserna saknade i vissa fall kompetens på det område som kontrollerades, samt visade på behov av att utveckla kontrollmetodikerna,
- en av fem reviderade kommunala kontrollmyndigheter vidtog inte alltid lämpliga åtgärder för att se till att företagarna åtgärdade de avvikelser som noterats vid kontrollen och lika stor andel fattade beslut som inte uppfyllde lagstiftningens krav,
- av samtliga reviderade kontrollmyndigheterna så saknade en tredjedel av de kommunala kontrollmyndigheterna, samtliga länsstyrelser, Livsmedelsverket och FIHM en beredningsplan enligt livsmedelslagstiftningen, eller så innehöll inte planen alla föreskrivna uppgifter,
- mer än hälften av reviderade kommunala kontrollmyndigheter, hälften av de reviderade länsstyrelserna, samt Livsmedelsverket, saknade ett tillfredsställande system för att identifiera brister i sin egen verksamhet, det vill säga en kontinuerlig verifiering och uppföljning av mål, aktiviteter och arbetssätt.

En positiv utveckling som noterats 2019 var att kontrollrapporter blivit tydligare, samt att fler kontrollmyndigheter arbetade efter fastställda rutiner för att uppnå enhetlighet och kvalitet i kontrollen.

Redlighet i livsmedelshanteringen

Livsmedelslagstiftningens syfte är att livsmedel ska vara säkra och att konsumenten ska kunna göra välgrundade beslut om de livsmedel de konsumerar. Konsumenten ska inte bli vilseledd av märkningen, presentationen eller informationen om maten. Felaktiga eller vilseledande uppgifter om matens innehåll kan för personer med allergier innebära en fara för hälsan.

Tabell 15: Redlighet i livsmedelshanteringen

Redlighet i livsmedelshanteringen	2020	2019	2018
Kostnader (tkr)*	7 498	-	-

*Från och med 2020 särredovisas kostnaden för redlighet i livsmedelskontrollen. Kostnaden har tidigare redovisats som en del av Leda och samordna den nationella kontrollen.

Varningar för livsmedel och foder inom EU

Livsmedelsverket är gemensam kontaktpunkt för EUs Rapid Alert System for Food and Feed (RASFF) och Administrative Assistance and Cooperation (AAC) när det gäller livsmedel och material i kontakt med livsmedel (FCM – Food Contact Material).

Vid upptäckt av livsmedel och FCM som är skadliga eller misstänkt skadliga för människors hälsa meddelar myndigheterna i medlemsländerna varandra via RASFF. RASFF-meddelanden gör att behöriga kontrollmyndigheter kan kontrollera att inblandade svenska företag agerat korrekt och att lämpliga åtgärder för den aktuella produkten har vidtagits. När RASFF-meddelanden berör Sverige har Livsmedelsverket ett samordnande ansvar för att se till att de svenska kontrollmyndigheternas blir informerade och att dess uppföljning av företagen återrapporteras.

Under 2020 hanterade svenska kontrollmyndigheter 381 RASFF-meddelanden om icke säkra livsmedel och FCM (387 meddelanden år 2019 och 330 meddelanden år 2018). Av meddelandena år 2020

var 53 stycken enbart en nationell angelägenhet, vilket är en minskning med ca 50 procent i jämförelse med år 2019. Trolig orsak till detta är svårigheterna som både företag och myndigheter upplevt under covid-19-pandemin.

Den vanligaste livsmedelskategorin hos de RASFF-meddelanden där Sverige var berört var nötter, nötprodukter och frön (73 meddelanden) och därefter kosttillskott (49 meddelanden). I Sverige har kosttillskott stått för den största andelen de senaste sex åren. År 2020 var dock ett undantag. Anledningen till detta var upptäckten av etylenoxid i sesamfrön från Indien där många produkter berördes och som därmed skapade många RASFF-meddelanden. Livsmedelsverket har de senaste åren haft en ökad övervakning av internetförsäljning av livsmedel vilket tidigare år bidragit till ett högt antal RASFF-meddelanden. Denna övervakning har inte varit lika omfattande under år 2020. Antalet meddelanden om kosttillskott sjönk därför med ungefär 50 procent och bröt därför trenden att vara den mest meddelade livsmedelskategorin.

Trots både företagets och myndigheternas svårigheter under året har totala antalet RASFF-meddelanden varit ungefär som under år 2019. En bidragande orsak till detta är att det varit många RASFF-meddelanden om odeklarerad allergen i vårrullar/vårrulleark samt etylenoxid i sesamfrön.

AAC-meddelanden används för att överlämna information mellan medlemsländer om misstänkta avvikelser mot livsmedelslagstiftningen samt för att begära stöd i kontrollen från andra kontrollmyndigheter i EU. Det används också för att utbyta information vid utredningar om misstänkta livsmedelsbedrägerier. AAC används inte för ärenden som rör livsmedel som är skadliga eller misstänkt skadliga för människors hälsa. För sådana ärenden utfärdas RASFF-meddelanden.

Under år 2020 har Livsmedelsverket hanterat 79 ärenden i AAC (105 ärenden år 2019). Händelserna handlade mestadels om information om felaktig märkning av livsmedel, information om otillåtna hälsopåståenden samt förfrågningar om vissa företag är registrerade och därmed står under offentlig kontroll.

Livsmedelsverket bedömer att det trots svårigheterna under året har varit ett mycket bra samarbete mellan kontrollmyndigheterna och att relevanta kontroller och uppföljningar har utförts i samband med RASFF-meddelandena samt att begäran om assistans i kontrollen (AAC) från andra länder har hanterats effektivt.

E-handelskontroll

Den pågående pandemin påverkar även e-handeln. Under årets första hälft ökade försäljningen av dagligvaror på nätet med 115 procent. Andelen äldre, 65-79 år, som handlar mat på nätet har ökat med 26 procent.

E-handelsarbetet på Livsmedelsverket har under året fokuserat på kontrollen av covid-19-relaterade påståenden samt koncentrerade sökningar på närmare 20 icke godkända nya livsmedel. Kontrollerna har främst rört kosttillskott som är en av de vanligaste notifierade kategorierna inom RASFF. Dessa marknadskontroller har, med stöd av den kommunala livsmedelskontrollen, varit ett framgångsrikt koncept där vi sett tydliga minskningar av det vi kontrollerat på e-handelsmarknaden. Samma arbets-sätt skulle med fördel kunna användas för andra typer av livsmedel och i andra kontrollsammanhang.

Under mars inleddes en kontroll av otillåtna påståenden, dvs. påståenden som saknar vetenskaplig grund, om att kosttillskott eller andra livsmedel skulle kunna skydda mot coronaviruset eller bota den sjukdom som orsakas av viruset. Livsmedelsverket deltog även i den av EU- koordinerade kontroll-

insatsen mot påståenden vid köp och reklam för livsmedel relaterade till covid-19. Under våren upptäcktes 24 fall av otillåtna påståenden om livsmedels inverkan på covid-19. Dessa överlämnades till den kommunala livsmedelskontrollen för åtgärd eller meddelades andra länders myndigheter via RASFF.

Livsmedelsverket bedömer att det finns en ökad kunskap och medvetenhet bland kontrollmyndigheter när det gäller kontroll av e-handel. Kontrollwiki bedöms ge viktig vägledning och stöd för kontrollen.

Samarbeten med andra myndigheter är avgörande för ett framgångsrikt arbete med e-handel på Livsmedelsverket. Under året har sådant samarbete skett med Läkemedelsverket, Konsumentverket och Skatteverket. En del av samarbetet gäller gemensamma utbildningar i e-handelskontroll. Livsmedelsverket deltar även kontinuerligt i EU-gemensamma arbetsgrupper.

Insatser mot livsmedelsfusk

Livsmedelsverket arbetar för att förstärka och vidareutveckla insatserna för att motverka livsmedelsfusk bl.a. i syfte att öka konsumenternas förtroende för redligheten i livsmedelsproduktionen. Arbetet har tagit utgångspunkt i att stödja och utbilda kontrollen, genomföra riktade kontrollprojekt, samarbeta på EU-nivå inom ramen för Kommissionens Food Fraud Network och att utveckla samarbetet med vissa centrala myndigheter som Tullen och Åklagarmyndigheten.

Verksamhetslogik för Livsmedelsverkets mål att ha koll på och motarbeta fuskarna

Livsmedelsverket har påbörjat ett arbete med att ta fram en s.k. verksamhetslogik för myndighetens långsiktiga mål: ”Vi har koll på och motarbetar fuskarna”. Arbetet innefattar en kartläggning av de aktiviteter som Livsmedelsverket utför inom området livsmedelsbedrägerier. Verksamhetslogiken identifierar vilka prestationer som kan ge bäst effekt för att nå målet ”vi har koll på och motarbetar fuskarna”. Målsättningen är att upptäcka fler livsmedelsbedrägerier så att färre konsumenter luras och färre företag utsätts för osund konkurrens.

Omvärldsbevakning kopplat till livsmedelsfusk

Omvärldsbevakning och analys av den information som kommer fram från den är en av flera delaktiviteter som Livsmedelsverket planerar att årligen genomföra för att förhindra och motverka livsmedelsbedrägerier/fusk. Omvärldsbevakning/analys lyfts också fram i Verksamhetslogiken som en viktig del i Livsmedelsverket strategiska arbete mot livsmedelsfusk. Med anledning av covid-19-pandemin beslutades att 2020 års omvärldsbevakning skulle utgå ifrån ett krisscenario. Omvärldsbevakningens grund är systematiska sökningar med hjälp av digitala verktyg. Målet är att identifiera delar av livsmedelskedjan, livsmedelskategorier och specifika livsmedel som har blivit eller potentiellt sett kan bli föremål för livsmedelsbedrägerier. Resultatet förväntas skapa en tydligare och mer riskbaserad bild av vart livsmedelskontrollen ska rikta sina planerade insatser så att kontrollen på ett effektivare sätt kan upptäcka, och därmed motverka, fler livsmedelsbedrägerier. Det säkerställer även att Sverige lever upp till de skyldigheter som framgår i den EU-gemensamma lagstiftningen.

Kommunal arbetsgrupp mot livsmedelsbedrägerier

Under hösten 2020 inleddes ett samarbete med en grupp kommuner tillsammans med Sveriges kommuner och regioner (SKR) i syfte att höja nivån på livsmedelskontrollen avseende livsmedelsbedrägerier/-fusk. Livsmedelsverket avser att genom utbildning, kunskapsutbyte och dialog i gruppen skapa vägledande och stödjande dokument och information för hur livsmedelskontrollen i Sverige ska kunna arbeta mer riskbaserat för att upptäcka och motverka livsmedelsbedrägerier.

Tipsfunktion om livsmedelsfusk

Livsmedelsverkets tipsfunktion för livsmedelsfusk tar emot tips från bl.a. livsmedelsföretag och konsumenter. Antalet inkommande tips har i snitt ökat med cirka 32 procent årligen sedan 2016. De tips som bedöms vara relevanta vidarebefordras till respektive behörig kontrollmyndighet. Merparten av tipsen handlar dock inte om livsmedelsfusk utan om hygienbrister hos livsmedelsföretag som är registrerade. På grund av att merparten av tipsen rör just hygienbrister på kommunala anläggningar har Livsmedelsverket har under 2020 inlett ett utvecklingsarbete för att förbättra funktionen genom en förbättrad design och tydligare information om vad som kvalificeras som fusk. Målet är att minska andelen tips gällande hygienbrister genom att dirigera om tipsare så att hygientips hamnar hos respektive behörig kontrollmyndighet.

En enkät från EU:s revisionsmyndighet för medlemsstaterna (SANTE-F) har bidragit till att identifiera åtgärder som stärker arbetet med att upptäcka och motverka livsmedelsfusk

I februari 2020 skickade EU:s revisionsmyndighet för medlemsstaterna, SANTE-F, ut en enkät till samtliga medlemsstater. Enkätens syfte var att skapa en uppfattning om hur långt medlemsstaterna kommit i arbetet med att genomföra nationella arrangemang för att upptäcka och bekämpa bedrägerier i den jordbruksbaserade livsmedelskedjan, i enlighet med förordning (EU) 2017/625. Enkäten riktade sig förutom till Livsmedelsverket även till Jordbruksverket och Kemikalieinspektionen eftersom de också är centrala myndigheter för kontroll enligt den nämnda förordningen. Utifrån de frågor som ställdes i enkäten identifierade Livsmedelsverket förbättringspotential i delar av arbetet mot Livsmedelsbedrägerier/fusk. Det kommer användas för att ytterligare stärka och förbättra arbetet med att upptäcka och motverka livsmedelsbedrägerier/fusk.

Stöd till livsmedelsföretag

Livsmedelsverket har i uppdrag att underlätta och skapa goda förutsättningar för företagande i livsmedelssektorn genom att informera och ge råd om lagstiftningen, bidra till regelförenkling, utveckla livsmedelskontrollen och främja livsmedelsexport. Arbetet sker i dialog med branschen.

Tabell 16: Stöd till livsmedelsföretag

Antal	2020	2019	2018
Prenumeranter på nyheter för livsmedelsföretagare	6228	5 900	5 300
Nya branschriktlinjer	3	5	2
Frågor om kontroll och regler	7511	7 078	6 547
Besök till webbsidan Fråga oss*	1 559 431	1 068 678	627 644
Tillgängliga e-utbildningar för företag	8	4	2
Kostnader (tkr)	4 529	4 420	3 921

* Varje ny sidvisning räknas som ett besök.

Livsmedelsverket publicerar nyheter för livsmedelsföretagare om bl.a. ny lagstiftning, vägledningar och branschriktlinjer. Antalet prenumeranter på nyheter för livsmedelsföretagare ökar stadigt. Forumet ”Fråga oss” riktar sig till företagare och konsumenter. Besökssiffrorna har ökat markant de senaste åren.

Livsmedelsverket stöttar också branschorganisationerna i att ta fram branschspecifika riktlinjer för produktion och hantering. Branschriktlinjernas namn publiceras på Livsmedelsverkets webbplats och de som handlar om hygien publiceras även på EU-kommissionens webbplats. Under 2020 har tre reviderade branschriktlinjer publicerats om varmdrycks- och vattenautomater, offentlig mat och

servicehandel och fast food. Tre nya e-utbildningar till företag har tagits fram under 2020 och ytterligare en har gjorts tillgänglig även för företag. Företag har även tillgång till vissa e-utbildningar för livsmedelskontrollen.

Arbetet för att det ska bli enklare att starta och driva företag

Livsmedelsverket arbetar för att göra det enklare att starta och driva företag med särskilt fokus på åtgärder som underlättar för företagen att göra rätt, smartare regelverk och myndighetens service, effektivitet och bemötande.

Internt utvecklingsarbete för att kunna ge ett bättre stöd till företag

I enlighet med Livsmedelsverkets uppdrag att underlätta och skapa goda förutsättningar för företag bedriver Livsmedelsverket sedan 2019 en särskild satsning, det s.k. företagsprojektet, för att öka samverkan och dialogen med företag. Målsättningen under 2020 har varit att identifiera åtgärder som förbättrar vår service till företag, med särskilt fokus på arbetssätt som underlättar för små företag att starta och driva företag. Bakgrunden är att den senaste förtroendeundersökningen av Kantar Sifo visade att större företag överlag har större förtroende för Livsmedelsverket än mindre företag.

Internt på myndigheten har en arbetsgrupp anordnat lunchseminarier för att sprida kunskap i organisationen om innovativa arbetsmetoder för att tillsammans med företag identifiera hinder och möjligheter för att utveckla ett ändamålsenligt regelverk. Med Skatteverkets förändringsresa som inspiration har alla chefer genomfört en workshop med syfte att inspirera till förändring och sätta upp planer för kommande år.

Under året har vi analyserat gruppen livsmedelsföretag och tagit fram en kommunikationsstrategi med målet att företag och branschorganisationer ska uppfatta Livsmedelsverket som en pålitlig, lyhörd och lyssnande aktör. Med utgångspunkt i kommunikationsstrategin har olika kanaler identifierats för att bättre nå företagen med användbar information om lagstiftningen och dess tillämpning. Exempelvis har informationen på Livsmedelsverkets externa webbplats omarbetats och gjorts mer lättläst. Livsmedelsverket har under även gått in som associerad medlem i myndigheternas gemensamma webbplats för företagsinformation och företagstjänster, verksamt.se.

Dialog om regelverket

Livsmedelsverket arbetar kontinuerligt med att skapa ett enkelt och lättförståeligt regelverk både när det gäller egna regler och i arbetet med att påverka regelutvecklingen inom EU.

I slutet av 2019 påbörjades planeringen av det årliga mötet som riktar sig till branschorganisationer, företag och konsulter i livsmedelsbranschen, det s.k. Vintermötet. 2020 års tema för mötet var ”tillsammans mot livsmedelsbedrägerier”. Syftet med temat för mötet var att öka medvetenheten och kunskapen hos deltagarna inom området samt att inspirerar livsmedelsbranschen att i större utsträckning engagera sig i frågan. Deltagarna gavs även möjlighet att lämna synpunkter och förslag på vad de önskar för att bättre kunna motverka och förhindra förekomsten av livsmedelsbedrägerier i livsmedelskedjan. Sammanställningen av deltagarnas svar kunde delas upp i kategorierna: en förbättrad tipsfunktion, mer information och utbildning inom området, ökad samverkan mellan företag och företag och myndigheter, bättre livsmedelskontroll och en nationell fuskstyrka, upprätta nationella nätverk mot livsmedelsbedrägerier.

Under året har Livsmedelsverket även arbetat med ett regeringsuppdrag om att förbättra samrådet med bransch och andra aktörer (SamBA). Två pilotgrupper har startats upp inom områdena livsmedelshygien och livsmedelsinformation/märkning där möten är tänkta att hållas minst två gånger per år.

Digitala tjänster för att förenkla och ge ett sammanhållet stöd till företag

Ett arbete med att digitalisera livsmedelskontrollen har fortsatt under året för att öka tillgänglighet och transparens samt för att förenkla för företag. En viktig aktivitet är vårt deltagande i Tillväxtverkets uppdrag att förenkla uppgiftslämnandet inom livsmedelskedjan genom utveckling av verksamt.se. Vårt gemensamma delprojekt har under året fokuserat på att ta fram en samtjänst till företagen för att de enklare ska kunna starta ett vattenbruk, vilket idag är en komplicerad och administrativt tung process. Genom samtjänsten får företaget ett sammanhållet digitalt stöd genom hela ansökningsprocessen oavsett vilken myndighet som ska handlägga olika delar i ansökan. Under året har arbete skett för att skapa gemensamma guider, flöden, informationsmodeller och tekniska lösningar. Parallellt har också arbete pågått för att bedöma vilka lösningar som är juridiskt möjliga och vilka förändringar som kan behöva komma tillstånd framöver för att få ännu bättre samverkanslösningar. E-tjänsten kommer att lanseras 2021 och kan då ligga till grund för fler ansökningstjänster inom andra branscher.

Livsmedelsverket har även skapat en egen e-tjänst för att kunna hantera vissa ansökningar om exportintyg digitalt, vilket är en efterfrågad tjänst från många företag.

Branschriktlinjer

EU-lagstiftningen kräver att Livsmedelsverket bedömer hygienriktlinjer från branschen. Utöver det bedömer Livsmedelsverket riktlinjer om märkning och information. Myndigheten gör bedömningen att områdena matsvinn och krisberedskap kan vara möjliga nya inslag i branschriktlinjerna.

Branschriktlinjer är branschens förslag på hur företagen inom det specifika verksamhetsområdet kan utforma sin verksamhet för att uppfylla livsmedelslagstiftningen. De är ett viktigt stöd för företagen, vid start av ny verksamhet eller utveckling av befintlig verksamhet, men också som stöd i kontroll-situationen. Det kan vara särskilt viktigt för små företag som har begränsade resurser.

Bedömningen av branschriktlinjerna sker i dialog med branschorganisationerna för att förståelse för varandras perspektiv för att tolkning och tillämpning av regler ska vara genomförbara. Branschriktlinjerna sprids av båda parter vilket gör att alla företag, även de som inte tillhör någon branschorganisation, får tillgång till dem genom Livsmedelsverkets webbplats.

Under året har rutinen för arbetet med branschriktlinjer setts över, förteckningen över branschriktlinjer har uppdaterats och kontakt har tagits med branscher som har åldrade riktlinjer. Inom ramen för regeringsuppdraget Modernisering av köttkontrollen har ett delprojekt om branschriktlinjer för småskaliga slakterier och vilthanteringsanläggningar genomförts. Workshops med branschen har genomförts och enkäter till både företag och livsmedelskontroll har skickats ut för att klargöra kännedomen om och acceptansen av branschriktlinjerna.

Stöd med anledning av ändrade förutsättningar för insektsbranschen

Ändrade förutsättningar för insektsbranschen uppstod efter en dom av EU-domstolen den 1 januari 2020. EU-länderna har tidigare tolkat regelverket på olika sätt och insekter har därför varit tillåtna i några länder men inte i andra. Insektsbranschen har p.g.a. det haft olika förutsättningar i olika länder och svenska insektsföretag har inte haft möjlighet att bedriva verksamhet i Sverige. EU-domstolen fastslog i sin dom att de insektsarter som fått säljas i vissa EU-länder också ska få säljas i hela EU.

Livsmedelsverket gjorde under 2020 en analys och bedömning av följderna av domen. Expertis inom myndigheten samordnades och stöd till bransch, livsmedelskontroll och konsumenter togs fram. Allmänheten informerades genom pressmeddelande och uttalanden i media.

Livsmedelsverket tog också kontakt med aktuella företag, livsmedelskontrollen och Statens jordbruksverk och flera möten har hållits under året. Det samordnade och proaktiva arbetet har varit uppskattat av branschen, och särskilt uppmärksammats positivt av den europeiska insektsbranschorganisationen IPIFF.

Skyddade beteckningar

Livsmedelsverket har i samverkan med Statens jordbruksverk arbetat för att underlätta för företag som vill ansöka om skyddad geografisk beteckning och skyddad ursprungsbeteckning. Med hjälp av en extern konsult har stödmaterial tagits fram till företag som vill ansöka om en skyddad beteckning. Materialet förväntas ge ansökningar av bättre kvalitet med större chans att registreras hos EU-kommissionen.

Under 2020 har åtta nya ansökningar om skyddade beteckningar (skyddad ursprungsbeteckning eller skyddad geografisk beteckning) behandlats och lämnats in till EU-kommissionen.

Stöd för landsbygdsutvecklingsåtgärder

Livsmedelsverket har i uppgift att bistå Statens jordbruksverk med sådant underlag som behövs för information, utbildning, tillsyn och hur avvikelser ska bedömas från stödsynpunkt vad avser verksamhetskrav enligt förordningen (2004:760) om EU:s direktstöd för jordbrukare m.m. och förordningen (2007:481) om stöd för landsbygdsutvecklingsåtgärder. Under 2020 har Livsmedelsverket bidragit med underlag till den årliga uppdateringen av Statens jordbruksverks kontrollinstruktion för tvärvillkorskontrollanter samt lämnat underlag till uppdatering av Miljöhusesynen i vilken bestämmelser som utgör tvärvillkor beskrivs. Myndigheten har även föreläst vid utbildningar för kontrollanter och rådgivare samt löpande svarat på frågor rörande tvärvillkorsbestämmelser inom livsmedelsområdet.

Underlätta livsmedelsexport

Livsmedelsverket verkar för att underlätta för svenska företag som önskar exportera livsmedel till länder utanför EU. Arbetet med marknadstillträde består i att beskriva Sveriges system för kontroll, ta emot delegationer för inspektioner, förhandla exportintyg, upprätta exportlistor och samordna uppföljning av inspektioner.

Vissa importländer utanför EU/EES har en godkännandeprocess som importländer måste genomgå för att bli godkända för export av animaliska livsmedel och i sällsynta fall för växtbaserade produkter. Minst 17 importländer har denna process och flera av dem är viktiga tillväxtmarknader som omnämns i Sveriges exportstrategi.

Under 2020 har tre produktmarknader öppnats. Produktmarknaderna är följande: äggprodukter till Singapore, skalägg till Saudiarabien, och mjölkprodukter till Georgien. I tabellen nedan redovisas antalet processer som Livsmedelsverket har avslutat under året.

Tabell 17: Underlätta livsmedelsexport

Antal	2020	2019	2018
Processer för att öppna en marknad	66	62	29
- varav frågeformulär	3	1	1
- varav inspektioner	1	1	1
Processer för att underhålla en marknad	68	51	35
- varav underhåll av intyg	8	16	12
- varav restriktioner, djursjukdomsutbrott	2	2	8
- varav stoppade sändningar	10	13	7
Listningar av anläggningar*	102	41	28
- varav uppdatering av listning	89	18	6
Avslutade ärenden	135	154	92
Öppnade marknader	3	20	9
- varav längre process**	0	1	0
Kostnader (tkr)	6 112	6 144	5 795

* I ett ärende kan flera anläggningar listas för export till tredjeland.

** Öppnad marknad genom en godkännandeprocess med frågeformulär och inspektioner.

Regeringsuppdraget Samverkansforum för marknadstillträde rapporterades i början av året. En ny plattform, Exportlabbet, bildades för att bevara samarbetet mellan myndigheter och bransch som skapades under regeringsuppdraget. I Exportlabbet utbyter parterna erfarenheter, tänker nytt och diskuterar nya arbetssätt för att nå nya marknader.

Livsmedelsverket och Statens jordbruksverk strävar efter att på bästa sätt kunna möta livsmedelsindustrins stora efterfrågan av nya marknader. I februari beslutade Livsmedelsverket att använda en metod för att prioritera exportansökningar utifrån ett antal fastställda kriterier som är kända och accepterade av såväl myndigheterna som berörda branschorganisationer. Under 2020 har livsmedelsindustrin och myndigheterna prioriterat 18 inkomna exportansökningar. Av de prioriterade ansökningarna innebär totalt 16 längre processer där Sverige och berörda anläggningar måste godkännas av importländernas myndigheter. Dessa marknader kan ta flera år att avsluta och därför bedömer Livsmedelsverket att inte lika många produktmarknader kommer att kunna öppnas de närmast kommande åren.

I ärenden där importlandet kräver en godkännandeprocess som innebär att frågeformulär ska besvaras av myndigheter och företag samarbetar Livsmedelsverket med Statens jordbruksverk. Inspektion av Sverige och anläggningar genomförs i Sverige av importländernas myndigheter. Under 2020 överlämnade myndigheterna besvarade frågeformulär för skalägg och äggprodukter till Vietnam, och spannmålssorter och malt till Kina. Dessa är ansökningar som prioriterats av företagen. För att upprätthålla marknadstillträdet för export av kött- och mjölkprodukter till Japan besvarade myndigheterna två frågeformulär till importlandet.

De importländer som har en godkännandeprocess efterfrågar att anläggningar som hanterar exportprodukter också registreras och listas för export vid ansvarig myndighet i importlandet. Denna listningsprocess måste anläggningar ansöka om till Livsmedelsverket. Under året har Livsmedelsverket ansökt om listning och uppdatering av listningar för 102 anläggningar, exempelvis för fiskprodukter till Kina, gris- och nötkött till Hong Kong och mjölk- och fiskprodukter till Argentina.

I början av året lämnade Livsmedelsverket in besvarade frågeformulär till Japan för mjölkprodukter och kött. Detta var ett arbete som skedde i samarbete med EU-kommissionen och andra medlemsländer. Livsmedelsverket deltog också i två webinarium för export av kött till USA för att inhämta kunskap om importkrav i USA. EU-kommissionen förhandlar aktivt med länder utanför EU om marknadstillträde vilket underlättar och avlastar för medlemsländerna. Länder där Livsmedelsverket har försökt påverka EU-arbetet för marknadstillträde är exempelvis export till Saudiarabien, Kina och Vietnam.

För att stödja små och stora företag att öka möjligheterna för export av livsmedel har Livsmedelsverkets e-utbildning för kontrollpersonal om export uppdaterats. Utbildningen är nu öppen även för företag. Företagare och kontrollpersonal får här kunskap om vilka aktiviteter som sker inom exportområdet för livsmedel vid Livsmedelsverket och andra myndigheter, processen för marknadstillträde av livsmedel till importländer utanför EU, och mer kunskap om intyg. Dessutom har ett nytt webbaserat system via Mina Sidor utvecklats för att beställa centralt utfärdade exportintyg för låg-riskprodukter från Livsmedelsverket. Det nya systemet ska förenkla processen för både företagare och Livsmedelsverket.

Arbete för att underhålla öppnade marknader

För att underlätta för svenska företag som önskar exportera livsmedel till tredje land arbetar Livsmedelsverket löpande med att underhålla redan öppnade marknader. Under 2020 togs t.ex. ett nytt lokalt generellt intyg för mjölkprodukter fram för att göra det möjligt för fler företag att exportera till länder utan särskilda krav.

Till följd av covid-19-pandemin har vissa länder infört särskilda åtgärder som påverkar export. Under hösten genomförde den kinesiska tullmyndigheten videoinspektioner av två fiskproduktanläggningar i Sverige med anledning av covid-19-pandemin. Inspektionen planerades av Livsmedelsverket och genomfördes i nära samarbete med svenska ambassaden i Peking och berörda företag.

I samband med ett utbrott av den smittsamma sjukdomen fågelinfluensa i november och december samarbetade Livsmedelsverket med Statens jordbruksverk för att så snabbt som möjligt ge korrekt information till Sveriges handelspartners och tillfälligt stoppa exporten av fjäderfä- och äggprodukter enligt upprättade handelsavtal. Samtidigt informerades Livsmedelsverkets personal internt om gällande exportrestriktioner för olika marknader.

Exportintyg angående kontaktmaterial

Myndigheten ska på exporterande företags begäran utfärda intyg angående material i kontakt med livsmedel. Inga sådana ansökningar har inkommit under 2020.

Krisberedskap och civilt förvar

Livsmedelsverket är en bevakningsansvarig myndighet och har dygnet runt en tjänsteman i beredskap som är larmmottagare och kontaktperson vid allvarliga händelser av akut karaktär. Det kan röra allt inom myndighetens ansvarsområde för livsmedel och dricksvatten. Livsmedelsverket ansvarar för att samordna kris- och beredskapsplaneringen av dricksvattenförsörjning och livsmedelsförsörjning i leden efter primärproduktionen. Myndigheten stödjer dricksvattenproducenter, livsmedelsföretag, branschorganisationer, kommuner, länsstyrelser samt centrala myndigheter som Försvarsmakten i syftet att höja beredskapsförmågan

Här redovisas Livsmedelsverkets arbete med krisberedskap och civilt försvar samt vad som genomförts inom samordningsuppdraget för dricksvatten- och livsmedelsförsörjning.

Mikrobiologiska riskvärderingar

Under 2020 har Livsmedelsverket fortsatt arbetet med att stärka förmågan att kunna arbeta effektivt under störda förhållanden. Ett exempel gäller mikrobiologiska riskvärderingar där en förmågehöjning har gjorts genom inköp av programvara för att kunna göra riskprognosberäkningar och modelleringar som stöd, t.ex. för Livsmedelsverkets slakterikontroll, under förhållanden där tillgången på nätverksresurser är begränsade.

Åtgärder för att förstärka totalförsvaret

Livsmedelsverket tillfördes 10 000 000 kronor 2020 för att förstärka totalförsvaret mot bakgrund av den säkerhetspolitiska utvecklingen i närområdet.

Under 2020 har Livsmedelsverket fortsatt arbetet med att stärka säkerhetsskyddsarbetet med fokus på informationssäkerhet och säkerhetsprövning samt arbetat med implementering av den nya säkerhetsskyddslagen. Insatser har gjorts för att upprätthålla myndighetens kemiska och mikrobiologiska analysförmåga. Dubblering av kompetenser är en viktig del för att skapa uthållighet och är ett arbete som har påskyndats med anledning av covid-19-pandemin.

Myndighetens samhällsviktiga verksamheter identifierades i 2018 års risk- och sårbarhetsanalys. Arbetet har sedan fokuserat på att skapa en gemensam syn över vilken förmåga dessa verksamheter behöver ha i händelse av en situation med höjd beredskap. Samtidigt som Covid-19-pandemin har inneburit svårigheter för detta arbete har pandemin på många sätt också snabbat på utvecklingen då många verksamheter behövt anpassas till rådande situation.

Livsmedelsverket har under året fortsatt att utveckla rutiner och ansvarsroller för kommunikation vid kris, kommunicerat fortsatta behov och åtgärder för en robust livsmedelsförsörjning internt och externt, samt tagit fram en utbildning för frivilligorganisationer som stöd att kommunicera hemberedskap. Myndigheten har deltagit i de delar av Totalförsvarsövning 2020 som genomförts.

Samordning av livsmedelsförsörjning

Under 2016 startade Livsmedelsverket en samrådsgrupp för livsmedelsförsörjning. Syftet med gruppen är att öka förutsättningarna för robusta flöden av säker mat under en samhällsstörning genom informationsutbyte mellan privata och offentliga aktörer. Gruppen har representanter från jord till bord och från offentlig och privat verksamhet. Under 2020 har ett möte genomförts.

Livsmedelsverket hade planerat för kunskapshöjande workshops om totalförsvaret och näringslivets roll för livsmedelsföretag under 2020. Dessa workshops har inte kunnat genomföras p.g.a. pandemin.

Försörjning av mat och dricksvatten till Sveriges befolkning har fungerat under 2020, men inte utan stora ansträngningar och åtgärder både från det offentliga och från privata företag.

Pandemin har för livsmedelssektorn framförallt handlat om att säkra tillgången på personal och logistikresurser. Den påfrestning som pandemin inneburit för livsmedelsförsörjningen beror i första hand på åtgärder och restriktioner som behövt vidtas för att minska risken för fortsatt smittspridning på arbetsplatser och i samhället inom Sverige och Europa.

Kost vid höjd beredskap

I regleringsbrevet för budgetåret 2020 fick Livsmedelsverket i uppdrag att utreda vilken kost som tillgodoser näringsfysiologiska krav i händelse av höjd beredskap med slutredovisning senast 1 december 2021. Utgångspunkt för bedömningarna ska vara relevanta antaganden baserade på Försvarsberedningens delrapport Motståndskraft - Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021–2025 (Ds 2017:66). Regeringsuppdraget har även kopplingar till tidigare och kommande regeringsuppdrag i frågan om att säkra livsmedelsförsörjningen. Syftet med uppdraget är att sammanställa underlag för energi- och näringsbehov för olika grupper och utreda vilka livsmedel som måste finnas tillgängliga för att tillgodose dessa behov vid en situation med höjd beredskap och påverkad livsmedelsförsörjning. Under 2020 planerade och avgränsade Livsmedelsverket omfattningen av uppdraget.

Beredskapsstöd för livsmedelsförsörjning avseende måltidsverksamheten i regioner och kommuner

Livsmedelsverket har fått bidrag från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) att ge stöd till beredskapsplaneringen för måltider inom vård, skola, omsorg. Bl.a. ska en handbok för måltidscheferna utarbetas. Mål för projektet är att öka dialogen mellan måltidschefer och beredskaps-samordnare/säkerhetschefer och att fler av Sveriges kommuner och regioner har tagit fram beredskapsplaner som inkluderar måltiderna. Handboken kommer att bli ett verktyg för måltidscheferna i samarbetet med andra funktioner i kommuner. Projektet pågår 2020-2022.

Nationell samordning av dricksvattenförsörjning

I uppdraget att nationellt samordna dricksvattenfrågor, har Livsmedelsverkets ett särskilt ansvar för samordning av anpassning till klimatförändringar och kris- och beredskapsplanering. Inom ramen för detta har Livsmedelsverket under året genomfört flera myndighetsövergripande projekt.

Myndigheten tog fram en handbok och genomförde utbildningar för kommuner i tio län under 2019. Drygt 300 personer från kommunerna och ca 50 från länsstyrelserna har hittills deltagit i utbildningen. Resultatet är att klimatanpassningsarbetet för dricksvattenförsörjning har inletts i dessa kommuner. Arbetet är också till nytta för kris- och beredskapsplaneringen då det ger en god bild av risker och sårbarheter. Under 2020 har covid-19-pandemin inneburit stora svårigheter att följa upp länens och kommunernas klimatanpassningsarbete. Det har mynnat ut i digitala övningar. Arbetet fortsätter under 2021.

Under året startade ett treårigt projekt för regionala nödvattenövningar, finansierat av anslag 2:4 Krisberedskap från MSB. Planering har påbörjats för ett antal övningar. Dock har covid-19-pandemin inneburit att 2020 års övningar behövs senareläggas till år 2021, under förutsättning att MSB godkänner en omfördelning av finansieringen mellan åren. Projektet syftar till att genomföra cirka 15 regionala nödvattenövningar under tre år för att stärka planeringen för det civila försvaret hos utvalda kommuner och län.

Under 2020 pågick även ett 2:4 Krisberedskapsfinansierat projekt som handlar om försörjning av kemikalier till dricksvattenförsörjningen under höjd beredskap och krig. Syftet med projektet är att kartlägga nuläget och föreslå åtgärder som stärker denna del av försörjningskedjan. Projektet blev högaktuellt i början av 2020 p.g.a. covid-19-pandemins genomgripande påverkan på industri och handel både i Sverige och internationellt. Nätverket som skapats inom projektet med aktörer från både privat och offentlig sektor nyttjades för hantering av situationen och nätverket kommer att drivas vidare under ledning av Livsmedelsverket för att stärka kemikalieförsörjningskedjan till dricksvatten.

Livsmedsverket leder även den Nationella vattenkatastrofgruppen (VAKA). VAKA ger stöd till kommuner och regioner vid akuta problem med dricksvattenförsörjning. Utrustning för nödvattenförsörjning finns placerad på sex platser och lånas ut till kommuner vid behov. Inför 2020 reviderade Livsmedelsverket och den Nationella vattenkatastrofgruppen (VAKA) tidigare framtagna råd om förberedelser och hantering i en torkasituation till dricksvattenproducenter och kommuner. Under 2020 har VAKA även genomfört underhållsarbete på utrustningen. Livsmedelsverkets utrustning för nödvattenförsörjning har använts vid två tillfällen under året. VAKA har under året tagit emot elva larmsamtal.

Nationell samordningsgrupp för dricksvattenfrågor (UV/RN)

Livsmedelsverket har sedan 2009 samordnat dricksvattenfrågor genom ett nationellt nätverk för dricksvatten. Under 2020 fick Livsmedelsverket ett utökad samordningsansvar för dricksvattenfrågorna, som återrapporterades till regeringen i oktober. Rapporten innehöll förslag på prioriterade områden där samordning behövs för att kunna säkra en trygg dricksvattenförsörjning. Med anledning av det utökade ansvaret har en ny organisation, Nationella samordningsgruppen för dricksvatten, inrättats. Den nya Nationella samordningsgruppen för dricksvatten har ersatt det nationella nätverket för dricksvatten. Gruppen, som leds av Livsmedelsverkets generaldirektör, består av representanter från nio myndigheter, en länsstyrelse, Sveriges kommuner och regioner, Svenskt Vatten, en Vattenmyndighet och två kommuner. Under 2020 har samordningsgruppen samlats två gånger för att besluta om kommande arbete.

Arbetet inom samordningen koordinerats av ett kansli som leds av Livsmedelsverket. Kansliet har under 2020 även träffat flera myndigheter, universitet och organisationer som inte ingår i samordningsgruppen.

Inom samordningen finns tre permanenta arbetsgrupper, som under 2020 har identifierat prioriterade områden att arbeta med. Den första gruppen, Gruppen för civilt försvar och krisberedskap, kommer att prioritera arbete kring riktlinjer gällande informationssäkerhet för uppgifter, samt stöd för planering och förberedande åtgärder under kris och höjd beredskap. Vattenförsörjningsgruppen kommer att stödja arbete med regionala vattenförsörjningsplaner, samt sammanställa hur statsbidrag kring vattenhushållning har använts. Dricksvattenkvalitetgruppen, kommer att fokusera på samordning kring kommande dricksvattendirektiv och klimatförändringar. Alla arbetsgrupperna har samlats flera gånger under året och även anordnat flera workshops.

På uppdrag av den Nationella samordningsgruppen för dricksvatten inrättades under 2020 en ad hoc-arbetsgrupp om dricksvatten och torka, där flera myndigheter och samlades för att utbyta information om vattenläget i Sverige.

Nödåtgärder för dricksvatten

I vissa fall kan nödåtgärder behöva vidtas för att komma tillrätta med problem såsom exempelvis föroreningar i dricksvatten. De som producerar eller tillhandahåller dricksvatten utfärdar nödåtgärder och rapporterar dem till de kommunala kontrollmyndigheterna som i sin tur rapporterar till Livsmedelsverket.

Rapporterade nödåtgärder gäller både kokningsrekommendationer och tillfällen då konsumenter blir hänvisade att hämta dricksvatten från tankar, dunkar eller brandposter. Åtgärderna bedöms vara användbara som indikatorer på hur säkert dricksvattnet är i Sverige. Indikatorn är också en av Sveriges nationella indikatorer för uppföljning av Agenda 2030.

Tabellen nedan visar en sammanställning av rapporterade nödåtgärder. Antal kokningsrekommendationer har ökat under 2019. Antal rapporterade dygn och berörda konsumenter var också högre än 2018. För tillfällena där nödvatten tillhandhållits via tank var antal rapporterade tillfällena på samma nivå som för 2018. Förebyggande åtgärd var den vanligaste rapporterade orsaken när nödvatten tillhandahölls, dvs. när misstanke fanns om kvalitetsproblem men det inte hunnit konstateras. För 2019 ställdes en kontrollfråga i rapporteringen för de kontrollmyndigheter som inte rapporterat några nödvattenåtgärder. Detta kan ha lett till en ökad rapportering mot tidigare år då ingen sådan fråga ställdes. I vissa fall kan samma händelse ge upphov till rapportering av både kokningsrekommendation och tillhandahållande av nödvatten via tank. Från 2021 års rapporteringsanvisning finns en instruktion om att när samma händelse ger upphov till både kokningsrekommendation och tillhandahållande av nödvatten via tank ska endast kokningen rapporteras.

Tabell 18: Nödåtgärder för dricksvatten*

Antal	2019	2018	2017
Kokningsrekommendation	82	29	59
- varav förebyggande åtgärd	23	10	24
- varav konstaterade kvalitetsproblem	59	19	33
- varav vattenbrist	0	0	2
Antal dygn – kokningsrekommendation	2 100	648	1 029
Berörda konsumenter – kokningsrekommendation	98 495	34 181	114 945
Tillhandahållande av nödvatten via tank	165	164	47
- varav förebyggande åtgärd	74	15	9
- varav konstaterade kvalitetsproblem	25	50	12
- varav vattenbrist	66	99	26
Antal dygn – nödvatten via tank	1 443	779	912
Berörda konsumenter – nödvatten via tank	17 893	22 410	33 283

* 2020 års resultat behandlas efter att årsredovisningen färdigställts.

Säkra nätverk och informationssystem för dricksvatten

Livsmedelsverket är tillsynsansvarig för samhällsviktiga tjänster inom leverans och distribution av dricksvatten enligt lagen (2018:1174) om informationssäkerhet för samhällsviktiga och digitala tjänster. Anmälningssplikten för leverantörer trädde i kraft 2018 och 107 leverantörer är nu anmälda hos Livsmedelsverket.

Livsmedelsverket har under året utfört 38 tillsynsärenden av informationssäkerheten för leverantörer. Genom att använda den tillsynsmetod som utvecklades under 2019 kunde fler tillsyner utföras jämfört med året innan. Inga åtgärdsföreläggande eller sanktionsavgifter har beslutats. Med anledning av covid-19-pandemin har flertalet tillsyner utförts på distans, i stället för de planerade besöken på plats. Tillsyn av anmälningsskyldigheten för leverantörer av samhällsviktiga tjänster påbörjades 2019 och har pågått under 2020. Aktiviteter inom ramen för Livsmedelsverkets stödjande uppdrag har genomförts i form av informationsblad och föreläsningar på konferenser.

Under året har Livsmedelsverket arbetat med att ta fram förslag till föreskrifter om informationssäkerhet för samhällsviktiga tjänster inom leverans och distribution av dricksvatten. Förslaget var på remiss under våren. Livsmedelsverket har även arbetat med att ta fram vägledning till föreskriften.

Tabell 19: Aktiviteter inom Säkra nätverk och informationssystem för dricksvatten

Antal	2020	2019
Anmälda leverantörer	107	108
Tillsyn av leverantörers informationssäkerhet	38	17
Beslutade åtgärdsföreläggande	0	0
Beslutade sanktionsavgifter	0	0

Nationella kontrollprogram

Covid-19-pandemin har under året medfört vissa begränsningar i de etablerade arbetssätten för kontrollprogrammen. Men eftersom provtagningsorganisationerna, livsmedelsbranscherna och laboratorier snabbt anpassade sitt arbetssätt efter de nya förutsättningarna har provtagningsprogrammen under 2020 ändå kunnat genomföras enligt de planer som fastställts under 2019 och i början av 2020.

Livsmedelsverket kontrollerar årligen livsmedel när det gäller oönskade kemiska ämnen och mikroorganismer i syfte att övervaka att maten är säker. Livsmedelsverket ansvarar för ett antal nationella provtagningsprogram som omfattar provtagning och analys av livsmedel i alla delar av livsmedelskedjan. Några av dem är reglerade i EU-lagstiftningen medan andra är fastställda på nationell nivå. Kontrollen fokuserar på de livsmedel där riskerna bedöms vara störst. Både ämnen med fastställda gränsvärden och otillåtna ämnen kontrolleras.

Tabell 20: Nationella provtagningsprogram

Antal/år	2020	2019	2018
Rester av bekämpningsmedel i vegetabilier ¹			
Prov	1 602	1 720	1 738
Överskridanden	54	54	51
Läkemedelsrester och andra främmande ämnen i animalier ¹			
Prov	4 808	5 006	6 104
Överskridanden	5	5	6
Oönskade ämnen i vegetabilier			
Prov ⁵	130	85	137
Överskridanden ⁵	1	0	0
Salmonella			
Prov	29 104	27 391	26 696
Överskridanden	26	18	18
Dioxiner och PCB			
Prov	85	75	74
Överskridanden	0	0	5
Kontroll av musslor och mikroalger			
Prov	1 776	1 550	1 523
Överskridanden	94	32	15
Totalt antal prov	37 505	35 827	36 272
Total andel överskridanden (procent)	0	0,3	0,3
Kostnader (tkr)	57 223	58 393	57 433

Livsmedelsverket kontrollerar om djur och animaliska livsmedel innehåller rester av veterinärmedicinska läkemedel och andra rests substanser i syfte att se till att godkända läkemedel används på rätt sätt och att otillåtna preparat inte används. Provtagningen sker på gårdar och produktionsanläggningar. Ett fåtal fynd brukar göras varje år, men vissa fynd kan ha naturliga orsaker eller bero på föroreningar i miljön som djuren kan få i sig. Antalet prover och överskridanden ligger på en stabil nivå de senaste tre åren. Under 2020 gjordes två fynd som föranledde uppföljande åtgärder. Det ena berodde på läkemedelsbehandling av ett djur och det andra på en missad dräktighet. Ett överskridande av mögelgifter av 80 prover har noterats inom ramen för provtagningsprogrammet för oönskade ämnen. Antalet är i linje med förra årets resultat. Gynnsamma skördeförhållanden bidrog till halter under gränsvärdena för mykotoxiner i spannmål. 2020 provtogs bl.a. råris för analys av oorganisk arsenik. Detta för att följa 2017 års analyser i råris, då höga halter av oorganisk arsenik i ekologiskt råris hade analyserats. År 2020 noterades inga överskridanden av gränsvärdet för oorganisk arsenik i ekologiskt eller konventionellt odlat råris.

Livsmedelsverket tar varje år ut ett antal prover på slakterier och styckningsanläggningar för nöt, svin och fjäderfä för att kontrollera förekomsten av salmonella. Under 2020 gjordes positiva fynd av salmonella i lymfknotor hos djur från 22 besättningar vilket var något mer än vanligt. Fynden har om möjligt smittspårats till gård. Dessutom gjordes fyra fynd av salmonella i svabbprover från slaktkroppar.

Halterna av dioxiner och dioxinlika PCB i inläggningar av skarpsill och inlagd sill var låga och utgör ett bra underlag för riskvärderingar och för allmänhetens frågor. Dioxinhalterna i ekologiska ägg ligger på en nivå jämförbar med 2019, 2018 samt huvuddelen av år 2017. Under början av 2017 sänktes dioxinhalterna kraftigt i ekologiska ägg efter att det ekologiska värpfodrets sammansättning justerades 2017. Halterna är dock fortfarande högre i ekologiska ägg än i konventionella, på grund av innehållet av fiskmjöl i värpfodret.

Svenska musslor och ostron får säljas till konsumenter efter omfattande kontroll av bakterier och toxiner. Kontrollen omfattar ett tjugotal havsområden på den svenska västkusten. Analys av algtoxiner och E. coli utförs under hela året i produktionsområdena. Under hösten och vintern 2019-2020 påvisades DST i musslor i många produktionsområden. Halterna låg ganska högt från oktober 2019 fram till och med januari 2020 och gränsvärdet överskreds vid 12 tillfällen. De högsta halterna var begränsade till områden runt södra Orust och medförde stängningar för några områden upp till två månader under hösten 2019.

Under 2020 har det uppmätts fler höga värden av E. coli i musslor och ostron än vanligt. Under de senaste sex åren har medelvärdet på överskridande av E. coli för s.k. A-klass områden varit ungefär 16 per år. Klass A-områden har de striktaste gränsvärdena för tillåten halt av E. colibakterier i musslor vid skörd. I mitten på november 2020 hade 60 provtagningar resultat över gränsvärdet för A-klass. Skillnaderna från tidigare år är att fler höga halter av E. coli är uppmätta under sommarmånaderna. Orsakerna till detta är inte kända men en utredning har påbörjats och Livsmedelsverket kommer bl.a. att undersöka skillnader i befolkningsaktiviteter och förändrade förflyttningmönster p.g.a. covid-19-pandemin. De höga halterna kan eventuellt kunna kopplas till att ett ökat användande av sommarstugor och fritidsbåtar som kan ha påverkat belastningen för kustkommunernas VA-anläggningar.

Kontrollprogrammet för cesium-137 i ren syftar till att kontrollera radioaktivitet i renkött efter olyckan i Tjernobyl. De senaste åren har bara enstaka fynd gjorts. Detta beror på stödutfodring och torra höstar med lite svamp i renbetena.

Nationellt referenslaboratorium och europeiskt referenslaboratorium

Livsmedelsverket är s.k. nationellt referenslaboratorium (NRL) för ett antal områden inom kemisk och mikrobiologisk livsmedelsanalys. Det innebär att Livsmedelsverket är en del i det nätverk av nationella referenslaboratorier som finns inom EU. I rollen som nationellt referenslaboratorium samordnar Livsmedelsverket verksamheten inom sitt kompetensområde och stödjer andra myndigheter och laboratorier i landet för att harmonisera och säkerställa kvaliteten på analyserna. Som nationellt referenslaboratorium genomför Livsmedelsverket också revisioner av laboratorier. Myndigheten är knuten till ett europeiskt referenslaboratorium (EURL) som samordnar och leder nätverk av NRL i alla EU:s medlemsstater. Livsmedelsverket har närmare 190 ackrediterade analysmetoder.

Tabell 21: Kostnader för NRL-verksamheten

Kostnader för NRL-verksamheten	2020	2019	2018
Kostnader (tkr)	11 520	10 185	10 053

EURL för livsmedelsburna virus

Livsmedelsverket är av kommissionen utsett som europeiskt referenslaboratorium (EURL) för livsmedelsburna virus. Genom medlemsstaternas nationella referenslaboratorier för livsmedelsburna virus, harmoniserar vi metodik för att upptäcka och kvantifiera livsmedelsburna virus i livsmedel och vatten. För att förbättra de nationella laboratoriernas förmåga att utföra analyser av hög kvalitet distribuerar det europeiska referenslaboratoriet jämförande tester till alla berörda referenslaboratorier. Under 2020 har två jämförande tester distribuerats. Över åren syns förbättringar i de nationella laboratoriernas analysförmåga. Kommissionens och medlemsstaternas arbete med att utreda möjligheten för mikrobiologiska kriterier för norovirus (vinterkräksjuka) i ostron, gör arbetet med dessa jämförande tester särskilt angeläget. Inför en lagändring om nya kriterier är det nödvändigt med ett nätverk av ackrediterade laboratorier inom EU. Vägledande dokument för att underlätta de nationella referenslaboratoriernas möjligheter att ackreditera sig för relevanta metoder har därför förberetts under 2020, för att spridas 2021.

Med anledning av covid-19-pandemin har vissa planerade aktiviteter som skulle ha genomförts i samarbete med andra laboratorier inte kunnat genomföras under 2020. De viktigaste aktiviteterna, en workshop och en utbildning, har kunnat genomföras digitalt. Oron för att coronaviruset SARS-CoV-2 skulle kunna spridas med livsmedel eller vatten har inneburit en viss fokusflyttning under året.

Livsmedelsverket har utsetts till NRL för Island inom tre läkemedelsområden

Som en del i Livsmedelsverkets tjänsteexport utför Livsmedelsverket analyser av livsmedelsprover på uppdrag av Islands livsmedelsmyndighet. Under 2020 har sammanlagt 1199 prover inkommit från Island och dessa prover kommer att generera 27 613 analysresultat. Det innebär en ökning med 248 prover och 5459 analysresultat jämfört med 2019. Under året har Livsmedelsverket utsetts till nationellt referenslaboratorium (NRL) för Island, inom tre läkemedelsområden.

Utvecklingsarbete för att synliggöra Livsmedelsverkets laboratorieverksamhet

Ökad synlighet gör det lättare att komma i kontakt med potentiella samarbetspartner och kunder, både nationellt och internationellt, så att de som behöver hjälp med mikrobiologiska eller kemiska analyser i livsmedel och vatten hittar till oss. Att synliggöra vår vetenskapliga verksamhet bidrar även till att stärka bilden av att allt Livsmedelsverket gör vilar på en vetenskaplig grund. För att öka synligheten

för Livsmedelsverkets laboratorieverksamhet och den kompetens som finns där har ny information publicerats på Livsmedelsverkets webbplats. Den nya informationen ger en överblick över vad Livsmedelsverket kan erbjuda i form av analyslaboratorium, dess kapacitet, kompetens och kvalitet.

Verka för hållbara matvanor

Med hållbara matvanor menas en livsmedelskonsumtion som bidrar till god hälsa och till att miljö- kvalitetsmålen nås. Livsmedelsverkets strategi är att ha vetenskapligt baserad kunskap om vad som är hållbart att äta, hur livsmedelskonsumtionen ser ut i olika befolkningsgrupper, vad maten innehåller och olika åtgärders möjliga effekt på konsumtionen. Livsmedelsbranschen får på så sätt stöd för utveckling och innovation av produktutbud. Kommuner och regioner får stöd i sitt miljö- och hälso- främjande arbete. Medvetenhet skapas hos beslutsfattare för att skapa samhällliga förutsättningar för en hållbar livsmedelskonsumtion. På så sätt kan utbud, normer och förutsättningar för att äta hållbart förbättras och vi når även de som äter sämst.

Tabell 22: Verka för hållbara matvanor, intäkter och kostnader (tkr)

Verka för hållbara matvanor	2020	2019	2018
Intäkter utöver anslag	17 906	26 075	23 366
Kostnader	107 721	101 042	101 849
Andel av Livsmedelsverkets kostnader (procent)	17	17	17
Antal årsarbetskrafter inkl. stödverksamheten	93	96	93

Information och råd

Livsmedelsverket informerar yrkesgrupper inom vård, skola och omsorg och konsumenter om hälsosam och säker mat, säkert dricksvatten samt om matens miljöpåverkan. Livsmedelsverkets webbplats är navet för kommunikationen. Här finns information om kostråd, näringsämnen, miljösmarta livsmedel och risker kopplade till maten. Livsmedelsdatabasen tillhandahåller information till konsumenter och företag om livsmedels näringsinnehåll. För att främja barn och ungas hälsa finns nationella riktlinjer för måltider i förskolan och skolan samt riktad information till gravida, ammande och småbarnsföräldrar. På webbplatsen finns fördjupad information som stöd till mödra- och barnhälsovården samt primärvården. Den effekt som arbetet syftar till är att målgrupperna ska ha tillgång till vetenskapligt baserad, kvalitetsvärderad och sammanställd information om hållbar livsmedelskonsumtion och därmed aktivt kunna främja hållbara, hälsosamma matvanor.

Tabell 23: Några av de mest besökta webbsidorna

Webbsidor/antal besök totalt under året	2020	2019	2018
Råd för gravida (inkl. söket Fråga Liv och undersidor)	667 500	633 000	589 000
Kostråden <i>Hitta ditt sätt</i> (alla råd)	275 000	265 000	269 000
Råd om mat för spädbarn	196 500	199 000	192 000
Råd om bra mat för äldre	79 000	62 000	-
Måltider i vård, skola och omsorg (alla undersidor)	116 000	81 500	85 000
Nyckelhålet	106 000	98 000	152 000
Protein	188 000	179 000	161 000
D-vitamin	428 500	166 000	144 000

Webbplatsens besökare utgörs till ca 75 procent av konsumenter. Under 2020 ökade antalet besök på webbplatsen med ca 25 procent. Till stor del kan detta förklaras av att företag, privatpersoner och offentliga måltidsverksamheter har sökt svar på coronavirusrelaterade frågor. Särskilt stor ökning har webbsidan om D-vitamin haft, där antalet besök har ökat med 258 procent. Skälet till att antalet besök

har mer än fördubblats under året är sannolikt att frågan om tillskott av D-vitamin har varit föremål för en omfattande diskussion i den offentliga debatten under covid-19-pandemin.

Under 2020 har nya webbsidor för gravida och ammande publicerats med guiden ”Fråga Liv” – en sökfunktion där gravida och ammande snabbt kan söka information om ett visst livsmedel när de handlar eller är bjudna på middag. En utvärdering visar att nästan 80 procent av besökarna ger guiden ”Fråga Liv” fyra eller fem i betyg.

Webbsidorna om Nyckelhålet har uppdaterats i linje med det nya kommunikationskonceptet ”Byt inte liv”. I samband med annonsering i sociala medier under hösten 2020 har besöken på webbsidorna om Nyckelhålet ökat något. Det gäller framför allt i november då annonserna riktades till småbarnsföräldrar och länkade direkt till webbsidorna.

Besökarna ger Livsmedelsverket höga betyg när det gäller användarvänlighet och hur lätt det är att förstå informationen.

Tabell 24: Livsmedelsverkets upplysningstjänst

Antal/år	2020	2019	2018
Frågor om mat och hälsa	7 797	7 350	6 368
Besök till webbsidan Fråga oss*	1 559 431	1 068 678	627 644

* Varje ny sidvisning räknas som ett besök.

Forumet ”Fråga oss” riktar sig till företagare och konsumenter. Besökssiffrorna har ökat markant, bl.a. efter att tjänsten tydligare lyftes fram på Livsmedelsverkets webbplats under 2017. Antalet frågor har också ökat, men framförallt är det betydligt fler som läser varje svar.

Hur råd om mat och dricksvatten samt nationella riktlinjer för offentliga måltider tas fram

Livsmedelsverket tar fram och förvaltar råd, riktlinjer, kunskapsstöd och information som rör mat och dricksvatten. Informationen och råden baseras på vetenskapliga rön som löpande uppdateras. Nya råd tas fram för att exempelvis komplettera gränsvärden eller som en följd av ny kunskap. Sammanlagt har Livsmedelsverket ungefär 300 råd om mat och dricksvatten.

Vid framtagandet av råd samarbetar Livsmedelsverket med experter, myndigheter och hälso- och sjukvård och rådgör med referensgrupper. Ett exempel är Expertgruppen för nutrition och folkhälsa som leds av Livsmedelsverket och består av 16 externa experter som bevakar forskningsområdet och ger vetenskapligt stöd. Utöver detta bedömer Livsmedelsverket den sammantagna forskningsbilden och använder sig av kriterier både för hur studier ska bedömas och hur resultat ska vägas samman. Under året har Livsmedelsverket i en rapport tydliggjort hur vi använder vetenskap för att ge aktuella råd i nutritionsfrågor (Rapport 4, 2020).

Livsmedelsverkets råd är officiella rekommendationer för att främja hälsomässig och miljömässig hållbar livsmedelskonsumtion. De baseras på vetenskapliga underlag och syftar till att vidareinformatorer, företag och branschorganisationer får vägledning om livsmedel ur ett risk- och nyttoperspektiv samt att vägleda konsumenter att göra medvetna val. Vid framtagande av råd tas hänsyn till näringsrekommendationer, mikrobiologiska, toxikologiska, allergena och miljömässiga risker, lagstiftning samt andra faktorer, såsom kulturella matmönster, hur lätt ett råd är att följa, vilka ekonomiska konsekvenser ett råd kan få eller hur ett råd kan uppfattas och tillämpas av målgrupper.

Livsmedelsverket publicerar även nationella riktlinjer för mat- och måltidsutbudet i förskola, skola, äldreomsorg och sjukvård. Syftet med dessa riktlinjer är att utgöra strategiska kunskapsstöd och officiella rekommendationer kring livsmedel och måltider för branscher, verksamheter och berörda professioner. De nationella riktlinjerna sammanställer relevanta delar av Livsmedelsverkets råd, vetenskapliga underlag och styrdokument från andra kunskapsområden och myndigheter. I riktlinjerna finns även Livsmedelsverkets avvägningar kring frågor som är relevanta för respektive verksamhet. Arbetet görs i nära dialog med andra myndigheter och berörda yrkesgrupper.

Motiv som ligger till grund för beslut om råd och nationella riktlinjer till yrkesgrupper inom vård, skola och omsorg finns redovisade i Livsmedelsverkets hanteringsrapporter.

Hanteringsrapporterna och de vetenskapliga underlagen, riskvärderingsrapporterna, för råden finns publicerade på Livsmedelsverkets webbplats. Under 2020 har Livsmedelsverket publicerat nedanstående riskvärderings- och riskhanteringsrapporter:

- Hälsosamma matvanor – råd till gravida och ammande
- Cyanogena glykosider i livsmedel
- Risker med att äta kött från CWD-infekterade hjortdjur
- Risker och nyttor med probiotiska mikroorganismer under graviditet och amning
- Contaminants in blood and urine from adolescents in Sweden
- Riksmaten ungdom del 3 - Fysisk aktivitet
- Coronavirus i livsmedel och dricksvatten, vetenskapligt underlag
- Råd och information om intag av gluten för barn upp till tre år i relation till utveckling av celiaki
- Betydelsen av måltidernas utformning och organisation på sjukhus – litteraturöversikt som underlag till Livsmedelsverkets riktlinjer för måltider på sjukhus
- Nationella riktlinjer för måltider på sjukhus – hanteringsrapport

Rapporten om hälsosamma matvanor till gravida och ammande baseras på flera vetenskapliga underlag, t.ex. om behov och status av jod samt folat/folsyra.

Ett omfattande arbete har gjorts med att uppdatera flera av Livsmedelsverkets råd till gravida och ammande inom områdena mikrobiologi, toxikologi och nutrition. Råden uppdateras och publiceras allt eftersom de blir klara. Parallellt med genomgången av ny kunskap på området har kommunikationen av råden moderniserats för att bättre motsvara unga människors medieanvändning.

Hur Livsmedelsverket bidrar till hållbara matvanor

Som stöd för arbetet med hållbara matvanor har Livsmedelsverket tagit fram en verksamhetslogik, där fokus är Livsmedelsverkets mål att de som äter sämst ska äta bättre. Syftet med verksamhetslogiken är att genom en effektkedja synliggöra hur Livsmedelsverket bäst kan bidra till en mer hållbar livsmedelskonsumtion.

Verksamhetslogiken visar att Livsmedelsverket bäst kan bidra till hållbar konsumtion genom att stötta aktörer inom livsmedelssystemet. Dessa aktörer är exempelvis myndigheter, yrkesgrupper inom mat och hälsa, akademin, näringsliv och civilsamhället.

Socioekonomiska skillnader i matvanor är en bidragande orsak till den ojämlika hälsan i Sverige. Resultaten från den senaste nationella matvaneundersökningen, Riksmaten ungdom, visade att övervikt och fetma är vanligare bland barn till föräldrar med kortare utbildning och i mer glest bebyggda områden. Barn till föräldrar med kortare utbildning äter mindre grönsaker och frukt och dricker mer

läsk än ungdomar som har föräldrar med längre utbildning. Detta återspeglar sig i ungdomars näringsintag där barn till föräldrar med kortare utbildning har en kost med sämre näringskvalitet. Att minska intaget av energitäta och näringsfattiga livsmedel hos barn och unga är en utmaning och kräver flera olika åtgärder.

Sjukdomsförebyggande och hälsofrämjande insatser behöver skapas på samhällsnivå. Genom att skapa samhällseliga förutsättningar för de som bor i Sverige att äta hållbart kan sjukdom och ojämlik hälsa förebyggas. Det finns inte en enskild insats eller en enskild aktör som är tillräckligt verkningsfull för att genomgripande förändra matvanor. För att få till stånd förändringar som verkligen gör skillnad behöver aktörerna samverka och agera mot gemensamma mål, med fokus på barn och ungdomar. Målen såväl som åtgärderna behöver vara grundade på bästa tillgängliga vetenskap och fakta. Insatserna behöver vara långsiktiga och riktas både till individer och till deras sociala och fysiska miljö. Viktiga aktörer och samhällsstrukturer i ett sådant arbete är skola och förskola, arbetsplatser, hälso- och sjukvården, föreningslivet, livsmedelskedjan och omsorgen. Livsmedelsverket är en viktig aktör i detta arbete och stödjer beslutsfattare och olika yrkesgrupper inom regioner, kommuner och företag med vetenskapligt underbyggd aktuell kunskap om matens betydelse för såväl hälsan och klimatet som miljön och samverkar med andra myndigheter.

Ett nytt recept för skolmåltider

Forskningen är tydlig och branschen är enig – mat och livsmedel har stor påverkan på såväl nationell och global hälsa, som miljö och ekonomi. Skolmåltiderna har koppling till alla led i livsmedelskedjan och når så gott som samtliga barn och unga i Sverige. Det finns goda belägg som tyder på att måltider som äts i förskola och skola påverkar barns matvanor och preferenser. På så sätt kan skolmåltider bidra till en större systemförändring.

Livsmedelsverket har under året samordnat samverkansprojektet ”Ett nytt recept för skolmåltider” med finansiering från Vinnova – Sveriges innovationsmyndighet. I projektet deltar ett flertal olika myndigheter och organisationer, däribland Vinnova, Statens skolverk, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Statens jordbruksverk, Folkhälsomyndigheten, Upphandlingsmyndigheten och Sveriges Kommuner och Regioner. Projektet utforskar tillsammans hur ett socialt, miljömässigt och ekonomiskt hållbart skolmåltidssystem kan se ut. Arbetshypotesen är att ett omvandlat skolmåltidssystem kan fungera som en drivkraft för att ställa om hela livsmedelssystemet.

Projektet har använt sig av metoder och verktyg som tjänstedesign, systemdesign, innovationsledning och policylab för att främja nya samverkansformer och arbetssätt. Ett ”policylab” kan förklaras som en grupp aktörer med olika kompetenser som testar, experimenterar och lär inom policyutveckling. Syftet är att utveckla regelverk och andra styrmedel som stimulerar innovation. Tanken är att synliggöra de ”osynliga” lager som hindrar och möjliggör en hållbar utveckling; styrning, lagstiftning, politik och kapacitet.

Arbetet har resulterat i en systemkarta över skolmåltiderna, en rapport som sammanfattar projektets arbetssätt, metoder och resultat under första delen av projektet, en förändringsteori för skolmåltidssystemet som beskriver önskade utfall och effekter utifrån projektets vision samt ett myndighetsgemensamt erbjudande till kommuner att bli utvecklingsmiljöer för framtidens hållbara skolmåltider under 2021.

Projektet är en del i en större satsning på mat och hållbarhet som ska öka olika aktörers innovationsförmåga att bidra till de globala hållbarhetsmålen Agenda 2030. Det är också ett av pilotprojekten i Vinnovas nya arbete med missionsinriktat angreppssätt, där flera organisationer arbetar i samma riktning mot ett gemensamt mål.

Livsmedelsdatabasen

Livsmedelsdatabasen innehåller drygt 2 200 livsmedel som ska spegla det svenska livsmedelsutbudet och dess näringsinnehåll. Information om livsmedels näringsinnehåll används i Livsmedelsverkets arbete med matvaneundersökningar samt av företag i livsmedelsbranschen och inom sjukvård, utbildning och forskning. På Livsmedelsverkets webbsida ”Sök näringsinnehåll” är det möjligt att söka information om livsmedels näringsinnehåll. Webbplatsen har cirka 104 000 sidvisningar per månad.

Uppdatering av livsmedelsdatabasen pågår kontinuerligt genom att låna, beräkna och analysera nya livsmedelsdata. Arbete med nya näringsvärden och livsmedel har under året pågått inom områdena vegetariska produkter, barnmat, havrebaserade ersättningsprodukter och asiatiska livsmedel som är vanligt förekommande i Sverige. Under året har samarbete i ett internationellt projekt om fullkornsdefinitioner och två nordiska projekt om märkning av näringsinnehåll respektive näringsinnehåll och tungmetaller i glutenfria produkter pågått. Detta har lett till ökad kunskap om livsmedels näringsinnehåll och skapat förutsättningar för långsiktiga förbättringar av livsmedelsdatabasen.

Mat och måltider som fallprevention

Livsmedelsverket har haft i uppdrag att ta fram och sprida information och kunskapsstöd kring mat och måltider som fallprevention.

Fokus under projekttiden har varit att ta fram kostråd till äldre kvinnor och män med minskad aptit för att minska risken för ofrivillig viktneđgång och undernäring, som är en riskfaktor för fallolyckor bland äldre. De viktigaste aktiviteterna har varit att ta fram vetenskapligt underlag för kostråd till äldre, utforma kostråd och lansera kostråden. I arbetet har Livsmedelsverket samverkat med pensionärsorganisationerna Pensionärernas riksorganisation (PRO), Svenska kommunalpensionärernas förbund (SKPF Pensionärerna) och SPF Seniorerna, samt Socialstyrelsen och SKR.

Livsmedelsverkets kostråd för äldre har spridits bl.a. som webbtexter, en broschyr och en kampanj i sociala medier. Myndigheten har också tagit fram en PowerPoint-presentation som bl.a. pensionärsorganisationer kan använda för att sprida kostråden. Lanseringen av kostråden fick stort mediegenomsåg och det finns ett stort intresse för både informationen på vår webbplats och den tryckta broschyren. Sedan lanseringen 2019 har 45 000 broschyrer beställts i webbshopen. Antal klick på webbplatsen visar att sidorna för äldre hör till Livsmedelsverkets mer besökta sidor.

Tillsammans med Studieförbundet Vuxenskolan och ABF (Arbetarnas bildningsförbund) som arbetar i nära samarbete med de tre stora pensionärsorganisationerna, har det under året utformats ett studie-cirkelmaterial som baseras på de nya kostråden. Materialet lanserades under hösten 2020 och har presenterats via två webbföreläsningar samt genom korta texter på pensionärsorganisationernas webbsidor. Webbplatsen har varit välbesökt och materialet har laddats ned närmare 100 gånger.

Livsmedelsverket har genomfört tre mindre kampanjer på Facebook under året, i syfte att driva trafik till webbsidorna om kostråd till äldre. Kampanjerna riktade sig både direkt till äldre och till äldres anhöriga. I genomsnitt har vi sett en 22-faldig ökning av antalet besök till webbsidorna under kampanjperioderna jämfört med normalt.

- 79 000 besök har under 2020 gjorts på webbsidorna om mat för äldre
- 7 000 nedladdningar av broschyr Stor aptit på livet, men mindre aptit på maten
- 15 200 tryckta broschyrer har beställts

Livsmedelsverket har samarbetat med Socialstyrelsen i deras regeringsuppdrag om fallprevention samt i utbildning för vården om äldres hälsosamma levnadsvanor där matvanor ingår som en del.

Livsmedelsverket har också deltagit i Sveriges kommuner och regioners (SKR) nationella satsning för att minska fallskador och förebygga undernäring hos äldre.

Vidareutveckling av Nyckelhålet

Nyckelhålet syftar till att underlätta för konsumenter att äta hälsosamt och för företag att utveckla hälsosamma livsmedel.

Livsmedelsverket har under 2020 i dialog med branschen fortsatt arbetet med att modernisera Nyckelhålet, för att få fler företag att märka produkter med symbolen. Nyckelhålmärkta produkter underlättar för konsumenter, näringsidkare och de offentliga köken att välja hälsosamma livsmedel, vilket ger förutsättningar för bättre sammansatt kost. Syftet med moderniseringen av Nyckelhålet är att göra Nyckelhålet synligare och tydligare. Kampanjer har riktats till unga vuxna och småbarnsfamiljer med budskapet att det går att äta hälsosammare utan att ställa om hela livet. Moderniseringen innefattar även lagstiftningen, genom att tillåta användning av baljväxter och grönsaker i produkter som traditionellt inte innehåller dessa.

I och med den EU-gemensamma Från jord till bordstrategin, där frågan om en EU-gemensam framsidesmärkning driv, är Nyckelhålets framtida existens ifrågasatt. Livsmedelsverket har därför intensifierat arbetet med framsidesmärkning på EU-nivå.

Fet fisk från Östersjöområdet

Livsmedelsverket har fortsatt med informationsinsatser om att inte äta fet fisk från Östersjön, Bottniska viken, Väner och Vättern för ofta. Navet för informationen är Livsmedelsverkets webbplats. Vi har även förstärkt synligheten genom digitala annonser via Google, YouTube, Facebook och Instagram, samt sökordsannonsering via Google. Unga kvinnor och småbarnsfamiljer är fortfarande prioriterade målgrupper.

Under året har webbsidorna med råd om fet fisk från Östersjöområdet haft 145 000 besök (55 000 besök 2019).

En kännedomsundersökning som gjordes hösten 2019 visar att andelen som svarar att de mycket eller ganska väl känner till att det finns kostråd om miljögifter i fisk har ökat jämfört med mätningen 2016. Det är dock en signifikant lägre andel än tidigare som vet att kostråden riktar sig till speciella grupper i befolkningen, exempelvis gravida och barn/småbarn. Det är allvarligt om kunskaperna minskat om att barn inte ska äta viss fet fisk för ofta och därför måste vi fortsätta att analysera om det är en faktisk förändring eller om den kan bero på undersökningsmetoden.

Majoriteten inom samtliga målgrupper svarar att de sällan äter/serverar de riskfiskar som vi frågar om i undersökningen.

Sammanfattningsvis visar resultaten att Livsmedelsverkets information har setts av fler än vid tidigare mätningar och att kunskapen om att det finns kostråd om miljögifter i fisk har ökat, men kunskapen om att råden bland annat riktar sig till gravida och barn/småbarn har minskat.

Utveckling av de offentliga måltiderna

Nationellt kompetenscentrum för måltider i vård, skola och omsorg inrättades vid Livsmedelsverket 2011 på uppdrag av regeringen. Arbetet bedrivs under 2020-2025 som ett uppdrag inom handlingsplanen för livsmedelsstrategin. Inom ramen för detta tar Livsmedelsverket fram kunskapsstöd och riktlinjer, kartlägger de offentliga måltiderna, samverkar med andra nationella myndigheter och

organisationer på måltidsområdet, sammanställer och sprider goda exempel samt anordnar mötesplatser för den offentliga måltidsbranschen och dess beslutsfattare. Målet är att de offentliga måltiderna skapar matglädje och bidrar till hållbar utveckling.

Nationella riktlinjer för måltider på sjukhus

Nationella riktlinjer för måltider på sjukhus publicerades under hösten 2020 och i samband med dessa byter Livsmedelsverket benämning på rekommendationer för offentliga måltidsverksamheter från råd till nationella riktlinjer. Riktlinjerna för måltider på sjukhus vänder sig till de som påverkar utvecklingen av och kvaliteten på måltiderna; sjukvårdspolitiker, sjukhusledning, avdelningschefer och måltidschefer, men även kockar samt vård- och servicepersonal som arbetar närmast patienten. I arbetet med att ta fram de nationella riktlinjerna för måltider på sjukhus har Livsmedelsverket samverkat med Socialstyrelsen och andra externa aktörer och organisationer. I samband med lanseringen publicerades ett vetenskapligt underlag i form av en litteraturöversikt rörande sjukhusmåltidernas utformning och organisation samt en hanteringsrapport som beskriver de avvägningar som Livsmedelsverket gjort i arbetet med riktlinjerna. Vissa planerade kommunikationsaktiviteter har ställts in eller skjutits upp p.g.a. covid-19-pandemin och fortsatt implementering planeras våren 2021. Målen med riktlinjerna är att personal inom hälso- och sjukvård använder riktlinjerna som ett stöd i arbetet med att utveckla måltiderna på sjukhus; att riktlinjerna uppfattas som ett bra stöd för att planera och följa upp personcentrerade måltider med matgästens önskemål och behov i centrum; samt att riktlinjerna leder till att mer mat hamnar i magen och mindre mat slängs i onödan.

Kartläggning och publicerad handbok för minskat matsvinn i offentliga kök

I januari publicerades en kartläggning av matsvinnet i offentliga kök i landets kommuner under år 2019. Kartläggningen visar att det finns stora variationer i mängden matsvinn mellan kommunerna, vilket sannolikt innebär att en del kommuner har kommit längre än andra i arbetet med att minska matsvinnet. Om medianvärdet för de olika matsvinnstyperna (köks-, serverings- och tallrikssvinn) läggs samman för förskola och skola ger det ett totalt matsvinn på 60–70 gram per person (exklusive dryck). Matsvinnet vid lunchen är lägst i skolan, där också en majoritet av kommunerna har siffror att redovisa och där sannolikt mest insatser har gjorts för att minska matsvinnet. Därefter kommer förskolorna. Matsvinnet är störst inom äldreboenden, där det dessutom är ovanligt att kommunerna alls har gjort några mätningar. I alla verksamheter uppstår mest matsvinn i samband med serveringen. Då menas så kallat serveringssvinn, tallrikssvinnet är inte inkluderat. Bara i skolan kastas det dagligen 34 ton mat i onödan från serveringen. På ett år blir det totalt 6100 ton, det vill säga 5,5 kg per elev och år.

En handbok för minskat matsvinn i offentliga kök publicerades under året. Den bygger på den så kallade Göteborgsmodellen för mindre matsvinn, som har visat sig vara en fungerande modell där verksamheterna har lyckats halvera sitt matsvinn. Förlagan har kompletterats med avsnitt om tallrikssvinn, konsumtionsmätning och Livsmedelsverkets nationella mätmetod för matsvinnsmätning. Handboken har presenterats i många olika digitala forum.

Målgruppsundersökning med beslutsfattare för offentliga måltider

Livsmedelsverket har identifierat politiker och högre chefer i kommuner och regioner som en nyckelgrupp i utvecklingen av de offentliga måltiderna. För att få en bättre förståelse för beslutsfattareshens syn på måltiderna och underlag för kommunikation och prioriteringar har Livsmedelsverket låtit genomföra en kvalitativ intervjuundersökning.

Undersökningen bekräftar antagandet att politiker har stor betydelse för att höja måltidernas status och prioritet. Det finns ett stort engagemang för måltiderna. Ofta saknas dock ett helhetsgrepp, intresset

handlar framför allt om enskilda sakfrågor. Beslutsfattarna efterfrågar mer kontakt med Livsmedelsverket, framför allt kring hårda värden som organisation och ekonomi. Men även kring hur dessa hårda värden kan kopplas till större samhällsfrågor som hållbarhet, folkhälsa och jämlikhet.

Specialkost och anpassade måltider

Kontakt och samverkan har etablerats med Specialpedagogiska skolmyndigheten som tillsammans med Livsmedelsverket nu ger stöd kring hur måltider bör anpassas för elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar i förskolan och skolan. En bredare grupp myndigheter (där även Statens skolverk, Boverket och Socialstyrelsen ingår) har träffats för att ge input i arbetet och kommer att fungera som referensgrupp tillsammans med måltidschefer inom Kost och Näring. Den offentliga måltidsbranschen har länge efterfrågat detta. De saknar fortfarande stöd kring specialkostintyg, rätten till specialkost vid milda överkänslighetsreaktioner och vilken roll elevhälsan har i frågor kring specialkost.

Gruppbostäder och daglig verksamhet

Ett webinarium arrangerades i samarbete med Sveriges kommuner och regioner (SKR). Målgruppen var omsorgspersonal inom gruppbostäder och dagliga verksamheter. Personer med intellektuell funktionsnedsättning tillhör en befolkningsgrupp med större ohälsa än resten av befolkningen. Webbinariet syftade till att ge kunskap och inspiration i det hälsofrämjande arbetet med matvanor i denna målgrupp, med gruppbostaden och dagliga verksamheten som arena. Webbinariet har publicerats på Livsmedelsverkets webbplats.

Covid-19-pandemins påverkan på måltidsverksamhet i offentlig verksamhet

Folkhälsomyndigheten och Livsmedelsverket fick under våren 2020 signaler om att covid-19-pandemin och de nationella åtgärder som vidtogs påverkade måltidsverksamhet i offentlig sektor. Personalfrånvaron i måltidsverksamheter ökade då många var hemma p.g.a. covid-19-infektion eller misstänkt smitta, dessutom ställdes höga krav på att minska trängsel och smittspridning. Diskussionerna om att införa distansundervisning på gymnasieskolor medförde också frågor om hur måltiderna skulle utformas och serveras. Livsmedelsverket lyfte frågan till Statens skolverk och sammanställde ett underlag i fråga om skolmåltidens betydelse. Livsmedelsverket svarade på frågor genom Måltidsbloggen, Livsmedelsverkets webbplats, och webbtjänsten Fråga oss. Mot bakgrund av de signaler och frågor som uppstod under våren beslutade Folkhälsomyndigheten och Livsmedelsverket att samla in information om hur de offentliga måltidsverksamheterna påverkats under pandemin. Resultaten sammanställs i en rapport som publicerades i början av 2021.

Kommunikation till måltidsverksamhet i vård, skola och omsorg

Under 2020 har mycket av det utåtriktade arbetet i form av medverkan på seminariedagar, konferenser, studiebesök och dialogmöten ersatts av digital kommunikation.

Sammanfattande webbstatistik 2020:

- 116 000 besök och 181 000 sidvisningar på webbsidorna under ”Måltider i vård, skola och omsorg” på Livsmedelsverkets webbplats. Det är en ökning av antalet besök med drygt 40 procent.
- Utöver ovanstående besök hade webbsidan med information om covid-19 för den som arbetar med offentliga måltider 25 850 besök under 2020 (från 31/3).
- Medverkan i media vid ett 50-tal tillfällen, främst i samband med Livsmedelsverkets kartläggning av matsvinnet i offentliga kök, nya riktlinjer för måltider på sjukhus samt specialkost i skolan.
- 13 000 nedladdningar av råden Bra måltider i äldreomsorgen.

- 15 000 nedladdningar av råden Bra måltider i skolan.
- 14 500 nedladdningar av råden Bra måltider i förskolan.
- 2 400 nedladdningar av råden/riktlinjer för måltider på sjukhus (nya riktlinjer lanserade oktober 2020).
- 59 inlägg på Måltidsbloggen som hade sammanlagt cirka 350 000 besök under året.

Samordning för bra matvanor

Livsmedelsverket är ansvarig myndighet inom nutritionsområdet och ska enligt instruktionen samordna de statliga myndigheternas information om bra matvanor samt samordna frågor som rör spädbarnsnutrition inklusive amning.

Nationellt nätverk för bra matvanor

Livsmedelsverket driver sedan 2016 ett nationellt nätverk för bra matvanor med representanter från regionerna, Sveriges kommuner och regioner (SKR) och fem myndigheter. Värdskapet för mötena cirkulerar mellan de deltagande myndigheterna och regionerna. Nätverket har utvecklats till en betydelsefull plattform för utbytet mellan nationella och regionala aktörer i olika delar av landet och medfört ökad förståelse för hur offentliga aktörer kan arbeta för att främja matvanor som är hållbara både för miljön och för att minska ojämlikheten i matvanor och hälsa.

Under 2020 genomfördes ett möte hos Region Örebro län i början av året medan övriga inplanerade möten flyttades fram p.g.a. pandemin. Istället genomfördes tre digitala möten, varav ett genomfördes av Region Blekinge. En effekt av detta är att vi även i fortsättningen planerar att genomföra hälften av mötena digitalt. En annan effekt är att vi kommer att lämna över allt mer ansvar till regionerna för planering och genomförande av mötena. Varje region får bedöma vilka tema som de vill diskutera i nätverket vilket på sikt kommer att leda till att Livsmedelsverket och övriga myndigheter får bättre insikter om vilka frågor som är angelägna för regionerna.

Ett digitalt samarbetsrum skapades med stöd från SKR för att skapa spontana och informella tillfällen som tidigare funnits vid träffarna. Här finns bl.a. en chatt där Livsmedelsverket publicerar nyhetsnotiser varje vecka och länkar till nationella och regionala styrdokument.

Under november genomfördes intervjuer med några av representanterna och en enkät till samtliga för att få återkoppling om verksamheten. I intervjuerna framkom att representanterna uppskattar att nätverket ger dem omvärldsbevakning, kontakter och ingångar i regioner, myndigheter och SKR, erfarenhetsutbyte och konkreta förslag, metoder och nyheter att ta med sig tillbaka till kollegor, lokala nätverk och referensgrupper. Flera säger att den information de får från nätverket är sådant som de annars hade blivit utan. Vidare framkom att regionerna uppskattar att myndigheter ingår i nätverket och att myndigheterna har blivit mer samspelade.

Undersökningar av matvanor

Livsmedelsverket kartlägger regelbundet befolkningens matvanor. Informationen används för att beskriva livsmedelskonsumtionen, beräkna energi- och näringsintag, beräkna exponering av miljöföroreningar och andra oönskade ämnen i olika befolkningsgrupper samt följa trender. Blod- och urinprover samlas också in för att få kunskap om hur mycket hälsoskadliga ämnen som olika grupper i befolkningen kan få i sig via mat och vatten. Undersökningarna utgör grunden för arbetet med säker mat och bra matvanor, och informationen används av myndigheter och forskare, både i Sverige och internationellt.

Riksmaten småbarn

Under 2020 har planeringen av en matvaneundersökning av småbarn fortsatt. Projektplanen har färdigställts och en etikansökan för undersökningen har skickats in och godkänts. Data för livsmedels- och näringsintag saknas från denna åldersgrupp vilket är alvarligt då små barn är en särskilt känslig grupp. Dessa data kommer användas för att säkerställa att maten är säker för små barn och för att ta fram kostråd.

Riksmaten ungdom

Arbetet med att bearbeta, tolka och publicera resultat från Riksmaten ungdom undersökningen 2016-17 fortsätter och under året har flera vetenskapliga underlag publicerats. Ett arbete visar att skolmaten har stor betydelse för hur mycket grönsaker och näring ungdomar i Sverige konsumerar. Vidare har flera arbeten om fysisk aktivitet publicerats i samarbete med Karolinska institutet, som bidragit med mätningen av fysisk aktivitet i undersökningen. Resultaten visar att endast en av tre skolbarn rör på sig tillräckligt, att pojkar rör på sig mer än flickor och att barnen i årskurs 5 rör på sig mer än de äldre ungdomarna. Barn som deltar i organiserad idrott på fritiden är också mer fysiskt aktiva än de som inte gör det. Det finns emellertid ojämlikheter. Unga som har föräldrar med kortare utbildning deltar inte lika ofta i sådana aktiviteter. Resultaten ligger i linje med tidigare resultat från undersökningen som visar att matvanorna bland svenska ungdomar inte är tillfredsställande och att det finns socioekonomiska skillnader. Detta understryker vikten av att verka för en mer hållbar och hälsosam livsstil bland ungdomar och att arbetet särskilt behöver riktas till ungdomar från hem med en lägre utbildningsnivå.

En rad potentiellt hälsoskadliga ämnen som unga kan exponeras för via livsmedel och dricksvatten har analyserats i blod- och urinprover från deltagarna. Bl.a. analyserades tungmetaller, högfluorerade ämnen (PFAS), polyklorerade bifenyler (PCB) samt ämnen som kan finnas i förpackningar (ftalater, bisfenoler). Resultaten visade att de flesta ungdomar har halter i sina kroppar som utifrån nuvarande kunskap inte utgör någon risk för hälsan. Vissa individer hade emellertid relativt höga halter av PFAS eller bly i blod. Blodhalterna av PFAS kunde härledas till de halter som uppmättes i dricksvatten. Resultaten visar på vikten av fortsatta analyser, Resultaten visar även att det är angeläget med ett fortsatt arbete för att minska halterna av högfluorerade ämnen i dricksvatten och att minska exponeringen för bly från både livsmedel och miljö.

RiksmatenFlex

RiksmatenFlex är Livsmedelsverkets egenutvecklade och webbaserade metod för att undersöka matvanor och används bl.a. i Riksmaten-undersökningarna. Metoden har vidareutvecklats under året och kommer att vara anpassad för att användas i Livsmedelsverkets nästa matvaneundersökning Riksmaten småbarn. RiksmatenFlex är en av få webbaserade metoder för att mäta matvanor som utvecklats i Sverige. Metoden kan användas av externa forskare och under året har Livsmedelsverket fortsatt få förfrågningar om att använda metoden. Under 2020, har två externa studier i RiksmatenFlex satts upp för att användas i forskningsstudier, vilka kommer att bidra till fördjupad kunskap inom ämnesområdet.

Miljögifter i modersmjölk och blod – Biomonitorering av befolkningens exponering för kemikalier ”POPUP”

På uppdrag av Naturvårdsverkets miljöövervakning undersöker Livsmedelsverket sedan 1996 tidstrender av befolkningens exponering för kemikalier genom att undersöka modersmjölk, blod, urin och hår från förstföderskor i Uppsala i studien POPUP (Persistent Organic Pollutants in Uppsala Primiparas). De kemikalier som studeras är sådana som vi till största delen får i oss via livsmedel.

Resultaten från detta unika material används för att följa hur halterna av miljöföroreningar förändras med tiden men resultaten är också viktiga för uppföljningen av Livsmedelsverkets råd om konsumtion av PCB- och dioxinförorenad fisk. Tidstrenderna kan visa om åtgärder för att begränsa exponeringen för miljöföroreningar får avsedd effekt.

Poly- och perfluorerade alkylsubstanter (PFAS) är en grupp industriellt framställda kemikalier som kan förorena livsmedel och dricksvatten och de mest kända substanserna är PFOS och PFOA. Att dricka vatten med höga halter av PFAS under lång tid misstänks öka risken för negativa hälsoeffekter.

I en rapport av PFAS-ämnen i blod från mödrar i POPUP ses minskande halter av både PFOS och PFOA under perioden 1996-2019. För PFOS har minskningen skett snabbare och i takt med utfasning av ämnet på marknaden. För ett annat PFAS-ämne, PFUnDA, ses istället en ökande trend vilket kan tyda på att spridningen inte har reducerats i tillräcklig grad.

P.g.a. lokalt kontaminerat vatten, mest troligt via brandskum som har använts på en lokalt belägen flygplats, har ökande halter av PFBS och PFHxS tidigare hittas hos deltagare i POPUP-studien. Tack vare insatser för att minska halterna efter upptäckten 2012 så bekräftar Livsmedelsverkets undersökningar att halterna fortsätter att minska.

Det har även publicerats liknande resultat för PFAS-ämnen i poolade blodprover (serum) från POPUP för åren 1996-2017. Med hjälp av analyser av totalt organiskt fluor i de poolade blodproverna har vi även kunnat konstatera att det finns oidentifierade PFAS-ämnen som bidrar till den totala exponeringen för PFAS och som behöver studeras vidare.

Under september 2020 publicerade European Food Safety Authority (EFSA) en ”opinion” om hälso-risker med PFAS och specifikt summan av PFOA, PFNA, PFHxS och PFOS (PFAA4). I rapporten presenteras 6,9 ng/ml som en säker serumhalt av PFAA4 hos exempelvis en 35-årig mamma och som inte ska orsaka hälsoproblem hos barnet under fosterperioden eller vid amning. I serumprover från mammor i POPUP, insamlade 2017-2019, låg halten av PFAA4 i medel kring 7 ng/ml serum och hälften av mammorna hade halter över den säkra nivå som fastslagits av EFSA. Eftersom Uppsalas dricksvatten tidigare varit kontaminerat med PFAS och de ingående ämnena har en lång halveringstid kan dessa resultat troligen inte ses som representativa för mammor i resten av Sverige.

Analyser av kvicksilver i hårprover från mödrar i POPUP mellan åren 1996 och 2019 visar att halten kvicksilver ökade med ökande konsumtion av fisk. Exponeringen för kvicksilver från fisk sjunker långsamt och halterna i hår minskade med ca 2,5 procent per år under den studerade tidsperioden.

I en annan del av studien POPUP följs mödrar och deras förstfödda barn upp när barnen är fyra, åtta och tolv år gamla. Analyser av PFAS i serum från barnen under perioden 2016-2019 visade att många av de analyserade ämnena inte var detekterbara. Tidstrender för hela studieperioden 2008-2019, visade minskade halter för fem av sju undersökta PFAS (PFHpA, PFOA, PFNA, PFDA och PFOS) vilket tyder på att exponeringen av dessa ämnen hos barnen i Uppsala har minskat under den studerade tidsperioden.

Övrig återrapportering

Internt utvecklingsarbete

Livsmedelsverket strävar efter en ständig utveckling av verksamheten för att kunna göra mer skillnad externt. Myndighetens interna utvecklingsmål har samlingsnamnet Tillsammans gör vi skillnad. Inom ramen för målet arbetar Livsmedelsverket bland annat för en verksamhets- och ekonomistyrning som möjliggör prioriteringar och omställningar för att möta våra uppdrag, att digitalisera och automatisera våra arbetssätt och utveckla oss i takt med omvärldens krav.

Bedömning av måluppfyllelse

Målet bedöms vara uppfyllt. En stor del av Livsmedelsverket arbete med att nå målet att digitalisera och automatisera våra arbetssätt kan kopplas till ett intensivt arbete med flytt till nya lokaler i Uppsala Science Park. En stor del av arbetet har omfattat alla praktiska frågor som det innebär att flytta en myndighet, men myndigheten har parallellt också fortsatt sin förändringsresa mot ett flexiblare arbetssätt som främjar mobilitet, samarbete och kommunikation. En av flera grundläggande frågor i utvecklingen mot ett förändrat arbetssätt har varit digitaliseringen, vilket har inneburit både arkivering och anpassning till nya digitala arbetssätt, inklusive införandet av ett nytt labbdatasystem. Livsmedelsverket har som organisation utvecklat sin förmåga till digitala möten, arbete på distans och för en pappersfri arbetsplats. Arbetet har gått väldigt bra trots att det gjorts samtidigt med den samhällskris som covid-19-pandemin inneburit. Utvecklingsarbetet har inneburit att myndigheten fått nytta av det förändrade arbetssättet redan 2020 och därigenom även blivit både mer tillgänglig och effektiv.

För att fortsätta förstärka verksamhets- och ekonomistyrningen har Livsmedelsverket utvecklat vissa rutiner för internkontrollen. Genom att systematiskt ha kontroll och uppföljning över vissa handläggningsrutiner skapas både en kvalitetssäkring, trygghet och effektivitet inom organisationen.

Livsmedelsverket har som många andra myndigheter till del en teknisk skuld och förhoppningen är att en förändrad planeringshorisont sammantaget ska leda till en tydligare långsiktig styrning och effektivisering. Arbetet fortsätter 2021 genom bland annat ett utvecklat budgetunderlag men också vilka möjligheter ett arbetssätt med kunddriven tjänsteutveckling kan ge.

Innovation

Livsmedelsverket arbetar ständigt med att uppfylla det förvaltningspolitiska målet om att vara en innovativ myndighet. Innovation är ett viktigt verktyg för att nå våra mål och därmed bidra till Agenda 2030 och livsmedelsstrategin. Innovation handlar om att göra något nytt som skapar värde. Livsmedelsverket ser att det handlar om att tillsammans med dem det berör utforska var det finns störst behov av att förändra och nå ett bättre resultat.

Livsmedelsverket har använt insikterna om företagens behov som framkom under den s.k. förenklingsresan för livsmedelsindustrin tillsammans med Statens jordbruksverk och Tillväxtverket. Målet var att förstå hur myndigheterna tillsammans kan förenkla företagarnas vardag och bidra till utveckling, tillväxt och exportkraft. Förenklingsresan ligger till grund för mycket av Livsmedelsverkets företagsarbete och satsningar för ökad likvärdighet i livsmedelskontrollen, se avsnitt Stöd till livsmedelsföretag och Underlätta för företagen genom likvärdig kontroll.

Ett behov som lyftes av företagen var att få en kanal in till myndigheterna. Under 2020 har Livsmedelsverket tillsammans med Tillväxtverket fokuserat på att ta fram en samtjänst till företag som vill starta vattenbruk. Genom samtjänsten får företagen ett sammanhållet digitalt stöd genom hela ansökningsprocessen.

Livsmedelsverket har sedan 2018 haft i uppdrag att modernisera och effektivisera köttkontrollen. Myndigheten har minskat kostnaderna för livsmedelskontrollen genom att bl.a. utveckla styrningen och uppföljningen samt förenkla och standardisera kontrollarbetet vid slakterierna. På uppdrag av Livsmedelsverket har Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) genomfört en vetenskaplig studie av köttkontroll på distans. Studien visade att tillförlitligheten vid distansbesiktning med mobiltelefon var lika god som vid besiktning på plats. Livsmedelsverkets avsikt är att involvera fler medlemsstater som kan göra flera studier och på så sätt driva på innovationen i EU. Livsmedelsverkets bedömning är att vi har påverkat innovationskapaciteten hos SLU och RISE i delprojekten om kontroll på distans samt delprojektet om bildiagnostik i kontrollen.

Ett annat exempel på att tillsammans med andra hitta nya lösningar på problem är det Vinnovafinansierade projektet "Ett nytt recept för skolmåltider" som Livsmedelsverket har samordnat. Livsmedelsverket har tillsammans med flera olika myndigheter och organisationer utforskat hur ett hållbart skolmåltidssystem skulle kunna se ut. Att påverka andra aktörers innovationskapacitet är en viktig del i projektet. Deltagarna i projektet har stärkts i sin innovationsförmåga genom utbildning om metoder och verktyg som tjänstedesign, systemdesign, innovationsledning och policylab. Målet är att framöver även stödja kommuner och andra aktörer i deras innovationsförmåga kring området.

Målen i livsmedelsstrategin förutsätter en digital utveckling. Livsmedelsverket har under 2020 inlett en förstudie tillsammans med RISE i syfte att med hjälp av AI effektivisera stödet för kundtjänst att svara på frågor i forumet "Fråga oss" (Livsmedelsverkets webbsida). Livsmedelsverket ser förstudien som viktig för den fortsatta AI-resan för livsmedelskedjan.

Livsmedelsverket använder verktyget Kundo och har en databas med över 22 000 frågor och svar som håller hög kvalitet och kan användas i modeller för machine learning. Under 2020 har projektgruppen analyserat data samt kundernas behov. I arbetet har företaget Kundo, Statens jordbruksverk och Konsumentverket medverkat. En första version av en demonstrator har redovisats av RISE.

Livsmedelsverket bedömer att AI-projektet på sikt kan skapa ett gemensamt, automatiserat verktyg för alla nationella, regionala och lokala myndigheter som har i uppdrag att stödja aktörer i livsmedelskedjan. Livsmedelsverket kommer via sitt kontaktnät med kommuner, länsstyrelser och myndigheter att kunna inspirera, dela erfarenheter och hitta framtida samverkansområden. Livsmedelsverket har genom projektet hittills lärt sig att det handlar om att fokusera på behovsbilden i första hand, därefter på tekniska lösningar. Vi har också lärt oss att förstudien till stor del handlar om lärande i den egna organisationen, där utbytet av erfarenheter från andra myndigheter är centralt.

Internt på Livsmedelsverket har begreppet innovation lyfts mer under året på bl.a. verksamhetsplaneringsdagar, på ledningsgruppens planeringsdagar och på intranätet. Myndighetens strategiska inriktning för 2021 har en ny del om att stärka vår innovationsförmåga och Livsmedelsverket har deltagit i Vinnova-nätverket Innovativ statsförvaltning. Att vara innovativa är inte nytt men tidigare har begreppet mod använts mer, i bemärkelsen att våga testa nya saker. I Livsmedelsverkets varumärkesplattform är t.ex. det önskade läget att vi ska våga bygga allianser och vara modiga.

Hållbarhet

Hållbarhet brukar definieras utifrån de tre komponenterna ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet som, då de samspelar, förväntas leda till hållbar utveckling. I det här avsnittet redogörs för Livsmedelsverkets hållbarhetsarbete, vilket omfattar arbete med att använda Agenda 2030 som verktyg i omställningen till en hållbar utveckling, miljö kvalitetsmålen, antibiotikaresistens, jämställdhetsintegrering, politiken för global utveckling och livsmedelsstrategin.

Agenda 2030

År 2015 antog FN:s medlemsländer Agenda 2030, en universell agenda som innehåller 17 globala mål för hållbar utveckling. I Agenda 2030 ingår de tre dimensionerna av hållbar utveckling. I juni 2018 fastställdes regeringens handlingsplan för genomförandet av Agenda 2030. Enligt handlingsplanen ska Sverige vara ledande i genomförandet av Agenda 2030.

Hållbarhet genomsyrar Livsmedelsverkets mål. Myndigheten har bl.a. mål för en hållbar livsmedelskonsumtion, hållbart företagande samt hållbart medarbetar- och ledarskap. Hållbarhet är integrerat i verksamhetsplaneringen och uppföljningen.

En hållbar livsmedelsproduktion och konsumtion är avgörande för att nå Agenda 2030. Våra matvanor en av de största orsakerna till ohälsa och för tidig död. Skillnader i matvanor mellan socioekonomiska grupper och mellan kvinnor och män bidrar till olikheter i hälsa. Livsmedelsverket fokuserar därför på att de som äter sämst ska äta bättre. Livsmedelsverkets viktigaste bidrag är att ha och sprida vetenskapligt baserad kunskap om vad som är hållbart att äta, hur livsmedelskonsumtionen ser ut i olika befolkningsgrupper och vad maten innehåller.

Under 2020 har Livsmedelsverket bl.a. tagit fram förslag till mål och indikatorer för en hållbar livsmedelskonsumtion inom ramen för Statens jordbruksverks regeringsuppdrag om hållbara livsmedelsystem. Resultatet kommer att lyftas in i det syntesarbete som Livsmedelsverket ska driva 2021 inom Miljömålsrådet. I det Vinnovafinansierade projektet ”Ett nytt recept för skolmåltider” utforskade en grupp myndigheter och andra aktörer hur ett hållbart skolmåltidssystem kan se ut. Läs mer om projekten i kapitlet Verka för hållbara matvanor.

Livsmedelsverket har som mål att företagen i högre grad ska uppleva att Livsmedelsverket förstår deras situation och underlättar för dem att tolka och följa lagar och regler. Sedan 2019 har myndigheten drivit ett företagsprojekt, som syftar till att utveckla dialogen med livsmedelsföretagen. Genom arbetet inom ramen för målet bidrar Livsmedelsverket till en konkurrenskraftig livsmedelskedja och ekonomisk tillväxt.

Livsmedelsverket arbete för säkra livsmedel och redlighet bidrar till att säkerställa tillgången till tillräckligt med säker och näringsrik mat, säkert dricksvatten, förtroende för livsmedlen och en hållbar konsumtion och produktion. Livsmedelsverket bidrar till den ekologiska dimensionen av hållbarhet främst genom arbetet inom ramen för miljömålen (se nästa avsnitt).

Se hur Livsmedelsverkets regeringsuppdrag bidrar till Agenda 2030 i tabell 31.

Livsmedelsverket interna Agenda 2030-arbete har under året haft ett särskilt fokus på den egna miljöpåverkan, konsekvensanalyser utifrån ett hållbarhetsperspektiv i underlag, den statliga värdegrunden och minskat matsvinn.

Livsmedelsverkets införde en ny rutin för regeringsuppdrag i slutet av 2019 där det ingår att arbetsgruppen ska analysera vilken koppling uppdraget har till Agenda 2030. Under 2020 testades en hållbarhetsövning där arbetsgruppen analyserade vilka sociala, miljömässiga och ekonomiska aspekter som uppdraget kan påverka. Gruppen beaktade också om åtgärder påverkar flera hållbarhetsaspekter. Exempelvis kan en åtgärd påverka hälsan positivt men kostnader negativt. Exempel på sociala aspekter som kan påverkas av Livsmedelsverkets insatser kan vara hälsa, mångfald, landsbygd och levnadsvanor. Ekonomiska aspekter kan vara konkurrensvillkor, effektivitet och kostnader. Miljömässiga aspekter kan vara biologisk mångfald, klimatpåverkan och utsläpp.

Den statliga värdegrunden är grunden för en effektiv, rättssäker och fungerande myndighet, och fortsätter att vara i fokus i introduktionsutbildningen för nyanställda. När det gäller Livsmedelsverkets egen miljöpåverkan rapporteras bl.a. resor och energianvändning i den årliga miljöledningsrapporten till regeringen. Antalet flygresor minskade under 2020 med 64 procent jämfört med 2019. Det beror till stor del på covid-19-pandemin. Men även innan pandemin minskade myndighetens flygande kraftigt. Från 2017 till 2019 minskade antalet flyg med 42 procent. Pappersförbrukningen har minskat med 66 procent sedan 2016. Det beror troligen på myndighetens hållbarhetsmål samt fokus på digitala arbetssätt inför flytten till aktivitetsbaserade lokaler.

Livsmedelverkets generaldirektör deltar tillsammans med ett 60-tal andra myndigheter i nätverket GD-forum och i den lilla GD-gruppen som fungerar som styrgrupp för forumet. Myndigheten deltar även i den operativa gruppen till GD-forum samt ett lokalt myndighetsnätverk i Uppsala. Nätverken syftar till att driva på utvecklingen genom erfarenhetsutbyte, lärande och ökad samverkan. Under 2020 anordnade myndighetsnätverket i Uppsala två webinarier där myndigheterna presenterade exempel på hur myndigheterna arbetar med Agenda 2030 och hållbarhetsfrågor.

Miljömässig hållbarhet

Livsmedel har en tydlig koppling till flera av miljökvalitetsmålen och FN:s mål för hållbar utveckling. Livsmedelsverket har i uppdrag att verka för att nå generationsmålet och miljökvalitetsmålen samt föreslå åtgärder för att utveckla miljöarbetet. Verket har även i uppdrag att bistå Miljömålsrådet i arbetet med att identifiera samarbeten och åtgärder inom myndighetens verksamhetsområde.

Livsmedelsverket kan påverka hur livsmedel produceras, förvaras och distribueras genom regler, vägledning och kontroll, samt underlätta för konsumenter att konsumera mer miljömässigt hållbart genom information. Verksamheten bidrar framförallt till målen: Begränsad klimatpåverkan, Giffri miljö, Ingen övergödning, God bebyggd miljö, Levande sjöar och vattendrag, Grundvatten av god kvalitet, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ett rikt odlingslandskap och Ett rikt växt- och djurliv.

Miljömålsrådets arbete med hållbara livsmedelssystem

Miljömålsrådet är inrättat av regeringen och består av chefer för 18 myndigheter, däribland Livsmedelsverket. Miljömålsrådet har identifierat och prioriterat sju strategiska programområden där rådet stärker samarbetet för att öka takten och effektiviteten i miljöarbetet 2020-2022.

Livsmedelsverket är ansvarig för programområdet ”Syntesarbete om ett hållbart livsmedelssystem”. Det syftar till ökad samsyn om vad som kännetecknar en hållbar produktion och konsumtion av livsmedel i Sverige och de viktigaste förändringarna för att nå dit.

Statens jordbruksverk har under året haft ett regeringsuppdrag om hållbara livsmedelssystem som omfattar att definiera begreppet, sammanfatta pågående arbete och beskriva behov. Livsmedelsverket

har under 2020 tagit fram underlag och förslag till mål och indikatorer för en hållbar livsmedelskonsumtion där miljö, hälsa, social och ekonomisk hållbarhet ingår. Arbetet har skett i dialog med berörda myndigheter i Miljömålsrådet och andra aktörer. Programområdet ”Syntesarbete om ett hållbart livsmedelssystem” tar sin utgångspunkt i dessa båda projekt och startar 2021.

Livsmedelsverket deltar även i två programområden som påbörjats 2020 och som drivs av andra myndigheter. Programområdet ”Styrmedel för hållbar konsumtion” ser över hur staten, regionerna och kommunerna kan använda styrmedel för att minska konsumtionens miljöpåverkan bl.a. på livsmedelsområdet. Programområdet ”Staten går före” syftar till att underlätta för nya eller förbättrade arbetssätt och tekniska lösningar inom exempelvis resor, möten, kontorsverksamhet och upphandling.

Tabell 25: Insatser som bidrar till att nå miljökvalitetsmålen

Miljömål	Projekt	Tidplan/Läsanvisning
Giftfri miljö	Metodutveckling av kemiska analyser – bekämpningsmedel, veterinärmedicinska preparat och kontaminanter.	Årlig insats.
Giftfri miljö	Undersökningar av tungmetaller i livsmedel	Pågår.
Giftfri miljö	Nationell strategi för att minska exponeringen av kadmium	Avslutat.
Giftfri miljö	Exponering för kemiska föroreningar hos ungdomar i Sverige (”Riksmaten ungdom 2016-17”)	Pågår. <i>Läs mer</i> Verka för hållbara matvanor, sid 62.
Giftfri miljö, Begränsad klimatpåverkan	Nationell matvaneundersökning och biomonitorering (”Riksmaten småbarn”).	Pågår. <i>Läs mer</i> Verka för hållbara matvanor, sid 62.
Giftfri miljö	Biomonitoreringsprojekt – Tidstrendsstudier (”POPOP”).	Årlig insats. <i>Läs mer</i> Verka för hållbara matvanor, sid 62 f.
Giftfri miljö	En tvärvetenskaplig sammanvägd riskvärdering för dricksvattnets hälsorisker hos foster och små barn i Sverige.	Pågår.
Giftfri miljö	Risk- och nyttovärdering av fullkorn	Pågår.
Giftfri miljö	Utveckling av metoder för att jämföra risker.	Pågår. <i>Läs mer</i> Övrig återrapporering, sid 69 f.
Giftfri miljö	Kunskapsuppbyggnad om mikroplast.	Avslutat.
Giftfri miljö och Begränsad klimatpåverkan	Hållbar livsmedelsproduktion och konsumtion (FORMAS).	Avslutat.
Begränsad klimatpåverkan	Hållbara skolmältider (”OPTIMAT”, FORMAS).	Pågår.
Flera mål	Policylab: Ett nytt recept för skolmältider	Pågår. <i>Läs mer</i> Verka för hållbara matvanor, sid 56.
Giftfri miljö	Kombinationseffekter av toxiska kemikalier och grundämnen bland barn/ungdomar (FORMAS).	Pågår.
Flera mål	Bistå nya Växtskyddsrådet	Pågår.
Giftfri miljö och Grundvatten av god kvalitet	Expertstöd för prövning av bekämpningsmedelsprodukter och utvärdering av aktiva substanser i bekämpningsmedel	Årlig insats.

Miljömål	Projekt	Tidplan/Läsanvisning
Giftfri miljö, Levande sjöar och vattendrag samt Grundvatten av god kvalitet	Nationell samverkan – åtgärder mot PFAS-spridningen i ytvatten, grundvatten och dricksvatten.	Årlig insats. <i>Läs mer</i> Övrig återrapporering, sid 70.
Flera mål	Främja hållbara måltider i vård, skola och omsorg.	Årlig insats. <i>Läs mer</i> Verka för hållbara matvanor sid 58.
Flera mål	Nordiska näringsrekommendationerna 2022	Pågår.
Flera mål	Mål och indikatorer för hållbar livsmedelskonsumtion	Pågår. <i>Läs mer</i> Övrig återrapporering, sid 67 f.
Flera mål	Kommunikation kring hållbara matvanor.	Löpande arbete. <i>Läs mer</i> Verka för hållbara matvanor sid 60; samt Övrig återrapporering, sid 77 f.
Flera mål	Kunskapsunderlag om miljöpåverkan av vegetabilier	Pågår.
Giftfri miljö	Revidera råd för dricksvatten från egen brunn.	Pågår.
Flera mål	Regeringsuppdrag Matsvinn.	Pågår. <i>Läs mer</i> Övrig återrapporering, sid 70 f.
Giftfri miljö och God bebyggd miljö	Bevakning av miljöaspekter i EU-förhandlingsarbete på livsmedelsområdet.	Årlig insats. <i>Läs mer</i> Utveckla regler, sid 15.
Flera mål	EU-riktlinjer om datummärkning och andra liknande åtgärder.	Pågår.
Giftfri miljö	Begränsa antibiotikaanvändningen	Avslutat. <i>Läs mer</i> Övrig återrapporering, sid 71.
Flera mål	Arbete med EU-kommissionens strategi från jord till bord (Farm to Fork – strategin)	Pågår. <i>Läs mer</i> Utveckla regler, sid 15.
Giftfri miljö och generationsmålet	Spårbarhet av fet Östersjöfisk.	Årlig insats. <i>Läs mer</i> Verka för hållbara matvanor sid 58.
God bebyggd miljö m.fl.	Livsmedelsverket minimerar matsvinn i samband med köttkontrollen.	Årlig insats.
Giftfri miljö	Genomföra och utveckla arbetet med provtagningsprogram.	Pågår. <i>Läs mer</i> Leda livsmedelskontrollen, sid 49 f.
Flera mål	Programområde - Syntesarbete om ett hållbart livsmedelssystem	Pågår. <i>Läs mer</i> Övrig återrapporering, sid 67 f.

Majoriteten av de åtgärder som har genomförts bidrar till miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö. Önskad effekt är att begränsa befolkningens exponering för hälsofarliga kemikalier från livsmedel och dricksvatten samt att livsmedel produceras, distribueras och konsumeras på ett hållbart sätt. Livsmedelsverket bidrar även till kunskapsuppbyggnad på området genom att delta i referensgrupper eller med underlag i forskningsprojekt. Nedan beskrivs några av årets avslutade projekt.

Säkra livsmedel - en giftfri vardag

Livsmedelsverket har under perioden 2014 - 2020 haft en anslagsförstärkning på 2 miljoner kronor per år som bidrag till arbetet med handlingsplanen för en giftfri vardag. Syftet har varit att öka kunskapen om risker med hälsofarliga ämnen i livsmedel och i förlängningen att bidra till utvecklingen av den EU-gemensamma lagstiftningen om säkra livsmedel. Sammantaget har den ökade vetenskapliga

kompetensen genom detta stöd varit väsentligt för att efterfrågade vetenskapliga underlag kunnat tas fram inför Livsmedelsverkets riskhanteringsbeslut. Giftfri vardag har möjliggjort nya aktiviteter samt vidareutveckling av kunskapsuppbyggande verksamhet. Nedan följer en översikt av de leveranser inom Giftfri vardag som bedöms ha haft störst effekt i att stärka Livsmedelsverkets arbete med handlingsplanen för en Giftfri vardag.

Exponeringsuppskattningar och riskvärdering

Anslagsförstärkningen bidrog till att sammanställningar kunde göras av Livsmedelsverkets data rörande metaller i livsmedel för att bättre kunna användas för riskvärderingar. Livsmedelsverket genomförde en kartläggning av oorganisk arsenik i ris. Exponeringsuppskattning och riskvärdering utifrån alla tillgängliga data på oorganisk arsenik gjordes inom Giftfri vardag och de kostråd som sedan togs fram vid Livsmedelsverket är direkt avhängiga denna riskvärdering. Exponeringsuppskattningar och riskvärdering inom Giftfri vardag har även omfattat metaller i barnmat och perfluorerade alkylsyror. I dessa fall har satsningen genom Giftfri vardag ökat den vetenskapliga kapaciteten och möjliggjort att efterfrågade vetenskapliga underlag funnits tillgängliga när riskhanteringsbeslut behövt fattas.

Främmande ämnen i livsmedel behöver bättre kunna prioriteras med avseende på risk. Livsmedelsverket har utvecklat riskjämförande verktyg vilket resulterat i den så kallade "risktermometern" för kemiska ämnen. Detta verktyg har hjälpt livsmedelskontrollen i prioritering av risker och därmed till ett mer effektivt nyttjande av resurser. Framtagandet av risktermometern har resulterat i ett verktyg som gör det möjligt att med hjälp av visa hur stor risken med ett visst kemiskt ämne bedöms vara och därmed också motivera till att följa viktiga råd. Ett exempel är dioxin. För barn är utslaget för dioxin "Betydande risk". Livsmedelsverket har därför kostråd för bl.a. barn p.g.a. risken för dioxiner i mat. Under 2017-2020 har Livsmedelsverket och Finska Livsmedelsverket ett fortsatt utvecklingssamarbete om riskjämförande verktyg. Förutom Giftfri vardag så stöds det senare projektet även av medel från den Europeiska livsmedelssäkerhetsmyndigheten.

Nätverk och samarbeten

Livsmedelsverkets engagemang inom det nationella nätverket om högfluorerade ämnen (bl.a. PFAS), som drivs tillsammans med Kemikalieinspektionen och Naturvårdsverket, finansieras genom Giftfri vardag. PFAS misstänks öka risken för negativa hälsoeffekter. Det är därför viktigt att få i sig så lite som möjligt av dessa ämnen. Nätverket engagerar myndigheter, forskare, kommuner, länsstyrelser och dricksvattenproducenter. Fokus har de senaste åren legat på Efsas nya riskvärdering för fyra PFAS-ämnen och på uppdateringen av EU:s dricksvattendirektiv och begränsningsförslag för PFAS-ämnen inom EU. Ett samarbete med University of Ottawa i Kanada har inletts i fråga om exponeringsuppskattningar och riskvärdering. Ett samarbete har också utvecklats med Stockholms universitet om kombinationseffekter.

Arbetet inom Giftfri vardag har på ett betydande sätt stärkt kunskap och kompetens inom området och lett till att vetenskapligt väl underbyggda hanteringsbeslut som skydd för konsumenter har kunnat fattas.

Åtgärder för minskat matsvinn

Under 2020 fortsätter Livsmedelsverket, i samarbete med Statens Jordbruksverk och Naturvårdsverket, att arbeta med åtgärder i handlingsplanen "Fler gör mer" för minskat matsvinn. I slutet av februari lämnades slutrapporten in för regeringsuppdraget för minskat matsvinn 2017-2019.

Livsmedelsverket har inom ramen för regeringsuppdraget delfinansierat det branschensamarbete som inleddes i mars, "Samarbete för minskat matsvinn". Branschens samarbete är en viktig förutsättning

för att kunna halvera matsvinnet och något som Livsmedelsverket under flera drivit. Samarbetet leds av Svenska miljöinstitutet. Livsmedelsverket och Statens jordbruksverk medverkar i styrgruppen och uppdragets samtliga myndigheter tar del i olika arbetsgrupper.

Livsmedelsverket har i linje med en av handlingsplanens nyckelfrågor fortsatt att utveckla konsumentkommunikationen under året. Ett exempel på detta är internationella matsvinnsdagen som nyligen antogs av FN. Det innebär en återkommande nationell möjlighet att uppmärksamma minskat matsvinn och inföll för första gången den 29 september 2020. I samband med detta tog Livsmedelsverket fram informationskampanjen "Svinniskt" som riktar sig till konsumenter och förmedlade budskap från FAO och EU. Webbtestet svinnichtscoachens togs fram i samband med denna kampanj. Myndigheten har haft återkommande dialog med bransch och offentlig verksamhet för att ta del av synpunkter liksom möjlighet till bredare spridning. Effekten blev också nya arenor för utbyte och ett stärkt samarbete.

Arbetet fortsatte också inom offentliga måltider. Den första nationella kartläggningen av matsvinn inom offentliga måltider publicerades och kommunicerades, en viktig utgångspunkt för målet i Agenda 2030. Kartläggningens resultat delades även med EU:s matsvinnplattform genom en föreläsning. Under 2020 lanserades en handbok för minskat matsvinn med konkreta åtgärder för medarbetarna inom landets offentliga kök.

För att underlätta för olika målgrupper att hitta relevant information Livsmedelsverkets webbplats har matsvinnsinformationen tydligare delats upp i en konsumentdel och en företagsdel. EU:s resurs-hierarki för livsmedel har översatts till svenska och lagts ut på webben. Enligt resurshierarkin ska livsmedelsöverskott i första hand förebyggas tidigt i livsmedelskedjan. Ett andrahandsalternativ är att skänka bort mat (matdonation), vilket det nya avfallsdirektivet uppmuntrar till. En webbsida har skapats om vad som gäller vid matdonationer.

Insatser för att bekämpa antibiotikaresistens

I Livsmedelsverkets uppdrag att arbeta för säkra livsmedel ingår att motverka spridning av antibiotikaresistenta bakterier genom mat och vatten. Livsmedelsverket har en aktiv roll i det nationella och internationella arbetet mot antibiotikaresistens och bidrar på olika sätt med kompetens och erfarenhet utifrån vårt perspektiv inom livsmedelsområdet.

Livsmedelsverket deltar i den nationella samverkansfunktionen mot antibiotikaresistens som under året har besvarat enkäten från WHO, FAO och OIE om implementering av den globala handlingsplanen mot antibiotikaresistens, samt summerat de aktiviteter som genomförts 2017-2020, enligt regeringsuppdraget om tvärsektoriell samverkan.

Livsmedelsverket deltar i arbetet inom Codex Alimentarius med att revidera och ta fram vägledningar om antibiotikaanvändning till djur och grödor respektive integrerad övervakning av antibiotikaresistens. Syftet är att minska uppkomst och spridning av antibiotikaresistens globalt. Livsmedelsverket har också representerat Sverige i EU-kommissionens arbete med att revidera EU-lagstiftningen om resistensövervakning av djur och livsmedel. En harmoniserad övervakning som är jämförbar inom EU behövs för att öka kunskapen om resistensläget, se trender och tidigt upptäcka nya faror. Det gör också att effekten av arbetet mot antibiotikaresistens lättare kan följas upp.

Livsmedelsverket har bidragit som medförfattare till en värdering av antibiotikaresistens i avloppsreningsprocesser från den norska Vetenskapskommittén för Mattrygghet. Ett projekt har genomförts tillsammans med Folkhälsomyndigheten för att undersöka antibiotikaresistens hos campylobacter från kycklingkött i butiksledet. Nästa steg är att jämföra de resultaten mot antibiotikaresistens som påvisas hos campylobacter från patienter i Sverige. Projektet kommer att generera ny kunskap inom området,

samt stärka kompetensen gällande tillämpning av helgenomsekvensering och bioinformatik för antibiotikaresistensbestämning.

Livsmedelsverket har gett inspel på nationell indikator om antibiotikaanvändning till djur för uppföljning av delmålen i Agenda 2030 liksom på EU-kommissionens Farm to fork-strategi om vad den innebär för Sverige och i stort med avseende på antibiotikaresistens. Budskapet i inspelen var att tydliggöra antibiotikaresistens som en viktig hållbarhetsfråga; för att bidra till en hållbar livsmedelskonsumtion behövs åtgärder som minskar både antibiotikaanvändningen och spridningen av resistenta bakterier i livsmedelskedjan. Livsmedelsverket har också gett synpunkter om antibiotika och antibiotikaresistens på Upphandlingsmyndighetens hållbarhetskriterier för lammkött respektive mjölk och mejeriprodukter vid offentlig upphandling av livsmedel.

Jämställdhetsintegrering

Jämställdhet är ett av målen i Agenda 2030. Regeringens övergripande jämställdhetspolitiska mål är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Livsmedelsverket har i uppdrag att integrera ett jämställdhetsperspektiv i verksamheten och i allt beslutsfattande, i syfte att bidra till att nå regeringens mål.

Livsmedelsverket fokuserar på det jämställdhetspolitiska delmålet Jämställd hälsa. Delmålet innebär att kvinnor och män, respektive flickor och pojkar, ska ha samma förutsättningar för en god hälsa samt erbjudas vård och omsorg på lika villkor. En god folkhälsa handlar inte endast om att hälsan ska vara så god som möjligt. Den bör också vara så jämställt fördelad som möjligt. Livsmedelsverket strävar efter att jämställdhetsaspekten ska vara integrerad i alla vetenskapliga beslutsunderlag.

När Livsmedelsverket samlar in uppgifter om livsmedelskonsumtion och matvanor i olika grupper redovisas statistik uppdelat på kön. Den senaste Riksmaten ungdomsundersökningen har exempelvis visat att var tredje ung flicka riskerar järnbrist, vilket är viktig information för att kunna skapa förutsättningar för en jämställd hälsa. Nästkommande undersökning Riksmaten småbarn ska samla representativa uppgifter om småbarns livsmedelskonsumtion och matvanor, och statistik kommer att redovisas uppdelat på kön. För att kunna bearbeta insamlade data på livsmedelskonsumtion så behövs även kringinformation som t.ex. deltagarnas kön, ålder, socioekonomiska faktorer, längd och vikt samlas in.

Politiken för global utveckling

Livsmedelsverket bidrar till genomförandet av Sveriges politik för global utveckling, dels genom att integrera Agenda 2030 i verksamheten, dels genom att dela med sig av sakkunskap och erfarenhet via tjänsteexport.

Livsmedelsverket deltar i det Sida-finansierade utvecklingsprogrammet om friskare djur och säkrare livsmedel tillsammans med Statens jordbruksverk, Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) och Sveriges Lantbruksuniversitet. Utvecklingsprogrammet riktar sig till sex afrikanska länder (Burundi, Kenya, Rwanda, Tanzania, Zambia och Uganda) och handlar om förbättringsprojekt inom områdena djurhälsa, livsmedelssäkerhet och ökad livsmedelsproduktion samt ansvarsfull användning av antibiotika för att minska resistensproblematiken. Syftet är att stärka samarbetet mellan de medverkande länderna och i ett långsiktigt perspektiv bidra till ökad hållbarhet och jämställdhet.

Med anledning av covid-19-pandemin har arbetsformerna för den tredje omgången av programmet ändrats och programmet har förlängts t.o.m. 2023.

En konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja

Livsmedelsverket ska enligt återrapporteringskrav i regleringsbrev för budgetåret 2020 redogöra för hur myndigheten har bidragit till att uppfylla det av riksdagen fastlagda målet landsbygd, livsmedel och areella näringar, dvs. att insatserna ska bidra till goda förutsättningar för arbete, tillväxt och välfärd i alla delar av landet. De gröna näringarna ska vara livskraftiga och bidra till klimatomställningen och att naturresurserna används hållbart.

Livsmedelsverket ska också redogöra för och bedöma hur myndighetens verksamhet har bidragit till att uppfylla de av riksdagen fastlagda målen för livsmedelsstrategin. Livsmedelsstrategin har ett övergripande mål som är en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala livsmedelsproduktionen ökar, samtidigt som relevanta nationella miljömål nås, i syfte att skapa tillväxt och sysselsättning och bidra till hållbar utveckling i hela landet. Därutöver har riksdag och regering beslutat om tre för livsmedelsstrategin strategiska områden: Regler och villkor, Konsument och marknad, och Kunskap och innovation.

De två återrapporteringskraven överlappar delvis varandra. Det gör också Livsmedelsverkets arbete för att bidra till uppfyllelsen av de olika målen. Återrapporteringen för såväl målen för utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel som för livsmedelsstrategin redovisas därför integrerat i det följande. Redovisningen sker med utgångspunkt i livsmedelsstrategins strategiska områden, vilka är tillämpliga för båda återrapporteringskraven när det gäller Livsmedelsverkets ansvarsområde.

Regler och villkor

Målet i livsmedelsstrategin för det strategiska området Regler och villkor är att utformningen av regler och villkor ska stödja målet om en konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja där produktionen ökar, t.ex. genom ändamålsenliga skatter och avgifter, regelförenklingar, administrativa lättnader för att stärka konkurrenskraften och lönsamheten.

Livsmedelsverket har enligt instruktionen i uppgift att underlätta och skapa goda förutsättningar för företagande i livsmedelssektorn. Företagen i livsmedelskedjan berörs av många regler och myndighetskontakter. Regler behövs för att skydda konsumenter, miljö och djur, men det är samtidigt viktigt att det inte skapas onödiga hinder för innovation och för att starta och driva företag. Regler och villkor måste därför vara utformade så att de skapar förutsättningar för konkurrenskraftig livsmedelsproduktion, vilket i sin tur bidrar till tillväxt och sysselsättning. Med den utgångspunkten arbetar Livsmedelsverket aktivt för att förenkla processen för efterlevnad av regler och för att utveckla dialogen med företag.

Inom ramen för satsningen Företagsprojektet har t.ex. Livsmedelsverket arbetat med olika insatser som syftar till att göra det lättare att starta och driva företag. Syftet med projektet är att skapa tillit mellan myndighet och livsmedelsföretagen så att det ska bli lättare för företagen att skapa en pålitlig, hållbar och ärlig produktion och försäljning av livsmedel. Livsmedelsverkets arbete för att underlätta för företagande, inklusive regelförenklingar, beskrivs närmare i avsnitten Stöd till livsmedelsföretag, Underlätta livsmedelsexport.

Livsmedelsverket bedriver också ett arbete inom livsmedelskontrollen för att öka likvärdigheten, utveckla bemötandefrågor och på andra sätt underlätta för företagen. Detta beskrivs under Leda och samordna livsmedelskontrollen.

Konsument och marknad

Målet för det strategiska området Konsument och marknad är att konsumenterna ska ha ett högt förtroende för livsmedlen och kunna göra medvetna och hållbara val, exempelvis av närproducerat och ekologiskt. Marknaden för livsmedel ska kännetecknas av en väl fungerande konkurrens. Den svenska livsmedelsexporten ska ges förutsättningar att öka för att möta efterfrågan på relevanta marknader.

Utgångspunkten för Livsmedelsverkets uppdrag och kärnverksamhet är att i konsumenternas intresse arbeta för säker mat och säkert dricksvatten, att ingen blir lurad och hållbara matvanor. En stor del av Livsmedelsverkets verksamhet harmoniserar därför med målbeskrivningen för det strategiska området Konsument och marknad och är en självklar del i vårt arbete. Detta sker bl.a. genom att Livsmedelsverket i olika kanaler ger konsumenter vetenskapligt grundad, oberoende information om mat och matvanor, vilket rustar medborgaren att göra just medvetna och hållbara val. Under 2020 har flera insatser genomförts inom ramen för varumärket Nyckelhålet i syfte att få fler konsumenter, näringsidkare och det offentliga köket att välja hälsosamma livsmedel. Detta har beskrivits i kapitlet Verka för hållbara matvanor. Livsmedelsverkets kommunikationsarbete redovisas även under avsnittet Kommunikation i detta kapitel. Genom Kompetenscentrum för måltider inom vård, skola och omsorg, verkar också Livsmedelsverket för att matgäster i vård, skola och omsorg ska känna matglädje och må bra av maten. Inom ramen för det arbetet tar Livsmedelsverket fram kunskapsstöd och riktlinjer, sammanställer och sprider goda exempel samt anordnar mötesplatser för den offentliga måltidsbranschen och dess beslutsfattare. Livsmedelsverket bedriver också ett arbete för att minska matsvinn. Detta beskrivs under Åtgärder för minskat matsvinn.

Insatser för att uppnå ett högt förtroende för livsmedel sker löpande genom livsmedelskontrollen, inte minst inom ramen för Livsmedelsverkets arbete för att stävja livsmedelsfusk. Som beskrivits i Leda och samordna livsmedelskontrollen utgör livsmedelskontrollen en oberoende kvalitetsstämpel för livsmedel som stärker förtroendet för mat producerad i Sverige och på så sätt skapar förutsättningar för en hållbar livsmedelsindustri. Livsmedelsverket har under året bedrivit flera insatser för att utveckla och stärka livsmedelskontrollen, bl.a. genom arbetet med god kontrollsed. Ett annat exempel är det omfattande arbetet inom ramen för regeringsuppdraget om att modernisera köttkontrollen, som syftar till att minska kostnaderna för den offentliga kontrollen och stärka kommunikationen med företagen. (Se vidare Utföra offentlig kontroll respektive Leda och samordna livsmedelskontrollen).

Livsmedelsverket arbetar med att leda och göra livsmedelskontrollen mer effektiv och likvärdig säkerställer inte bara kvaliteten och förtroendet för livsmedel utan bidrar även till målaspekterna om att livsmedelsmarknaden ska präglas av en väl fungerande konkurrens och att livsmedelsexporten ska ges förutsättningar att öka. När det gäller livsmedelsexporten har Livsmedelsverket genomfört ett antal insatser för att öppna och underhålla exportmarknader utanför EU i syfte att ge möjlighet till svenska livsmedelsföretag att utveckla sin verksamhet och nå fler marknader med sina produkter. Detta har tidigare beskrivits under Underlätta för export.

Kunskap och innovation

Målet för det strategiska området Kunskap och innovation ska vara att stödja kunskaps- och innovationssystemet för att bidra till ökad produktivitet och innovation i livsmedelskedjan samt hållbar produktion och konsumtion av livsmedel.

Livsmedelsverkets roll är att stå för vetenskapligt baserad kunskap om vad som är hållbart att äta ur hälso- och miljösynpunkt, hur livsmedelskonsumtionen ser ut i olika befolkningsgrupper, vad maten innehåller, vilka åtgärder som har effekt på konsumtionen och hur maten påverkar miljöbelastningen, framför allt ur ett svenskt perspektiv.

Som tidigare har redogjorts för under avsnittet Hur kan Livsmedelsverket bidra till hållbara matvanor? bedriver Livsmedelsverket ett målmedvetet arbete för att bidra till hållbar livsmedelskonsumtion. Här kan t.ex. den nationella livsmedelsdatabasen som innehåller drygt 2200 livsmedel och maträtter nämnas. Databasen används främst i myndighetens arbete med matvaneundersökningar men även företag i livsmedelsbranschen, aktörer inom hälso- och sjukvården och lärare och studenter inom utbildning och forskning använder den. Databasen bidrar därigenom både till att främja hållbar konsumtion av livsmedel och till innovation och produktutveckling av varor och tjänster inom livsmedelssektorn.

Ett annat exempel på Livsmedelsverkets bidrag till hållbar konsumtion är samverkansprojektet ”Ett nytt recept för skolmåltider” som har undersökt och analyserat hur ett socialt, miljömässigt och ekonomiskt hållbart skolmåltidssystem kan se ut. Projektet beskrivs närmare under avsnittet Ett nytt recept för skolmåltider.

En sammanhållen landsbygdspolitik

Enligt regleringsbrevet för budgetåret 2020 ska Livsmedelsverket redovisa hur myndigheten har bidragit till målen för en sammanhållen landsbygdspolitik. Det övergripande målet för en sammanhållen landsbygdspolitik är en livskraftig landsbygd med likvärdiga möjligheter till företagande, arbete, boende och välfärd som leder till en långsiktigt hållbar utveckling i hela landet.

Livsmedelsverkets övergripande arbete för hållbarhet har beskrivits tidigare i detta kapitel. När det gäller Livsmedelsverkets bidrag till målet om en livskraftig landsbygd med bl.a. likvärdiga möjligheter till företagande, arbete, boende och välfärd är det i synnerhet arbetet för att underlätta för livsmedelsföretag som utgör ett viktigt bidrag till målet (Se vidare avsnittet Stöd till livsmedelsföretag). Enligt bransch- och arbetsgivarorganisationen Livsmedelsföretagen utgör livsmedelsföretag Sveriges tredje största industrigren och är den geografiskt kanske mest spridda industribranschen. Livsmedelsföretagen är således viktiga aktörer för målsättningen om att hela landet ska leva.

Därutöver har Livsmedelsverket under året genomfört ytterligare ett antal insatser som stimulerar ett mångsidigt, konkurrenskraftigt och hållbart näringsliv i landsbygderna. Här kan nämnas Livsmedelsverkets arbete med digitalisering. Livsmedelsverket har gjort en satsning på digitalisering i kontrollkedjan genom att införa kontroll på distans inom köttkontrollen. Den digitala kontrollen innebär en mer tillgänglig och likvärdig kontroll till lägre kostnad. Ett annat exempel på insatser som utvecklar den digitala infrastrukturen i syfte att stötta företag i hela landet är Livsmedelsverkets särskilda webbplats Kontrollwiki, som erbjuder fördjupad information om livsmedelskontroll och bistår med tolkning av lagstiftningen på området. För företag finns också information att hämta på Livsmedelsverkets hemsida samt på webbplatsen verksamt.se.

En annan viktig del i arbetet för att hela landet ska leva är att staten och statens företrädare finns representerade, inte bara i storstäderna, utan även i landsbygderna. Livsmedelsverket bidrar till att säkerställa statens fysiska närvaro i landsbygderna genom livsmedelskontrollen. Som har beskrivits i kapitlet Utföra offentlig kontroll ombesörjer Livsmedelsverket kontroll av livsmedelsföretag på ett stort antal livsmedelsanläggningar, inklusive slakterier och vilthanteringsanläggningar. Kontrollen utförs över hela landet, vilket bidrar till såväl arbetstillfällen i Sveriges landsbygd.

Livsmedelsverket har i lärande syfte deltagit i flera nätverksträffar som samordnats av Tillväxtverket under året.

Kompetensförsörjning

Livsmedelsverkets har ett systematiskt arbetsmiljöarbete med ett särskilt fokus på att förbättra arbetsmiljön på de regionala avdelningarna samt verka för ett hållbart arbetsliv.

Tabell 26: Personalförändring

Personalförändring	2020	2019	2018
Antal rekryterade kvinnor	52	61	44
Antal rekryterade män	22	23	26
Antal rekryterade – totalt	74	85	70
Personalomsättning (procent)	7	8,4	6,9
Personalens genomsnittsålder (år)	47	48	47
Medeltalet anställda – kvinnor	405	401	392
Medeltalet anställda – män	236	250	244
Medeltalet anställda – totalt	641	651	636
Årsarbetskrafter – kvinnor	360	369	389
Årsarbetskrafter – män	224	240	248
Årsarbetskrafter – totalt	584	608	597

Livsmedelsverket har en fortsatt låg personalomsättning och den har minskat något från föregående år. Inför flytt till nya lokaler i januari 2021 fanns en farhåga att personalomsättningen skulle öka under 2020, men så har inte varit fallet. Många medarbetare på Livsmedelsverket arbetar stora delar av sitt arbetsliv hos oss, vilket den låga personalomsättningen visar. Detta bidrar självklart till åldersfördelningen på myndigheten över tid. Livsmedelsverket har inom regeringsuppdragen att anställa nyanlända och personer med funktionsnedsättning genomfört ett samarbete med Arbetsförmedlingen. Vi har inte tagit emot nya praktikanter 2020. En kombination av pandemi, distansarbete och förberedelser inför flytt till nytt huvudkontor i Uppsala har gjort det svårare för oss att erbjuda praktikplatser med goda förutsättningar i år.

Livsmedelsverket flyttade vid årsskiftet 2020/2021 till nya lokaler i Uppsala. Vi kommer att arbeta aktivitetsbaserat, ett arbetssätt som är nytt för våra medarbetare. I förberedande syfte har vi under 2020 erbjudit alla medarbetare att utbilda sig i medvetet arbetssätt. Utbildningen handlar om att göra medvetna val samt planera och strukturera sin arbetsdag för att minska stress och bli mer effektiv i vardagen. Ett strukturerat, medvetet arbetssätt ger goda förutsättningar för ett aktivitetsbaserat arbetssätt, men också ett hållbart medarbetarskap.

Livsmedelsverket har även utbildat myndighetens medarbetare att leda effektiva, engagerande digitala möten och webinarier. Syftet har även i det här fallet varit att förbereda våra medarbetare för ett aktivitetsbaserat, mer digitalt arbetssätt. Utbildningen har varit extra värdefull under detta år, som krävt ett ökat digitalt arbetssätt med anledning av covid-19-pandemin.

År 2020 har Livsmedelsverket utvecklat ett ledarskapsforum för avdelningschefer, med möjlighet att dela erfarenheter och utvecklas i rollen som ledare och chef. Forumet har under året bl.a. diskuterat och fördjupat sig inom områden som distansledarskap och svenska statsförvaltningen och den svenska modellen.

Via digitala seminarium har också alla Livsmedelsverkets chefer fått diskutera och reflektera kring ledarskap på distans och tillitsbaserat ledarskap. Dessa tillfällen har syftat till att skapa förutsättningar

för Livsmedelsverkets chefer att dela erfarenheter, få nya verktyg för och utveckla sitt distansledarskap.

Livsmedelsverket arbetar systematiskt med arbetsmiljön, vilket bl.a. innebär att det är obligatoriskt för nya chefer att gå en diplomerad utbildning i arbetsmiljö och rehabilitering som anordnas tillsammans med Företagshälsovården. Genom tidiga insatser i rehabiliteringsarbetet, med stöd från företagshälsovården, förebygger myndigheten att medarbetare går in i långa sjukskrivningar. Livsmedelsverket har en intern hälsofrämjande strategi där arbetsmiljöansvariga chefer, hälsoombud och skyddsombud tillsammans identifierar behov som främjar hälsa och välbefinnande.

Årsskiftet 2020/2021 lanserades ett nytt digitalt Informationssystem om arbetsmiljö, förkortat IA-systemet. Systemet är utvecklat för att förebygga och hantera avvikelser och stödja det systematiska arbetsmiljö- och förbättringsarbetet. Medarbetarna kan själva aktivt medverka och driva arbetsmiljöutvecklingen framåt genom att rapportera tillbud och arbetsskador. Genom systemet kan chefen följa upp och åtgärda händelser som uppstår på arbetsplatsen och få en bra överblick över rapporterade händelser. Det går enkelt ta fram statistik som kan ligga till grund för beslut i arbetsmiljöfrågor.

Tabell 27: Sjukfrånvaro i procent av sammanlagd arbetstid

Sjukfrånvaro i procent av sammanlagd arbetstid	2020	2019	2018
Kvinnor	4,3	4,0	5,0
Män	3,8	3,6	3,8
Totalt	4,1	3,8	4,5
Upp till 29 år	3,1	3,5	2,7
30–49 år	4,5	4,1	4,3
50 år eller äldre	3,8	3,6	5,0
Andelen långtidssjuka (>60 dagar) av Livsmedelsverkets sjukfrånvaro	34	35	48

Livsmedelsverkets sjukfrånvaro har ökat från föregående år. En anledning är att medarbetare har följt rekommendationerna om att stanna hemma vid förkylningssymtom, som en konsekvens av covid-19-pandemin. Andelen långtidssjuka fortsätter att minska. Vi har arbetat aktivt med tidiga insatser när en medarbetare är sjuk för att fånga upp att medarbetare inte blir långtidssjukskriven och det har gett gott resultat.

Kommunikation

Förtroendet för Livsmedelsverket fortsätter att öka. I Sifos senaste Anseendeindex (2020) ligger Livsmedelsverket på delad fjortonde plats bland myndigheter och Livsmedelsverkets index har ökat ytterligare till 50, vilket anses som högt. På sju år har Livsmedelsverkets index ökat från 34 till 50.

De olika målgruppernas förtroende är avgörande för att Livsmedelsverket ska lyckas med sin verksamhet.

Troligtvis bidrar Livsmedelsverkets synlighet i media till det höga förtroendet. Mat och dricksvatten ur alla aspekter engagerar, vilket också leder till stort intresse från media. Livsmedelsverket hanterar runt tusen frågor från journalister årligen. Under året har vi dock sett en påtaglig medieskugga p.g.a. covid-19-pandemin, vilket gjort att det varit svårare att nå ut med nyheter och budskap om andra frågor de som berört pandemin.

Webbplatsen är navet för Livsmedelsverkets kommunikation med alla sina målgrupper och antalet besök fortsätter att öka. Under 2020 hade webbplatsen 11 miljoner besök, vilket är en ökning med 2,3 miljoner besök jämfört med föregående år. Att besöken stadigt ökar har flera orsaker, men en bidragande orsak just i år tycks vara covid-19-pandemin som medfört att vissa sidor varit särskilt besökta, t.ex. om den om D-vitamin där besöken flerdubblats. Den löpande utvärderingen av webbplatsen visar också att konsumenter står för en ökande andel av besöken, troligen också en effekt av pandemin.

Livsmedelsverket använder också flera sociala medier och antalet som följer Livsmedelsverket ökar. Genom att använda flera olika kanaler parallellt ökar möjligheterna att sprida verkets vetenskapligt grundade kunskap.

Under året har Livsmedelsverket särskilt arbetat för att förbättra kommunikationen till livsmedelsföretag genom att både fortsätta det interna förändringsarbetet med ökad förståelse för och ett ändrat förhållningssätt till företag och genom att förbättra informationen till företag på framförallt webbplatsen, men också genom olika former av möten och dialoger.

Inom ramen för arbetet med civilt försvar pågår ett aktivt arbete för att stärka förmågan att kommunicera vid kris på ett robust och målgruppsanpassat sätt, samt öka förmågan att upptäcka och bemöta desinformation och informationspåverkan.

Tabell 28: Besök, följare, prenumeranter och journalistfrågor

Antal	2020	2019	2018
Besök på Livsmedelsverkets webbplats per dag	30 100	23 800	22 700
Följare Facebook Livsmedelsverket	16 300	13 200	11 500
Följare Instagram Livsmedelsverket*	7 800	3 700	-
Följare Twitter Livsmedelsverket	5 200	5 000	4 500
Prenumeranter på Livsmedelsverkets pressmeddelanden	13 200	12 500	11 600
Frågor från journalister	850	1 000	1 100

* Siffror saknas för 2018 och bakåt.

Publikationer

Resultaten av Livsmedelsverkets undersökningar publiceras i internationella vetenskapliga tidskrifter. Myndigheten har även en egen utgivning, Livsmedelsverkets rapportserie.

Tabell 29: Vetenskapliga publikationer

Antal/år	2020	2019	2018
Artiklar i internationella vetenskapliga tidskrifter	35	33	29
Artiklar i EFSA Journal	24	16	15
Livsmedelsverkets rapportserie	31	35	25

Källa: Författarna, litteraturlösningsdatabaserna PubMed (U.S. National Institutes of Health's National Library of Medicine), FSTA (Food Science and Technology Abstracts) och EFSA Journal by John Wiley & Sons.

Under 2020 har Livsmedelsverket publicerat artiklar i internationella vetenskapliga tidskrifter såsom *Critical Reviews in Food Science and Nutrition*, *International Journal of Food Microbiology*, *Food Chemistry*, *Acta paediatrica* och i *EFSA Journal* (Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhets vetenskapliga tidskrift). Artiklarna har berört kemiska analyser, mikrobiologi, toxikologi, biomonitering, nutrition, dricksvatten samt resultat från Riksmaten Ungdom.

I Livsmedelsverkets rapportserie har det publicerats riskhanterings- och riskvärderingsrapporter bl.a. om risker och nyttor med probiotiska mikroorganismer under graviditet och amning och kunskapsöversikter om bl.a. Cyanogena glykosider i livsmedel.

Under året har det även publicerats två samarbetsrapporter: *Contaminants in blood and urine from adolescents in Sweden. Results from the national dietary survey Riksmaten Adolescents 2016–17* i samarbete med Naturvårdsverket. I rapporten sammanfattas biomonitoreringen av kemiska föroreningar i blod och urin från deltagarna i matvaneundersökningen *Riksmaten ungdom 2016-17*. Data från matvaneundersökningar utgör en viktig vetenskaplig grund för Livsmedelsverkets risk- och nyttovärderingar.

Samarbetsrapporten *Handbok för utredning av utbrott* har tagits fram i samarbete med Folkhälso-myndigheten, Smittskyddsläkarföreningen, Sveriges Kommuner och Regioner, Försvarsinspektören, Statens jordbruksverk, Länsstyrelserna och Statens veterinärmedicinska anstalt. Handboken riktar sig till alla som är involverade i att utreda utbrott av livsmedels- eller dricksvattenburen smitta och i den ges råd och kunskap som kan bidra till att mer effektivt stoppa smittspridning och bidra till säkrare livsmedelshantering. Handboken kan också bidra till att utredningar av matförgiftningar sker på ett mer likartat sätt i hela landet.

Återrapporteringskrav och regeringsuppdrag

Varje år får Livsmedelsverket i uppdrag av regeringen att utreda olika frågor. Nedan visas en lista över årets uppdrag och återrapporteringskrav i regleringsbrevet samt hänvisning till var i årsredovisningen de beskrivs närmare.

Tabell 30: Återrapporteringskrav enligt regleringsbrev 2020

Återrapportering	Läs om i kapitel
Redogöra för hur myndighetens verksamhet har bidragit till att, inom ramen för sitt ansvarsområde, uppfylla det av riksdagen fastlagda målet för utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.	Övrig återrapportering sid 73 ff.
Redogöra för och bedöma hur myndighetens verksamhet har bidragit till att, inom sitt ansvarsområde, uppfylla de av riksdagen fastlagda målen för livsmedelsstrategin. Rapporteringen ska baseras på indikatorer eller andra bedömningsgrunder.	Övrig återrapportering sid 73 ff.
Redovisa myndighetens arbete för att uppfylla det förvaltningspolitiska målet att vara en innovativ myndighet. Med innovativ förvaltning avses här innovation i den egna myndigheten, myndighetens påverkan på andra aktörers innovationskapacitet och innovation i beställarrollen. Särskilt fokus ska sättas på innovativa metoder som stödjer genomförandet av livsmedelsstrategin. Livsmedelsverket ska även redogöra för vilka aktörer myndigheten samarbetar med i sitt innovationsarbete.	Övrig återrapportering sid 64 f.

Återrapportering	Läs om i kapitel
Redovisa myndighetens arbete för att det ska bli enklare att starta och driva företag. Särskilt fokus ska vara på åtgärder som underlättar för företagen att göra rätt, men också på att åstadkomma en totalt sett minskad administrativ börda för företagen i linje med livsmedelsstrategins mål. Myndigheten ska även ha företagsperspektivet i fokus när regler utformas och tillämpas. I redovisningen ska åtgärder som underlättar för företagen att göra rätt, smartare regelverk och hur myndigheten arbetar med service, effektivitet och bemötande redovisas. I redovisningen ska Livsmedelsverket även redogöra för vilken samverkan med andra myndigheter och berörda aktörer som har genomförts.	Leda livsmedelskontrollen sid 39 ff.
Redovisa hur myndigheten bidragit till målen för en sammanhållen landsbygdpolitik. Utgångspunkt för rapporteringen är regeringens uppdrag åt Tillväxtverket inom ramen för regeringens proposition om en sammanhållen politik för Sveriges landsbygder (N2018/04123/HL).	Övrig åtterrapporering sid 75.
Redovisa hur myndigheten, i sin kärnverksamhet, arbetar med att använda Agenda 2030 som verktyg i omställningen till ett hållbart samhälle.	Övrig åtterrapporering sid 66.
Redovisa resultat av de åtgärder avseende jämställdhetsintegrering som vidtagits för att myndighetens verksamhet ska bidra till att uppnå målen för jämställdhetspolitiken.	Övrig åtterrapporering sid 72.
Redovisa hur myndigheten arbetar för att utveckla samråd och delaktighet i EU:s beslutsprocesser.	Leda livsmedelskontrollen sid 15 f.
Redovisa arbetet med att på företags begäran vid export utfärda intyg angående material och produkter avsedda att komma i kontakt med livsmedel.	Leda livsmedelskontrollen sid 44.
Redovisa hur myndighetens verksamhet har bidragit till att bekämpa antibiotikaresistens.	Verka för hållbara matvanor sid 71.
Redovisa myndighetens arbete som bedrivs inom ramen för uppdraget att genomföra Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/1148 av den 6 juli 2016 om åtgärder för en hög gemensam nivå på säkerhet i nätverks- och informationssystem i hela unionen (NIS-direktivet).	Leda livsmedelskontrollen sid 48.
Redovisa användningen av de medel om 10 000 000 kronor, som tillförts myndigheten för att förstärka totalförsvaret mot bakgrund av bl.a. den säkerhetspolitiska utvecklingen i närområdet.	Leda livsmedelskontrollen sid 45.

Tabell 31: Regeringsuppdrag

Mål	Regeringsuppdrag	Från	Rapportering/Läsanvisning
Mål 2, 6.	Preciserad inriktning för arbetet med civilt försvar.	Regleringsbrev 2020.	Årligen i samband med årsredovisningen.
Mål 2.	Kost vid höjd beredskap.	Regleringsbrev 2020.	Delrapport 26 februari 2021. Slutredovisas 1 december 2021. <i>Läs mer</i> Leda livsmedelskontrollen sid 46.
Mål 2.	Nationell samordning av dricksvattenfrågor.	Regleringsbrev 2020.	1 oktober 2020
Mål 8, 16.	Uppföljning av kommunal livsmedelskontroll.	Regleringsbrev 2020.	31 mars 2021
Mål 2.	Beredskapsplaner.	Regleringsbrev 2020.	1 mars 2021
Mål 16.	Utgiftsprognoser.	Regleringsbrev 2020.	10 februari, 4 maj, 27 juli och 23 oktober 2020.
Mål 8.	Underlätta för företagen genom likvärdig kontroll.	Regeringsbeslut under 2019.	Genomförs 2020. Redovisning 28 februari årligen 2021-2026. <i>Läs mer</i> Leda livsmedelskontrollen sid 26 f.
Mål 2.	Kontroll avseende tvåskaliga blötdjur.	Regeringsbeslut under 2019.	Genomförs 2020. Redovisning 28 februari årligen 2021-2026. <i>Läs mer</i> Leda livsmedelskontrollen sid 49.
Mål 12.	Minskat matsvinn.	Regeringsbeslut under 2019.	Genomförs 2020-2025. Redovisning 28 februari årligen 2021-2026. <i>Läs mer</i> Övrig åiterrapportering sid 70.
Mål 2, 3, 12, 13.	Offentliga måltider.	Regeringsbeslut under 2019.	Genomförs 2020-2025. Redovisning 28 februari årligen 2021-2026. <i>Läs mer</i> Verka för hållbara matvanor sid 58 ff.
Mål 3, 12.	Vidareutveckling av Nyckelhålet.	Regeringsbeslut under 2019.	Genomförs 2020-2025. Redovisning 28 februari årligen 2021-2026. <i>Läs mer</i> Verka för hållbara matvanor sid 58.
Mål 2, 8, 16.	Insatser mot livsmedelsfusk.	Regeringsbeslut under 2019.	Genomförs 2020-2025. Redovisning 28 februari årligen 2021-2026. <i>Läs mer</i> Leda livsmedelskontrollen sid 38.
Mål 8.	Utveckla arbetet med exportgodkännanden för svenska livsmedel och jordbruksvaror.	Regeringsbeslut under 2019.	Genomförs 2020-2025. Redovisning 28 februari årligen 2021-2026. <i>Läs mer</i> Leda livsmedelskontrollen sid 42 f.
Mål 8.	Finansiera verksamhet som syftar till att få svenska anläggningar godkända för export till tredje land.	Regeringsbeslut under 2019.	Genomförs 2020-2025. Redovisning 28 februari årligen 2021-2026.

Mål	Regeringsuppdrag	Från	Rapportering/Läsanvisning
Mål 8, 9.	Bidra till förenkling genom utveckling av verksamt.se.	Regeringsbeslut under 2019.	Genomförs 2020-2025. Redovisning 28 februari årligen 2021-2026. <i>Läs mer</i> Leda livsmedelskontrollen sid 41.
Mål 8.	Uppdrag att genomföra åtgärder i vildsvinspaketet inom ramen för livsmedelsstrategin.	Regeringsbeslut under 2020.	Genomförs 2020-2022. Redovisas 1 december 2020, 15 mars 2021 och 28 februari 2023.
Mål 6.	Uppdrag att utreda nationell laboratorieförmåga för dricksvattenanalyser vid kris och höjd beredskap	Regeringsbeslut under 2020.	1 juni 2021.
Mål 2.	Uppdrag att stärka förutsättningarna för en robust livsmedelsförsörjning vid kriser och höjd beredskap	Regeringsbeslut under 2020.	30 november 2020 och 31 mars 2021. <i>Läs mer</i> Leda livsmedelskontrollen sid 45.
Mål 3, 12.	Regeringsuppdrag att genomföra åtgärder för ett minskat saltintag och ett minskat intag av energitäta näringsfattiga livsmedel	Regeringsbeslut under 2020.	15 februari 2021, 2022 och 2023. Slutredovisning senast den 15 februari 2024.
Mål 8.	Uppdrag att fortsätta ta emot personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga för praktik 2021–2023	Regeringsbeslut under 2020.	1 april 2021, 1 april 2022, 1 april 2023 samt den 15 februari 2024 till Statskontoret.
Mål 8.	Uppdrag till statliga myndigheter att fortsätta ta emot nyanlända arbetssökande för praktik	Regeringsbeslut under 2020.	1 april 2021, 1 april 2022, 1 april 2023 samt den 15 februari 2024 till Statskontoret.
Mål 8.	Uppdrag att vidta ytterligare åtgärder för att öka andelen anställda som arbetar hemifrån	Regeringsbeslut under 2020.	Rapporteras den sista dagen varje månad mellan januari och juni 2021.
Mål 2, 6.	Preciserad inriktning för arbetet med civilt försvar.	Regleringsbrev 2019.	Årligen vid samma tidpunkt som årsredovisningen, antingen som en separat redovisning eller som del i årsredovisningen.
Mål 3, 12, 13, 14, 15.	Uppdrag att analysera hur myndigheten ska verka för att nå miljömålen.	Regeringsbeslut under 2015.	Årligen i samband med årsredovisningen. <i>Läs mer</i> Övrig återsrapportering sid 67.
Mål 8.	Uppdrag till statliga myndigheter att fortsätta ta emot personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga för praktik 2019 och 2020 m.m.	Regeringsbeslut under 2018.	1 april 2020 och 15 januari 2021.
Mål 8.	Uppdrag till statliga myndigheter att fortsätta ta emot nyanlända arbetssökande för praktik 2019 och 2020 m.m.	Regeringsbeslut under 2018.	1 april 2020 samt 15 januari 2021.

Mål	Regeringsuppdrag	Från	Rapportering/Läsanvisning
Mål 3, 12, 13, 14, 15.	Uppdrag att bistå miljömålsrådet.	Regeringsbeslut under 2018.	Årligen i samband med årsredovisningen. <i>Läs mer</i> Övrig återsrapportering sid 67.
Flera mål.	Uppdrag inom ramen för livsmedelsstrategin 1. Utveckling av de offentliga måltiderna 2. Medel för livsmedelskontroll av tvåskaliga blötdjur	Regeringsbeslut under 2017.	28 februari 2020. <i>Läs mer</i> Verka för hållbara matvanor sid 58 och Leda livsmedelskontrollen sid 49 f.
Mål 6.	Uppdrag om kunskapssammanställning om plast i dricksvatten.	Regleringsbrev 2018.	1 april 2020
Mål 2, 3, 12.	Uppdrag om efterlevnaden av kostråd riktade till särskilt känsliga grupper.	Regleringsbrev 2018.	28 februari 2020
Mål 8, 9, 16.	Uppdrag om modernisering av köttkontrollen.	Regleringsbrev 2018.	31 maj 2021 och 2022. <i>Läs mer</i> Utföra offentlig kontroll sid 19.
Mål 8, 16.	Uppdrag om effekter av utvecklingsarbetet i livsmedelskontrollen.	Regeringsbeslut under 2016.	31 maj 2020 och 31 december 2022.
Mål 2.	Uppdrag om giftfri miljö.	Regeringsbeslut under 2016.	1 mars 2021. <i>Läs mer</i> Övrig återsrapportering sid 69 f.
Mål 3, 12.	Uppdrag om nyckelhålmärkning.	Regeringsbeslut under 2017.	28 februari 2020
Mål 12.	Uppdrag om matsvinn.	Regeringsbeslut under 2017.	28 februari 2020. <i>Läs mer</i> Övrig återsrapportering sid 70.
Mål 8.	Uppdrag om kompetenshöjande åtgärder i livsmedelskontrollen.	Regeringsbeslut under 2017.	28 februari 2020
Mål 8.	Uppdrag om samverkansforum för marknadstillträdesfrågor.	Regeringsbeslut under 2017.	28 februari 2020
Mål 8, 9.	Uppdrag att tillsammans med Statens jordbruksverk och Tillväxtverket utveckla digitala tjänster som bidrar till förenklad information, guidning och service för företag i livsmedelskedjan.	Regeringsbeslut under 2017.	28 februari 2020
Mål 3.	Uppdrag om mat och måltider som fallprevention.	Regeringsbeslut under 2018.	31 mars 2021
Mål 16.	Uppdrag att ta fram underlag för en svensk anmälan till kommissionen om ursprungsinformation för kött på restaurang och i storhushåll.	Regeringsbeslut under 2019.	30 juni 2021
Mål 2, 6.	Uppdrag till bevakningsansvariga myndigheter att inkomma med underlag för den fortsatta inriktningen av det civila försvaret.	Regeringsbeslut under 2019.	2 mars 2020
Mål 6.	Uppdrag att utreda och genomföra nytt avgiftssystem för den offentliga kontrollen	Regeringsbeslut under 2019.	1 januari 2022. Uppdraget ska slutredovisas i årsredovisningen

Mål	Regeringsuppdrag	Från	Rapportering/Läsanvisning
	på slakterier och vilthanteringsanläggningar.		för 2021. <i>Läs mer</i> Utföra offentlig kontroll sid 20.
Mål 16.	Uppdrag att analysera behovet av lag- eller förordningsändringar med anledning av EU:s anslutning till Geneveakten inom Lissabonöverenskommelsen om ursprungsbeteckningar och geografiska beteckningar.	Regeringsbeslut under 2019.	14 februari 2020

Uppdragsverksamhet

Livsmedelsverket utför laborativa undersökningar på uppdrag av enskilda och myndigheter.

Kompetensprovningar

Laboratorier med ackrediterade analyser måste bevisa sin kompetens genom att delta i kompetensprovningar. Livsmedelsverket har sedan 1981 byggt upp en omfattande ackrediterad verksamhet med mikrobiologiska kompetensprovningar till stöd för kvalitetssäkring. Myndigheten skickar egenproducerat testmaterial för dricksvattens- och livsmedelsanalyser till de laboratorier som deltar i provningsomgångarna och laboratorierna analyserar och återrapporterar resultat för utvärdering av Livsmedelsverket.

Kompetensprovningarna annonseras i en internationell databas (EPTIS) och i branschtidskriften Food Hygiene. Drygt en fjärdedel av kompetensprovningens verksamheten gäller svenska laboratorier och räknas som uppdragsverksamhet. Resten av verksamheten gäller utländska laboratorier och räknas som tjänsteexport.

Under 2019 har Livsmedelsverket tillhandahållit testmaterial som det nationella standardiseringsorganet i Botswana har använt för att genomföra kompetensprovningar. Livsmedelsverket tillverkar även sedan 2012 testmaterial med *Campylobacter*, som bl.a. används för organiserande av kompetensprovningar av EU:s referenslaboratorium.

Tabell 32: Deltagande laboratorier i mikrobiologiska kompetensprovningar

Antal/år	2020	2019	2018
Laboratorier inom EU och EFTA	600	616	632
Laboratorier utanför EU och EFTA	72	78	81
Totalt antal laboratorier	672	694	713

Antalet deltagande laboratorier har sjunkit under det senaste decenniet. Detta beror främst på sammanslagningar av laboratorier, men även på att Livsmedelsverket inte längre skickar material till laboratorier som inte betalar för sitt deltagande i tid. Verksamheten med kompetensprovningar är betydelsefull eftersom de deltagande laboratorierna får möjlighet att visa sin analysförmåga för både ackrediteringsorgan och beställare av mikrobiologiska analyser.

Uppdragsverksamhet

Livsmedelsverket har under 2020 analyserat över 70 vattenprover för sjukdomsframkallande virus, bakterier och parasiter på uppdrag från dricksvattenproducenter och vattenkonsulter. Det är en stor ökning från tidigare år då endast en handfull filter per år analyserats på uppdrag av extern part. Analyserna är specialutvecklade för att kunna analysera stora vattenvolymer och utförs i Sverige endast av Livsmedelsverket. Resultaten hjälper dricksvattenproducenter och vattenkonsulter i arbetet med att säkerställa ett säkert dricksvatten.

Till uppdragsverksamheten hör utvärdering av aktiva substanser i växtskyddsmedel, för vilka Sverige är rapporterande medlemsstat i EU. Arbetet bedrivs på uppdrag av Kemikalieinspektionen inom ramen för ett mångårigt granskningsprogram inom EU. Under 2020 har Livsmedelsverket slutfört merparten av arbetet med utvärdering av sju mikroorganismer för användning i växtskyddsmedel, samt påbörjat

utvärderingen av tre kemiska ämnen med avseende på resthalter, analysmetoder och risker för konsumenter. På uppdrag av Kemikalieinspektionen har Livsmedelsverket också granskat runt 70 ansökningar om produktgodkännanden av växtskyddsmedel och biocidprodukter.

Mikrobiologiska kartläggningar

För att kunna värdera och hantera mikrobiologiska risker gällande olika livsmedel utför Livsmedelsverket projekt där sjukdomsframkallande mikroorganismer undersöks i olika typer av livsmedel. Färskt kycklingkött utgör en vanlig smittkälla för campylobacter och med anledning av det stora campylobacterutbrottet i Sverige 2016-2017 genomförde Livsmedelsverket en kartläggning under 2017 för att undersöka förekomsten av campylobacter på färskt kycklingkött från butik. Uppföljande kartläggningar på färskt kycklingkött har utförts under 2018 respektive 2019.

Under 2020 har Livsmedelsverket tillsammans med Folkhälsomyndigheten undersökt förekomsten av antibiotikaresistensgener hos de campylobacter som samlades in mellan 2018-2019. Analysen innebär att bakteriens arvs massa undersöks med hjälp av helgenomsekvensering och bioinformatisk analys. Metoden kompletterar den fenotypiska resistensbestämningen, vilken baseras på hur höga koncentrationer av antibiotika som bakterierna klarar av. Resultaten från undersökningen visade att cirka 80 procent av campylobacterisolaten från svenskt kycklingkött och drygt hälften av isolaten från utländskt kött saknade helt resistensgener förknippade med antibiotikagrupperna makrolider, fluorokinoloner och tetracykliner. Detta återspeglar troligen den generellt lägre användningen av antibiotika hos fjäderfä i Sverige jämfört med i andra länder inom EU.

Projektet har genererat ny kunskap om förekomsten av antibiotikaresistens hos campylobacter hittade på kycklingkött, samt höjt kompetensen gällande tillämpning och analys av helgenomsekvensering för antibiotikaresistensbestämning och samtidigt stärkt samarbetet mellan nationella myndigheter i Sverige.

Avgiftsområden

Tabell 33: Ekonomiskt resultat 2020 för Livsmedelsverkets avgiftsområden (tusen kronor)

Verksamhet ¹	Ack över- /underskott tom 2018	Över-/ underskott 2019	Budgeterade intäkter 2020 ²	Intäkter 2020	Budgeterade kostnader 2020	Kostnader 2020	Budgerat resultat 2020	Resultat 2020	Utgående ack över-/ underskott
Offentligrättslig verksamhet³									
Gränskontroll ⁴	-1 054	-583	11 339	11 039	10 889	12 763	450	-1 724	-3 361
Myndighetsärenden ⁵	1 817	-120	330	333	607	869	-277	-536	1 161
Kontroll av livsmedelsanläggningar ^{6 7}	13 351	-3 055	202 000	198 400	202 000	237 088 ⁸	0	-38 688	-28 392
Kontroll av rests substanser ^{9 10}	1 392	1 251	19 185	20 383	19 020	19 146	165	1 237	3 880
Kontroll av bekämpningsmedel ¹¹	3 233	-1 647	8 624	8 266	9 674	9 057	-1 050	-792	794
Kontroll av kontaminanter exklusive dioxiner ¹²	1 238	478	588	564	1 200	1 237	-612	-674	1 042
Dioxinkontroll ¹³	637	-87	1 017	1 078	1 417	911	-400	167	717
Summa	20 614	-3 763	243 083	240 063	244 807	281 072	-1 724	-41 008	-24 157
Uppdragsverksamhet	81	0	9 547	9 388	9 613	9 609	-66	-221	-140
Tjänsteexport ¹⁴	1 694	765	5 451	5 517	5 661	4 813	-210	704	3 163
Totalt avgiftsfinansierad verksamhet	22 389	-2 998	258 081	254 969	260 081	295 494	-2 000	-40 525	-21 134

¹ Livsmedelsverket ser över avgifterna vilket kommer medföra att avgifterna är i balans på några års sikt.

² Budget enligt regleringsbrev för 2020.

³ Intäkter hänförliga till respektive avgiftsområde inom offentligrättslig verksamhet och som inte är offentligrättsliga intäkter redovisas i tabellen som kostnadsreduktioner.

⁴ Avgifterna höjdes inför 2020 för att balansera resultatet dock har minskade sändningar 2020 jämfört 2019 beroende främst av Covid-19 medför ett ökat underskott. Avgiften ska ses över inför 2022.

⁵ Det ackumulerade överskottet beräknas minska under kommande år.

⁶ Kostnader som uppstår i anslutning till offentlig kontroll avseende slakterier och vilthanteringsanläggningar har kostnadsförts på anslag för nedsättning av slakteriavgifter, motsvarande 46 mkr. Stöd för minskning av slakteriavgifter inom avgiftsområdet har redovisats som en transferering på anslaget för nedsättning, motsvarande 52 miljoner kronor.

⁷ Från 1 januari 2020 har Livsmedelsverket infört ett temporärt avgiftssystem som är förenligt med EU:s nya kontrollförfordning. Ett långsiktigt avgiftssystem ska tillämpas från och med den 1 januari 2022.

⁸ Nedskrivningar av fordringar med avseende på överklagade avgifter samt kundförluster har medfört en kostnad inom avgiftsområdet om ca 51 miljoner kronor för avgiftsjusteringar för åren 2017-2019.

⁹ 1 miljon mer i intäkter än budgeterat p.g.a. högre slaktvolym och lägre analyskostnader. Livsmedelsverket räknar med att ta fram nya uppdaterade avgiftsbestämmelser.

¹⁰ Stöd för minskning av provtagningsavgifter inom avgiftsområdet har redovisats som en transferering på anslaget för nedsättning, motsvarande 6 miljoner kronor.

¹¹ Minskade intäkter från importerade varor och lägre provtagnings- och analyskostnader ger ett bättre resultat 2020 än budgeterat. Livsmedelsverket räknar med att ta fram nya uppdaterade avgiftsbestämmelser.

¹² Något lägre intäkter och ökade analyskostnader ger ett sämre resultat 2020 än budgeterat. Livsmedelsverket räknar med att ta fram nya uppdaterade avgiftsbestämmelser.

¹³ Minskade lönekostnader och lägre analyskostnader ger ett bättre resultat 2020 än budgeterat. Livsmedelsverket räknar med att ta fram nya uppdaterade avgiftsbestämmelser.

Tilläggsupplysningar till resultatredovisningen

Intäkts- och kostnadsredovisning

I resultatredovisningens ekonomiska översikt fördelas samtliga intäkter och kostnader inklusive årets kapitalförändring, uppbördsverksamhet och lämnade bidrag på Livsmedelsverkets verksamhetsprocesser. Tabeller med intäkter och kostnader redovisas i rörliga priser om inget annat anges.

Tidredovisning

Livsmedelsverkets anställda rapporterar sin arbetstid fördelat på aktivitetskoder knutna till verksamhetsprocesserna. Detta utgör grunden för redovisningen av antalet årsarbetskrafter per verksamhetsprocess. Årsarbetskrafter inom lednings- och stödprocesser har fördelats proportionellt över verksamhetsprocesserna.

Overheadkostnader

Overheadkostnader är gemensamma kostnader för myndighetens ledning på såväl verks- som områdes- och avdelningsnivå samt verksamhetsstöd, till exempel lokaler, HR, ekonomi och IT. Kostnaderna har fördelats ut med olika nycklar, främst med lönekostnad som bas.

Kostnaden för vissa funktioner som är förknippade med verksamhet som hör ihop med Livsmedelsverkets roll som myndighet, till exempel remissarbete och samordning av miljöarbete, fördelas endast på anslagsfinansierad verksamhet.

FINANSIELL REDOVISNING

Sammanställning över väsentliga uppgifter

(Belopp anges i tusen kronor om ej annat anges.)

Sammanställning	2020	2019	2018	2017	2016
Låneram					
Beviljad låneram	120 000	45 000	44 000	31 000	38 000
Utnyttjad låneram	78 753	23 160	23 081	27 834	25 871
Kontokrediter hos Riksgäldskontoret					
Räntekontokredit	415 500	275 500	175 500	72 500	10 500
Max utnyttjad under året	-372 817	-227 500	-93 879	-7 509	0
Räntor avseende räntekonto i Riksgäldskontoret					
Ränteintäkter	12	410	246	0	0
Räntekostnader	0	0	0	-159	-286
Avgiftsintäkter som disponeras					
Beräknat belopp enligt regleringsbrev	258 081	202 332	189 991	179 837	151 981
Totala avgiftsintäkter	258 114	197 601	196 526	192 487	154 286
Anslagskredit					
Beviljad anslagskredit, 1:14 ap. 1	7 717	7 663	7 601	6 308	10 424
Utnyttjad anslagskredit, 1:14 ap. 1	0	0	0	0	0
Beviljad anslagskredit, 1:26 ap. 1*	0	0	0	3 217	3 117
Utnyttjad anslagskredit, 1:26 ap. 1*	0	0	0	0	0
Anslagssparande					
Anslagssparande**	9 729	4 568	11 114	502	2 653
Bemyndiganden - ej tillämpligt					
Årsarbetskrafter och anställda m.m.					
Antalet årsarbetskrafter	584	608	597	564	532
Medelantalet anställda	641	651	636	602	572
Driftkostnad per årsarbetskraft	1 121	990	985	976	990
Kapitalförändring					
Årets kapitalförändring	-40 520	-2 984	6 353	11 297	-10 278
Balanserad kapitalförändring	20 923	23 907	17 554	6 257	16 535

* Anslag 1:26 Nedsättning av slakteriavgifter utgjorde fram t.o.m. 2017 en del av anslag 1:14.

** Av 2018 års anslagssparande har 8 262 414 kr, avseende tillfällig nedsättning av slakteriavgifterna 2018, återbetalats.

** Av 2019 års anslagssparande har 1 380 955 kr, avseende konkurrenskraftig livsmedelssektor 2019, återbetalats.

** Av 2020 års anslagssparande ska 2 907 886 kr, avseende nedsättning av slakteriavgifterna 2020, återbetalas.

Resultaträkning

(belopp anges i tusen kronor)

Resultaträkning	Not	2020	2019
Verksamhetens intäkter			
Intäkter av anslag	1	333 157	362 225
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	2	258 114	197 601
Intäkter av bidrag	3	33 380	48 621
Finansiella intäkter	4	108	528
Summa		624 760	608 975
Verksamhetens kostnader			
Kostnader för personal	5	-468 627	-471 753
Kostnader för lokaler		-26 559	-28 099
Övriga driftskostnader	6	-159 735	-101 965
Finansiella kostnader	7	-64	-46
Avskrivningar och nedskrivningar		-10 295	-10 096
Summa		-665 280	-611 959
Verksamhetsutfall		-40 520	-2 984
Uppbördsverksamhet			
Intäkter av avgifter m.m. som inte disponeras		0	0
Medel som tillförts statsbudgeten			
från uppbördsverksamheten, sanktionsavgift		0	0
Summa		0	0
Transfereringar			
Erhållna medel för finansiering av bidrag	1, 8	58 716	265
Lämnade bidrag	9	-58 716	-265
Summa		0	0
Årets kapitalförändring	10	-40 520	-2 984

Balansräkning

(belopp anges i tusen kronor)

Balansräkning	Not	2020-12-31	2019-12-31
TILLGÅNGAR			
Immateriella anläggningstillgångar			
Balanserade utgifter för utveckling	11	19 856	15 333
Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar	12	2 925	660
Summa immateriella anläggningstillgångar		22 781	15 992
Materiella anläggningstillgångar			
Förbättringsutgifter på annans fastighet	13	20 366	0
Maskiner, inventarier, installationer m.m.	14	45 875	11 171
Beredskapstillgångar	15	2 794	3 771
Summa materiella anläggningstillgångar		69 035	14 942
Varulager			
Varulager och förråd	16	704	951
Summa varulager		704	951
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar	17	387 311	322 721
Fordringar hos andra myndigheter	18	18 950	11 675
Övriga kortfristiga fordringar		84	58
Summa kortfristiga fordringar		406 346	334 454
Periodavgränsningsposter	19		
Förutbetalda kostnader		11 733	7 837
Upplupna bidragsintäkter		2 563	1 015
Övriga upplupna intäkter		1 469	1 445
Summa periodavgränsningsposter		15 765	10 297
Avräkning med statsverket			
Avräkning med statsverket	1, 20	-3 978	-2 348
Summa avräkning med statsverket		-3 978	-2 348
Kassa och bank			
Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret	21	0	0
Summa kassa och bank		0	0
SUMMA TILLGÅNGAR		510 653	374 289

Balansräkning	Not	2020-12-31	2019-12-31
KAPITAL OCH SKULDER			
Myndighetskapital	22		
Balanserad kapitalförändring		20 923	23 907
Kapitalförändring enligt resultaträkningen		-40 520	-2 984
Summa myndighetskapital		-19 597	20 923
Avsättningar			
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	23	972	842
Övriga avsättningar	24	2 758	1 857
Summa avsättningar		3 730	2 699
Skulder m.m.			
Lån i Riksgäldskontoret	25	78 753	23 160
Räntekontokredit i Riksgäldskontoret	26	354 752	227 358
Kortfristiga skulder till andra myndigheter		9 392	12 946
Leverantörsskulder		13 039	22 084
Övriga kortfristiga skulder	27	7 234	9 752
Förskott från uppdragsgivare och kunder		0	5
Summa skulder m.m.		463 170	295 305
Periodavgränsningsposter	28		
Upplupna kostnader		45 579	41 969
Oförbrukade bidrag		16 020	10 278
Övriga förutbetalda intäkter		1 751	3 115
Summa periodavgränsningsposter		63 350	55 361
SUMMA KAPITAL OCH SKULDER		510 653	374 289
ANSVARSFÖRBINDELSER			
Övriga ansvarsförbindelser	29	300	3 673

Anslagsredovisning

Redovisning mot anslag (belopp i tusen kronor)

Anslag (ramanslag)	Ingående överförings- belopp	Årets tilldelning enligt regleringsbrev	Omdispose-rade anslagsbelopp	Indragning	Totalt disponibelt belopp	Utgifter	Utgående överförings- belopp
Utgiftsområde 23 Areella näringar, lands- bygd och livsmedel							
1: 14 Ap. 1 Livsmedelsverket (ram)	3 187	257 235	0	0	260 422	-253 601	6 821
1:15 Ap. 2 Konkurrenskraftig livsmedelssektor – del till Livsmedelsverket (ram) Not 28	1 381	35 000	2 000	-1 381	37 000	-34 143	2 857
1:26 Ap. 1 Nedsättning av slakteriavgifter (ram)	0	107 237	0	0	107 237	-104 329	2 908
Summa	4 568	399 472	2 000	-1 381	404 659	-392 073	12 586

Finansiella villkor för anslag/anslagsposter enligt regleringsbrevet för 2020

Enligt regleringsbrevet disponerar Livsmedelsverket en anslagskredit på 1:14 ap. 1 på 7 717 tkr. Anslagsbehållning som får disponeras 2020 är 3 procent på 1:14 ap. 1.

Det utgående överföringsbeloppet 6 821 tkr på ap. 1 understiger 3 procent av 2020 års tilldelning. Anslaget är räntebärande.

När det gäller 1:26 Nedsättning av slakteriavgifter har Livsmedelsverket tilldelats 107 237 tkr varav 104 329 tkr har använts. De resterande 2 908 tkr kommer att återbetalas.

Villkor för anslag

1: 14 AP. 1 LIVSMEDELSVERKET

- Av anslaget får högst 200 000 kronor användas för uppdrag till den svenska standardiseringsorganisationen rörande standardisering inom Livsmedelsverkets ansvarsområde.
Villkoret är uppfyllt. Livsmedelsverket har använt 200 000 kronor av anslaget för detta ändamål.
- Livsmedelsverket ska kunna använda och samverka med det gemensamma radiokommunikationssystemet Rakel. Livsmedelsverket ska betala totalt 200 400 kronor till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap som abonnemangsavgift för detta system.
Villkoret är uppfyllt. Livsmedelsverket har använt 200 400 kronor av anslaget för detta ändamål.
- Av anslaget ska minst 15 000 000 kronor användas för att genomföra olika åtgärder för att modernisera och effektivisera den offentliga kontrollen på slakterier och i vilthanteringsanläggningar, t.ex. genom innovativa och digitala lösningar.
Villkoret är inte uppfyllt. Livsmedelsverket har använt 8 606 000 kronor av anslaget för detta ändamål. Det låga utfallet förklaras av covid-19-pandemins effekter på denna del av verksamheten. En stor del av planerade aktiviteter förutsatte externt engagemang, inte minst på landets slakterier. Exempelvis kunde

studier om kontroll på distans inte genomförs alls i den utsträckning som planerats då dessa krävde samarbete med, och besök på, slakterier. Vidare drabbades en del aktiviteter av en undanträngningseffekt då experter som var tilltänkta för insatser i moderniseringsarbetet behövde ställa upp inom den operativa kontrollen. Pågående aktiviteter kommer att fullföljas 2021 utan den finansiering som funnits 2018-2020. Det gäller exempelvis implementering av enkla täta kontroller (ETK), representativt urval i fjäderfäkontrollen, nordiskt samarbete för utveckling av kontroll på distans m.m.

4. Av anslaget ska minst 10 000 000 kronor användas för att förstärka totalförsvaret mot bakgrund av bl.a. den säkerhetspolitiska utvecklingen i närområdet.

Villkoret är uppfyllt. Livsmedelsverket har använt 11 897 000 kronor av anslaget för detta ändamål.

5. Av anslaget får högst 9 000 000 kronor användas för att genomföra Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/1148 av den 6 juli 2016 om åtgärder för en hög gemensam nivå på säkerhet i nätverks- och informationssystem i hela unionen (NIS-direktivet).

Villkoret är uppfyllt. Livsmedelsverket har använt 6 792 000 kronor av anslaget för detta ändamål.

6. Av anslaget ska minst 3 000 000 kronor användas för att samordna det nationella arbetet med dricksvatten.

Villkoret är uppfyllt. Livsmedelsverket har använt 3 000 000 kronor av anslaget för detta ändamål.

7. Vissa dioxinkontroller ska genomföras inom ramen för anslaget.

Villkoret är uppfyllt.

1:15 AP. 2 KONKURRENSKRAFTIG LIVSMEDELSSEKTOR – DEL TILL LIVSMEDELSVERKET

1. Livsmedelsverket får använda högst 37 000 000 kronor för genomförande av uppdraget att vidta åtgärder inom ramen för livsmedelsstrategin (dnr N2019/03245/DL) och för genomförande av uppdraget att genomföra åtgärder i vildsvinspaketet inom ramen för livsmedelsstrategin (N2020/01010/DL).

Villkoret är uppfyllt. Livsmedelsverket har använt 34 142 719 kronor av anslaget för detta ändamål.

Varav livsmedelsstrategin (dnr N2019/03245/DL):

- **Underlätta för företagen genom likvärdig kontroll:** Livsmedelsverket får använda 7 miljoner kronor under 2020 för genomförande av denna åtgärd.
Utfall: 7 000 000 kronor.
- **Kontroll avseende tvåskaliga blötdjur:** Livsmedelsverket får använda 6 miljoner kronor under 2020 för genomförande av denna åtgärd.
Utfall: 4 985 000 kronor. De planerade 6 miljoner kronorna har inte använts fullt ut, vilket beror på att år 2020 gav ett mindre antal utbrott av marina biotoxiner i musslor jämfört med normalår. Därför analyserades färre uppföljande prover för dessa toxiner.
- **Minskat matsvinn:** Livsmedelsverket får för åtgärdens genomförande använda 6 miljoner kronor under 2020.
Utfall: 6 000 000 kronor.
- **Offentliga måltider:** Livsmedelsverket får för åtgärdens genomförande använda 4 miljoner kronor under 2020.
Utfall: 4 000 000 kronor.
- **Vidareutveckling av Nyckelhålet:** Livsmedelsverket får för åtgärdens genomförande använda 2 miljoner kronor under 2020.
Utfall: 1 999 000 kronor.
- **Insatser mot livsmedelsfusk:** Livsmedelsverket får för åtgärdens genomförande använda 3 miljoner kronor under 2020.
Utfall: 3 000 000 kronor.

- **Utveckla arbetet med exportgodkännanden för svenska livsmedel och jordbruksvaror:** Livsmedelsverket ska för åtgärdens genomförande använda minst 5 miljoner kronor under 2020.
Utfall: 5 109 000 kronor.
- **Finansiera verksamhet som syftar till att få svenska anläggningar godkända för export till tredje land:** Livsmedelsverket får för åtgärdens genomförande använda 2 miljoner kronor under 2020.
Utfall: 51 000 kronor. Att få ett land intresserat av en inspektion vid marknadstillträde är en lång och arbetsam process som ofta tar flera års effektivt arbete från det att ett ärende öppnats, och det är i slutänden det berörda landet som väljer om och när de vill boka in en inspektion. Under 2020 har sådana förfrågningar förekommit i väldigt liten utsträckning.
- **Bidra till förenkling genom utveckling av verksamt.se:** Kostnaderna för uppdraget ska belasta utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel, upptagna anslaget 1:15 Konkurrenskraftig livsmedelssektor, anslagspost 2.
Utfall: 0 kronor. Livsmedelsverket har finansierat verksamheten genom bidrag från Tillväxtverket.

Varav livsmedelsstrategin (N2020/01010/DL)

- **Uppdrag att genomföra åtgärder i vildsvinspaketet inom ramen för livsmedelsstrategin:** Livsmedelsverket får för åtgärdernas genomförande använda 2 miljoner kronor under 2020.
Utfall: 1 999 000 kronor.

1:26 AP. 1 NEDSÄTTNING AV SLAKTERIAVGIFTER

1. Anslaget ska användas för att sätta ned avgifterna för den offentliga kontrollen vid slakteri- och vilthanteringsanläggningar enligt de möjligheter till nedsättning av avgifter som framgår av artikel 79.3 enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/625 av den 15 mars 2017 om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet för att säkerställa tillämpningen av livsmedels- och foderlagstiftningen och av bestämmelser om djurs hälsa och djurskydd, växtskydd och växtskyddsmedel samt om ändring av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 999/2001, (EG) nr 396/2005, (EG) nr 1069/2009, (EG) nr 1107/2009, (EU) nr 1151/2012, (EU) nr 652/2014, (EU) 2016/429 och (EU) 2016/2031, rådets förordningar (EG) nr 1/2005 och (EG) nr 1099/2009 och rådets direktiv 98/58/EG, 1999/74/EG, 2007/43/EG, 2008/119/EG och 2008/120/EG och om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 854/2004 och (EG) nr 882/2004, rådets direktiv 89/608/EEG, 89/662/EEG, 90/425/EEG, 91/496/EEG, 96/23/EG, 96/93/EG och 97/78/EG samt rådets beslut 92/438/EEG (förordningen om offentlig kontroll).

Anslaget får också användas för att täcka kostnader som uppstår i anslutning till kontroller vid slakterier och vilthanteringsanläggningar med syftet att förebygga, kontrollera och utrota djursjukdomar inom primär jordbruksproduktion.

Stöd får endast lämnas till de slakterier som uppfyller de villkor som behövs för att tillgodose syftet med stödet. Stöd får betalas, efter ansökan, till slakterier i enlighet med de villkor som anges i 1 kap. och artikel 26 i kommissionens förordning (EU) nr 702/2014 av den 25 juni 2014 genom vilken vissa kategorier av stöd inom jordbruks- och skogsbrukssektorn och i landsbygdsområden förklaras förenliga med den inre marknaden enligt artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUT L 193, 1.7.2014, s 1). Stöd får inte betalas ut till ett företag som är föremål för ett oreglerat återbetalningskrav till följd av ett tidigare kommissionsbeslut som förklarar ett stöd olagligt och oförenligt med den inre marknaden. Livsmedelsverket ska följa upp stödet.

Bestämmelser om offentliggörande, rapportering och registerföring finns i 12 a § lagen (2013:388) om tillämpning av Europeiska unionens statsstödsregler och i förordningen (2016:605) om tillämpning av Europeiska unionens statsstödsregler. Livsmedelsverket ska föra register över den information och styrkande handlingar som behövs för att fastställa att alla villkor för stödet är uppfyllda. Detta register ska bevaras i tio år från den dag då stödet beviljades.

Livsmedelsverket har använt 58 042 000 kronor av anslaget för detta ändamål.

2. Anslaget får användas för att täcka kostnader för godkännande av anläggningar för mindre slakteri- och vilthanteringsanläggningar enligt de villkor som framgår av kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013. De uppgifter som en medlemsstat har enligt artikel 6.1, 6.3 och 6.4 i kommissionens förordning ska utföras av Livsmedelsverket.

Livsmedelsverket har använt 198 000 kronor av anslaget för detta ändamål.

3. Anslaget får användas för att täcka kostnader som uppstår i anslutning till offentlig kontroll, t.ex. kostnader för annan offentlig verksamhet, vid slakterier och vilthanteringsanläggningar.

Livsmedelsverket har använt 46 089 000 kronor av anslaget för detta ändamål.

Tilläggsupplysningar

Allmänt

Alla belopp redovisas i tusentals kronor (tkr) om inget annat anges. Avrundningarna i tabellerna kan ge smärre differenser vid manuell summering.

Tillämpade redovisningsprinciper

Livsmedelsverkets redovisning följer god redovisningssed. Redovisningen är upprättad i enlighet med Förordning (SFS 2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag samt Ekonomistyrningsverkets föreskrifter och allmänna råd till denna.

Beloppsgräns för periodavgränsningsposter har fastställts till 100 000 kronor från och med 2020-07-01. Under första halvåret var beloppsgränsen 50 000 kronor.

Kostnadmässig anslagsavräkning

Semesterdagar som intjänats före år 2009 avräknas anslaget först vid uttaget enligt övergångsbestämmelsen till 12 § Anslagsförordningen.

Värderingsprinciper

Omsättningstillgångar

Fordringar har tagits upp till de belopp varmed de beräknas inflyta. Övriga omsättningstillgångar har värderats till anskaffningsvärdet, alternativt verkligt värde om detta är lägre än anskaffningsvärdet, om inte annat anges i not.

Lagret värderas enligt principen FIFO (Först In – Först Ut).

Immateriella anläggningstillgångar

För att utgifter för en egenutveckling ska aktiveras som en anläggningstillgång krävs att den har ett sammanlagt värde om minst 300 000 kronor och en nyttjandeperiod på minst tre år. För anskaffade rättigheter gäller samma regler för anskaffningsvärde och nyttjandeperiod som för materiella anläggningstillgångar.

Materiella anläggningstillgångar

Som anläggningstillgångar redovisas maskiner och inventarier som har ett anskaffningsvärde om minst 25 000 kronor och en beräknad nyttjandeperiod som uppgår till minst tre år. Objekt som utgör en fungerande enhet och vars sammanlagda anskaffningsvärde uppgår till minst 25 000 kronor klassificeras också som anläggningstillgång. Avskrivning sker från och med den månad tillgången tas i bruk.

Tillämpade avskrivningstider

Mindre laboratorieutrustning	3 eller 5 år
Avancerad laboratorieutrustning	5, 7 eller 10 år
Möbler, fordon och övrig utrustning	5 eller 10 år
Immateriella anläggningstillgångar	5 eller 8 år
Egenutvecklade immateriella tillgångar	5 år
Förbättringsutgifter på annans fastighet	15 år
Beredskapsinventarier	15 år

Utgångspunkten för avskrivningstiderna är nyttjandeperiod i stället för ekonomisk livslängd.

Persondatorer kostnadsförs eftersom nyttjandeperioden beräknas underskrida tre år och/eller anskaffningsvärdet underskrider 25 000 kr.

Om det är uppenbart att en anläggningstillgång har en ekonomisk livslängd som överstiger fem år beslutas avskrivningstiden för den tillgången särskilt.

Värdering av fordringar och skulder i utländsk valuta

Värdering av fordringar och skulder i utländsk valuta sker per den sista december.

Ändrade redovisningsprinciper - nedsättning av slakteriavgifter

Livsmedelsverket tilldelas årligen ett anslag för nedsättning av avgifterna för kontroll av slakterier och vilthanteringsanläggningar. Livsmedelsverket har infört ett temporärt avgiftssystem från den 1 januari 2020 vilket har medfört förändringar av hur anslaget har använts och bokförts jämfört med tidigare år.

Slakterier och vilthanteringsanläggningar har haft möjlighet att ansöka om stöd för liten produktion samt stöd för kostnader att förebygga, kontrollera och utrota sjukdomar. Om stöd beviljas har avgifterna minskats genom särskilt beslut och stödet har redovisats som en transferering på anslaget. Intäkten av avgift inom avgiftsområdena kontroll av livsmedelsanläggningar och kontroll av rests substanser redovisas utan minskning av avgift.

Anslaget har också använts till att täcka avgiften för godkännande av anläggningar för mindre slakteri- och vilthanteringsanläggningar. Avgiften har redovisats inom avgiftsområdet kontroll av livsmedelsanläggningar, och stöd för minskning av godkännandavgift har redovisats som stöd genom transferering på anslaget.

Livsmedelsverket har också använt anslag för att täcka kostnader som uppstår i anslutning till offentlig kontroll, till exempel kostnader för annan offentlig verksamhet vid slakterier och vilthanteringsanläggningar.

Kostnader som härrör sig till kontroll av livsmedelsanläggningar men som inte får ingå i avgifterna i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/625 har kostnadsförts på anslaget för nedsättning.

Ersättningar och andra förmåner

Insynsrådet	Ersättning (kr)	Råds- och styrelseuppdrag i andra statliga myndigheter samt aktiebolag
Conny Andersson	4 500 kr arvode 98 kr kostförmån	Inga andra uppdrag
Ann-Sofie Eriksson	4 500 kr arvode 98 kr kostförmån	Ledamot i Energimyndighetens Energieffektiviseringsråd och Rådet för hållbara städer, Geodatarådet och Miljöinformationsrådet
Henrik Lander	6 000 kr arvode 155 kr ersättning förlorad inkomst 1 296 kr miler-sättning 98 kr kostförmån	Ledamot i Karlstads parkeringsaktiebolag (Parkab).
Malin Larsson	6 000 kr arvode 98 kr kostförmån	Ledamot i Västernorrlands läns insynsråd samt ledamot i Gentekniknämnden
Peter Svensson	6 000 kr arvode	Styrelseledamot i Lerbo Consulting AB
Cecilia Thisell	3 000 kr arvode	Ledamot i Kronofogdens insynsråd
John Widegren	3 000 kr arvode	Inga andra uppdrag

Ledande befattningshavare	Ersättning (kr)	Råds- och styrelseuppdrag i andra statliga myndigheter samt aktiebolag
Annica Sohlström, generaldirektör	1 430 267 kr exkl. förmåner 1 431 635 kr inkl. förmåner	Inga andra uppdrag
Förmånsvärde förmånsbil	4 960 kr nettoavdrag/månad	

Noter

(belopp anges i tusen kronor)

Not 1 - Intäkter av anslag	2020	2019
Intäkter av anslag enligt resultaträkningen	333 157	362 225
Anslagsmedel som transfereras	58 440	265
Minskning av semesterlöneskuld intjänad före år 2009	476	494
Utgifter enligt anslagsredovisningen	392 073	362 984

Summa "Intäkter av anslag" skiljer sig från summa "Utgifter" på anslaget Uo 23 1:14. Skillnaden beror på minskning av semesterlöneskulden som intjänats före år 2009 och på anslagsmedel som transfereras. Minskning av semesterlöneskulden som intjänats före år 2009 har belastat anslaget, men inte bokförts i resultaträkningen.

Not 2 - Intäkter av avgifter och andra ersättningar	2020	2019
Intäkter av avgifter enligt 4§ avgiftsförordningen	776	2 568
Offentligrättsliga avgiftsintäkter*	240 063	177 614
Uppdragsverksamhet	9 388	9 081
Intäkter av tjänsteexport	5 517	5 424
Övriga intäkter	1 116	1 283
Intäkter av andra ersättningar	1 254	1 632
Summa	258 114	197 601

* Ökningen av offentligrättsliga avgifter är främst hänförlig till att ett nytt avgiftssystem för slakterier och vilthanteringsanläggningar infördes 1 januari 2020. I det nya avgiftssystemet bruttoredovisas intäkterna på ett annat sätt än tidigare år. Se vidare Tilläggsupplysningar, Ändrade redovisningsprinciper - Nedsättning slakteriavgifter.

Not 3 - Intäkter av bidrag	2020	2019
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	16 339	15 798
Vinnova	3 111	1
Övriga inomstatliga motparter, ersättning för sjuklönekostnader	2 271	0
Kemikalieinspektionen	1 890	1 467
Kammarkollegiet	1 284	20 111
Tillväxtverket	1 131	0
Sveriges lantbruksuniversitet	907	181
Naturvårdsverket	870	994
Arbetsförmedlingen	597	1 121
Karolinska institutet	481	938
Statens veterinärmedicinska anstalt	475	866
Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	40	607
Transportstyrelsen	34	0
Totalförsvarets forskningsinstitut	25	279
Vetenskapsrådet	16	501
Jordbruksverket	0	16
Regeringskansliet	0	94
Folkhälsomyndigheten	0	85
Polismyndigheten	0	-3
Summa bidrag från myndigheter	29 471	43 057
EURL	2 751	2 888
EU/EJP One Health	308	303
EU/Jamrai	1	34
EFSA/Focal Point	561	383
EFSA/Risk ranking	0	4
Summa bidrag från EU	3 621	3 613
Nordiska ministerrådet	272	1 218
NKMT	16	529
Bidrag från övriga	0	205
Summa övriga bidrag	288	1 952
Summa bidrag	33 380	48 621

Not 4 - Finansiella intäkter	2020	2019
Ränta på lån i Riksgälden	12	466
Valutakursvinst	83	59
Övriga finansiella intäkter	12	2
Summa	108	528

Not 5 - Kostnader för personal	2020	2019
Lönekostnader, exklusive arbetsgivaravgifter, pensionspremier m.m.*	-303 816	-308 412
Arbetsgivaravgifter, pensionspremier och andra avgifter enligt lag och avtal	-158 351	-150 299
Övriga personalkostnader	-6 460	-13 043
Summa	-468 627	-471 753

* Av dessa kostnader är 426 tkr arvoden (290 tkr 2019).

Not 6 - Övriga driftskostnader	2020	2019
Konsulttjänster	-44 923	-36 281
Kostnader för forskningsuppdrag (provtagning, labbanalyser m.m.)	-17 777	-18 780
Datatjänster	-11 631	-7 340
Resekostnader*	-8 098	-15 448
Post- och teletjänster	-3 374	-2 938
Befarade kundförluster**	-51 249	-151
Övriga driftskostnader	-22 683	-21 027
Summa	-159 735	-101 965

* Resekostnaderna har minskat under 2020 med 7 350 tkr, p.g.a. Corona.

** Under 2020 har Livsmedelsverket skrivit ned kundfordringarna efter dom i Kammarrätten, avseende överklagade avgifter. Se även not 17.

Not 7 - Finansiella kostnader	2020	2019
Räntekostnader på räntekonto i Riksgälden	0	0
Övriga finansiella kostnader	-64	-46
Summa	-64	-46

Not 8 - Erhållna medel för finansiering av bidrag	2020	2019
Medel som erhållits från statens budget för finansiering av bidrag	58 440	265
Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag	276	0
Summa	58 716	265

Not 9 - Lämnade bidrag	2020	2019
Nedsättning av slakteriavgifter 1:26, ap.1	-58 240	0
Lämnade bidrag till statliga myndigheter	-276	0
Swedish standards institute (SIS)	-200	-265
Summa	-58 716	-265

Not 10 - Årets kapitalförändring	2020	2019
Resultat avgiftsfinansierad verksamhet*	-40 525	-2 998
Överskott/Underskott bidragsverksamhet	5	14
Summa	-40 520	-2 984
*Se tabell 33		

Not 11 - Balanserade utgifter för utveckling	2020-12-31	2019-12-31
Ingående anskaffningsvärde	72 605	67 508
Årets anskaffade immateriella anläggningstillgångar	9 699	5 660
Årets utrangeringar - ack anskaffningsvärde	0	-562
Utgående anskaffningsvärde	82 305	72 605
Ingående ackumulerade avskrivningar*	-57 273	-52 584
Årets avskrivningar	-5 175	-5 251
Årets utrangeringar - ack avskrivning	0	562
Utgående ack avskrivningar	-62 448	-57 273
Summa bokfört värde	19 856	15 333
* En anläggning har avvikande avskrivningstid på 8 år.		

Not 12 - Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar	2020-12-31	2019-12-31
Ingående anskaffningsvärde	4 658	4 658
Årets anskaffade rättigheter	2 636	0
Utgående anskaffningsvärde	7 294	4 658
Ingående ackumulerade avskrivningar*	-3 998	-3 787
Årets avskrivningar	-371	-211
Utgående ack avskrivningar	-4 369	-3 998
Summa bokfört värde	2 925	660
* En anläggning har avvikande avskrivningstid på 8 år.		

Not 13 - Förbättringsutgifter på annans fastighet*	2020-12-31	2019-12-31
Ingående anskaffningsvärde	0	0
Årets anskaffningar förbättringsutgifter annans fastighet	20 366	0
Årets utrangeringar - ack anskaffningsvärde	0	0
Utgående anskaffningsvärde	20 366	0
Ingående ackumulerade avskrivningar	0	0
Årets avskrivningar	0	0
Årets utrangeringar - ack avskrivning	0	0
Utgående ack avskrivningar	0	0
Summa bokfört värde	20 366	0
* Livsmedelsverket har vid årsskiftet 2020/2021 flyttat till en nybyggd fastighet. Förbättringsutgifter avser anpassningar av fastigheten för vår verksamhet.		

Not 14 - Maskiner, inventarier, installationer m.m.*	2020-12-31	2019-12-31
Ingående anskaffningsvärde	89 378	83 619
Årets anskaffningar maskiner, inventarier, installationer mm	38 743	6 849
Årets utrangeringar - ack anskaffningsvärde	-11 109	-1 090
Utgående anskaffningsvärde	117 012	89 378
Ingående ackumulerade avskrivningar	-78 208	-75 507
Årets avskrivningar	-3 771	-3 656
Årets utrangeringar - ack avskrivning	10 841	955
Utgående ack avskrivningar	-71 137	-78 208
Summa bokfört värde	45 875	11 171

* Livsmedelsverket har vid årsskiftet 2020/2021 flyttat till en nybyggd fastighet. Detta har medfört stora nyinvesteringar.

Not 15 - Beredskapstillgångar*	2020-12-31	2019-12-31
Ingående anskaffningsvärde	14 662	14 662
Utgående anskaffningsvärde	14 662	14 662
Ingående ackumulerade avskrivningar	-10 891	-9 913
Årets avskrivningar	-977	-978
Utgående ack avskrivningar	-11 869	-10 891
Summa bokfört värde	2 794	3 771

* Beredskapstillgångar utgörs av nödvattenutrustning som är till för att stödja kommunernas dricksvattenförsörjning vid akuta problem. Tillgången har finansierats med bidrag från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

Not 16 - Varulager och förråd	2020-12-31	2019-12-31
Trycksaker i lager	299	342
Förrådsartiklar i lager	405	609
Summa	704	951

Not 17 - Kundfordringar	2020-12-31	2019-12-31
Kundfordringar*	387 311	322 721
Summa	387 311	322 721

*Kundfordringar har ökat med 64 590 tkr jämfört med föregående år. Ökningen beror i allt väsentligt på att fakturerade kontrollavgifter har överklagats år 2017, 2018, 2019 och 2020. Under 2020 har Livsmedelsverket skrivit ned kundfordringarna med 51,5 mkr efter dom i Kamrarrätten där delar av de administrativa kostnader som legat till grund för avgiften år 2017-2019 inte anses förenliga med lagstiftningen.

Not 18 - Fordringar hos andra myndigheter	2020-12-31	2019-12-31
Kundfordringar hos andra myndigheter	2 977	3 724
Fordran Skatteverket avs. ingående moms	15 931	7 900
Fordran Skatteverket avs. skattekonto	43	52
Summa	18 950	11 675

Not 19 - Periodavgränsningsposter	2020-12-31	2019-12-31
Förutbetalda kostnader		
Förutbetald hyra	8 200	5 251
Övriga förutbetalda kostnader	3 533	2 586
Summa	11 733	7 837
Upplupna bidragsintäkter		
Upplupna bidragsintäkter från statliga myndigheter	734	376
Upplupna bidragsintäkter, övriga	1 829	639
Summa	2 563	1 015
Övriga upplupna intäkter		
Upplupna avgiftsintäkter, slakterier	1 311	1 130
Övriga upplupna intäkter	157	315
Summa	1 469	1 445
Summa periodavgränsningsposter	15 765	10 297

Not 20 - Avräkning med statsverket	2020-12-31	2019-12-31
Uppbörd		
Ingående balans	0	0
Redovisat mot inkomsttitel	0	0
Medel från räntekonto som tillförts inkomsttitel	0	0
Utgående balans	0	0
Anslag i icke räntebärande flöde		
Ingående balans	0	0
Redovisat mot anslag	34 143	0
Redovisning av betalningar, anslag (icke ränteb)	-30 136	0
Fordringar avseende anslag i icke räntebärande flöde	4 006	0
Anslag i räntebärande flöde		
Ingående balans	-4 568	-11 114
Redovisat mot anslag	357 930	362 984
Anslagsmedel som tillförts räntekonto	-364 472	-364 700
Återbetalning av anslagsmedel	1 381	8 262
Skuld avseende anslag i räntebärande flöde	-9 729	-4 568
Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag		
Ingående balans	2 220	2 714
Redovisat mot anslag under året enligt undantagsregeln	-476	-494
Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag	1 745	2 220
Summa avräkning med statsverket	-3 978	-2 348

Not 21 - Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret	2020-12-31	2019-12-31
Saldot på räntekontot hos Riksgäldskontoret var per 2020-12-31 negativt p.g.a. överklaganden rörande kontrollavgifter. Se not 26.	0	0

Not 22 - Myndighetskapital					
	Balanserad kapitalförändring anslagsfinansierad verksamhet	Balanserad kapitalförändring avgiftsbelagd verksamhet	Balanserad kapitalförändring bidragsfinansierad verksamhet	Kapitalförändring enligt Resultaträkningen	Summa
Utgående balans 2019	1 436	22 388	83	-2 984	20 923
A. Ingående balans 2020	1 436	22 388	83	-2 984	20 923
Föregående års kapitalförändring	0	-2 998	14	2 984	0
Årets kapitalförändring	0	0	0	-40 520	-40 520
B. Summa årets förändring	0	-2 998	14	-37 536	-40 520
C. Utgående balans 2020	1 436	19 390	97	-40 520	-19 597

Not 23 - Avsättning för pensioner och liknande förpliktelser	2020-12-31	2019-12-31
Ingående avsättning	842	690
Årets pensionskostnad	556	476
Årets pensionsutbetalningar	-426	-325
Utgående avsättning	972	842

Not 24 - Övriga avsättningar	2020-12-31	2019-12-31
Avsättning för lokalt omställningsarbete		
Ingående avsättning	1 857	949
Årets förändring	901	908
Utgående avsättning lokalt omställningsarbete*	2 758	1 857
Summa övriga avsättningar	2 758	1 857

* Under 2021 bedöms ca 1 200 tkr av avsättningen att regleras.

Not 25 - Lån i Riksgäldskontoret	2020-12-31	2019-12-31
Avser lån för investeringar i anläggningstillgångar		
Beviljad låneram enligt regleringsbrev	120 000	45 000
Utnyttjad låneram	78 753	23 160
Ingående balans	23 160	23 081
Årets amorteringar	-16 645	-9 064
Under året nyupptagna lån	72 238	9 143
Utgående balans	78 753	23 160

Not 26 - Räntekontokredit i Riksgäldskontoret	2020-12-31	2019-12-31
Beviljad räntekontokredit enligt regleringsbrev är 415 500 tkr. Totalt 354 752 tkr har använts som en följd av överklaganden rörande kontrollavgifter.	354 752	227 358

Not 27 - Övriga kortfristiga skulder	2020-12-31	2019-12-31
Personalens preliminärskatt	7 216	8 003
NMR Sekretariat	0	1 703
Övriga kortfristiga skulder	18	46
Summa	7 234	9 752

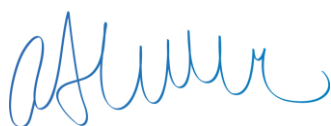
Not 28 - Periodavgränsningsposter	2020-12-31	2019-12-31
Upplupna kostnader		
Upplupna löner och semesterlöner inkl. soc. avg.	43 889	40 973
Övriga upplupna kostnader	1 691	995
Summa	45 579	41 969
Oförbrukade bidrag		
Oförbrukade bidrag, myndigheter	15 092	10 072
Oförbrukade bidrag, övriga	928	206
Summa	16 020	10 278
Oförbrukade bidrag, myndigheter		
Beräknas förbrukas		
- inom tre månader	585	1 798
- mer än tre månader till ett år	4 400	5 434
- mer än ett år till tre år	1 340	2 005
- mer än tre år	8 766	835
Summa	15 092	10 072
Övriga förutbetalda intäkter		
Övriga förutbetalda intäkter, myndigheter	1 751	3 115
Övriga förutbetalda intäkter, övriga	0	0
Summa	1 751	3 115
Summa periodavgränsningsposter	63 350	55 361

Not 29 - Övriga ansvarsförbindelser

Livsmedelsverket hade ett ärende avseende skadeståndskrav hos Justitiekanslern per 2020-12-31.

Fastställande av årsredovisning 2020

Jag intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt av kostnader, intäkter och myndighetens ekonomiska ställning.

Uppsala 19 februari 2021
Annica Sohlström
Generaldirektör

